

Porteføljestyret for forskningssystemet

Dato	Sted
20.11.2024	Digitalt på Teams
09.00 – 16.00	
Sak PS-FS 43/24	Godkjenning av sakslisten
Sak PS-FS 44/24	Spørsmål om habilitet
Sak PS-FS 45/24	Søknadsbehandling Forskning om forsknings- og innovasjonspolitik [U.off. § 14]
Sak PS-FS 46/24	Innretning for BALANSE-utlysning [U.off. § 14]
Sak PS-FS 47/24	Innretning for ROMFORSK-utlysning [U.off. § 14]
Sak PS-FS 48/24	Utlyningsplan 2026
Sak PS-FS 49/24	Porteføljeanalyse
Sak PS-FS 50/24	Porteføljeplan
Sak PS-FS 51/24	EUs forskningspolitiske agenda
Sak PS-FS 52/24	Innretning for internasjonal stimuleringspott [U.off. § 14]
Sak PS-FS 53/24	Innretning for INTPART-utlysning [U.off. § 14]
Sak PS-FS 54/24	Orienteringer om institutt- og UH-ansvar
Sak PS-FS 55/24	Orienteringer og åpen post
Sak PS-FS 56/24	Evaluering av møtet
Sak PS-FS 57/24	Godkjenning av møteprotokoll

Sak PS-FS 44/24

Spørsmål om habilitet

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian Baltzrud	1. Bestemmelse om habilitet og tillit i Forskningsrådet
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	<p>I dette møtet skal porteføljestyret beslutte tildeling og avslag til kompetanse- og samarbeidsprosjekter innenfor forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, PS-FS sak 43/24.</p> <p>Forskningsrådets administrasjon har foretatt en habilitetsvurdering, og følgende porteføljestyremedlemmer er inhabile og fratrer derfor når sakene diskuteres i porteføljestyretstyret:</p> <p>Tanja Storsul, Magnus Gulbrandsen, Rune Dahl Fitjar og Tove Klæboe Nilsen.</p> <p>Porteføljestyremedlem Sven Stafström oppnevnes som setteleder under behandling av saken.</p>
---------------------------	--

Kort bakgrunn	<p>I henhold til Forskningsrådets bestemmelser om habilitet og tillit skal porteføljestyrets medlemmer vurdere sin habilitet i alle beslutningssaker. Eventuell inhabilitet og håndteringen av denne skal protokollføres. Usikkerhet om inhabilitet skal diskuteres åpent i styremøtet og skal også protokollføres. Styremedlemmer som blir vurdert inhabile, skal forlate styremøtet under behandlingen av den aktuelle saken. Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av styremedlemmene er habile og deltar i beslutningen.</p>
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	<p>Porteføljestyret skal avklare styremedlemmenes habilitet i beslutningssakene i møtet.</p>
--	--

Hovedpunkter	<p>Når porteføljestyret fatter vedtak i en beslutningssak, vil vedtaket ha betydning for den videre saksgangen. Vedtaket kan handle om enkeltaktører, for eksempel ved tildeling av prosjektmidler, eller være et strategisk vedtak som legger føringer for fremtidige tildelinger av midler. Inhabilitet kan oppstå ved begge disse vedtakstypene.</p> <p>Habilitetsreglene er slik at når det på forhånd (før søknadene er kjent for porteføljestyret) er fattet vedtak om hvilken karaktergrense og/eller hvilke kriterier det er satt for støtteverdige prosjekter, kan søknader som ikke når opp til denne karaktergrensen og/eller tilfredsstillende disse kriteriene(e), avslås samlet (avslag en bloc) og med alle styremedlemmene til stede. I henhold til oppdatert prosedyre skal alle andre vedtak om avslag eller betinget tildeling fattes av et habilt styre. Styremedlemmer kan altså ikke være til stede i behandling av søknader de er inhabile for, selv om disse behandles som en del av en pakke (vedtas samlet/en bloc).</p> <p>I dette møtet skal porteføljestyret beslutte tildeling og avslag i til kompetanse- og samarbeidsprosjekter innenfor forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, PS-FS sak 43/24.</p>
---------------------	--

Forskningsrådets administrasjon har foretatt en habilitetsvurdering, og følgende porteføljestyremedlemmer er inhabile og fratrer derfor når sakene diskuteres i porteføljestyretstyret:

Tanja Storsul, Magnus Gulbrandsen, Rune Dahl Fitjar og Tove Klæboe Nilsen.

Porteføljestyremedlem Sven Stafström oppnevnes som setteleder under behandling av saken

Administrasjonen har også kartlagt egen mulig inhabilitet i sakene. Det er ikke avdekket forhold som fører til inhabilitet for administrasjonen.

Ingen andre saker krever habilitetsavklaring i dette møte.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Som følge av at styreleder er inhabil for PS-FS sak 43/24, har administrasjonen oppnevnt porteføljestyremedlem Sven Stafström som setteleder under behandling av saken.

Bestemmelser om habilitet og tillit i Norges forskningsråd – kortversjon

Forskningsrådet er omfattet av habilitetsbestemmelsene i Forvaltningslovens kapittel II "Om ugildhet". Bestemmelsene gjelder også eksterne enkeltpersoner som bidrar i Forskningsrådets saksbehandling, som fagekspert. Forskningsrådet har i tillegg vedtatt egne bestemmelser om habilitet og tillit. Disse er på noen punkter strengere enn lovens regler. De viktigste bestemmelsene for vurdering av habilitet er følgende:

Fra bestemmelsene:

2 Definisjoner

I disse bestemmelsene menes med:

Part – person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningslovens § 2 e). Som part regnes normalt også enkeltperson som er direkte identifisert i en søknad og som har en sentral rolle i prosjektet.

3 Habilitetskrav og avgjørelse av habilitetsspørsmålet

3.1 Automatisk inhabilitet

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er i alle tilfelle inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak

- a) når han eller hun selv er part i saken
- b) når han eller hun er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nært som søsken
- c) når han eller hun er eller har vært gift eller partner med eller er forlovet med, eller er samboer med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part.
- d) når han eller hun er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte
- e) når han eller hun leder eller har en ledende stilling i, eller er medlem av styringsorgan eller bedriftsforsamling for en offentlig eller privat virksomhet, som er part i saken
- f) når han eller hun er, eller for mindre enn 3 år siden har vært, veileder for en part med sikte på doktorgrad

3.2 Inhabilitet etter skjønn

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet.

Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som han eller hun har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Kommentar til 3.2:

I skjønnsvurderingen skal en særlig vurdere og vektlegge følgende:

- personlig interesse for utfallet av saken
- nært faglig samarbeid, herunder vurdere betydningen av samforfatterskap og veiledning
- nært vennskap
- personlig eller faglig motsetningsforhold
- personlig eierskap – aksjer e.l.

Fra veiledningen:

3. Generelt om habilitetsvurdering

Ved vurdering av habilitetsforhold vil det ofte være behov for å bruke skjønn. Ved vurdering av habilitet må følgende overordnede spørsmål stilles:

- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft?
- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft sett utenfra?
- Er vedkommendes opptreden egnet til å svekke tilliten til beslutningen?

Det skal legges vekt på muligheten for personlig fordel, tap eller ulempe som følge av utfallet av saken.

Nedenfor er det satt opp en oversikt over hvilke forhold som bør vurderes når man skal avgjøre om en person er inhabil.

Sjekkpunkter	Nærmere beskrivelse
a) Automatisk inhabilitet	Se bestemmelsene om automatisk inhabilitet
b) Nær personlig/faglig tilknytning	Nært personlig vennskap (det må være mer enn bare bekjentskap), faglig fellesskap, for eksempel samarbeid eller samforfatterskap av nyere dato etc. Både omfang og nærhet i tid er elementer i vurderingen av nærhet i samarbeid/-samforfatterskap (se kapittel 4.1 om faglig samarbeid). Ved vurdering av om nære personlige eller faglige forhold fører til inhabilitet, må det vurderes om avgjørelsen av den aktuelle saken har betydning for den man har et nært forhold til (jf. punkt c).
c) Mulighet for personlig vinning/tap/ulempe	For å bli inhabil skal man selv, eller noen man har et nært forhold til (punkt b), ha noen grad av personlig interesse av utfallet av en sak. I Forskningsrådet vil det normalt dreie seg

	<p>om utfallet av en prosjektbevilgningssak. Den personlige interessen kan være av faglig og/eller økonomisk art. For universitetsansatte kan egeninteressen ofte være av faglig art. Man kan ha en egeninteresse av at ens fagmiljø blir styrket, får økt anerkjennelse, eller får finansiert nytt utstyr, selv om man ikke selv er direkte involvert i det aktuelle prosjektet, fordi dette kan øke ens egne muligheter for fremtidig støtte. For en bedriftsansatt, spesielt fra en liten bedrift, kan egeninteressen være av økonomisk art, det kan trygge arbeidsplassen for alle om bedriften får en bevilgning. For ansatte ved forskningsinstitutter kan begge forhold være aktuelle, avhengig av instituttets størrelse og mangfold (se kapittel 5).</p>
<p>d) Andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning hvis vedkommende deltar</p>	<p>Er det noen forhold som kan svekke, eller kan antas å svekke, den profesjonelle dømmekraften sett utenfra, for eksempel knyttet til kravet om forsvarlig saksbehandling, likebehandling eller saklighet? Kontrollspørsmålet må være: Hvordan tar dette seg ut utenfra? Det må være en vurdering som bygger på mer enn løse antagelser og spekulasjoner. Man må vurdere det slik at det er overveiende sannsynlig, at noen vil reise spørsmål ved en persons upartiskhet, og at dette vil svekke tilliten til den aktuelle beslutningen.</p>

Det er viktig at alle aktuelle momenter vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hvis flere momenter gjør seg gjeldende samtidig, kan det lettere føre til inhabilitet.

4. Vurdering av inhabilitet etter skjønn

Når det ikke foreligger automatisk inhabilitet, er det viktig å vurdere inhabilitet ut fra reglene om skjønn. Det er ulike faktorer som må vurderes under denne kategorien. Vurderingstemaene er om det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning dersom vedkommende deltar i saksbehandlingen. Det skal bl.a. legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en mulighet for fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen han eller hun har nær personlig tilknytning til.

Habilitetskravene kan bli noe strengere jo vanskeligere, viktigere og mer skjønnspreget en sak er, og også når den enkeltes mulighet for å påvirke den endelige avgjørelse i en sak er stor. Det er viktig at det ikke skapes tvil om vedkommendes tilknytning til saken eller partene.

Nedenfor drøftes en del typiske situasjoner som er aktuelle i Forskningsrådet

4.1 Nært faglig samarbeid, herunder samforfatterskap og veiledning

Den som har, eller inntil nylig har hatt, et nært faglig samarbeid med en person eller institusjon som er part i saken vil kunne bli inhabil fordi et nært faglig samarbeid kan påvirke evnen til upartisk vurdering.

Generelt skal det mye til for at samarbeid i tjeneste skal medføre inhabilitet. Det er først hvis samarbeidet er særlig nært og omfattende at det kan bli spørsmål om inhabilitet av den grunn alene.

Vanlig samarbeid i tjeneste og kontakt grunnet i arbeid innen samme fagfelt vil normalt ikke føre til inhabilitet. Forvaltningsloven åpner for en bred skjønnsmessig vurdering der det avgjørende er om det er konstatert et «særegent forhold» og om det er «egnet til å svekke tilliten» til upartisk vurdering. Forskning kan imidlertid ha særtrekk som skiller det fra annet samarbeid i tjeneste, fordi forskning er en mer personlig virksomhet.

Der kriteriene for rettmessig forfatterskap er oppfylt (jfr. definisjonen i etikkom.no) vil det foreligge et samarbeid, men det er ikke gitt at det medfører inhabilitet. Antall bidragsytere til en publikasjon, og rollen vedkommende har hatt, kan si noe om sannsynligheten for at samarbeidet er så nært at det vil medføre inhabilitet. Antall sampublikasjoner og utgivelseshyppigheten er også faktorer som må vurderes.

Samforfatterskap som ikke fyller vilkårene for rettmessig forfatterskap, vil ikke føre til inhabilitet med mindre det også foreligger samarbeid ut over samforfatterskapet som er av en slik karakter at det fører til inhabilitet.

- Redaktøransvar vil normalt ikke medføre inhabilitet.
- Ved rettmessig samforfatterskap som ligger nær 3 år tilbake i tid kan det være aktuelt å undersøke når samarbeidet fant sted, fordi det kan ha gått en tid før publikasjonen kom på trykk.

Veiledning

En person som har vært veileder for en part med sikte på doktorgrad for mer enn tre år siden (jf. bestemmelsenes punkt 3.1 f) må vurdere sin habilitet ut fra spørsmålene i de tre kulepunktene i kapittel 3 i veiledningen. Det samme gjelder for den som er, eller har vært, veileder for en part med sikte på andre eksamener enn doktorgrad.

5. Inhabilitet for ansatt ved samme institusjon (kollega-inhabilitet)

Når det gjelder kollegainhabilitet, kan både reglene om automatisk inhabilitet og inhabilitet etter skjønn komme til anvendelse.

Flere momenter må vurderes når en person skal være med på å fatte vedtak som gjelder søknader fra den institusjonen der vedkommende er ansatt.

- Hvilken posisjon har vedkommende i institusjonen?
 - Under ellers like forhold vil inhabilitet kunne oppstå oftere når vedkommende har en sentral posisjon i den virksomhet der vedkommende er ansatt.
- Eierrettigheter i form av aksjer eller lignende i den institusjonen hvor vedkommende er ansatt, må vurderes.
 - Høy stilling ved institusjonen kan medføre at selv en mindre aksjepost vil kunne utløse inhabilitet. Omvendt vil en stor aksjepost kunne bidra til å utløse inhabilitet også for en vanlig ansatt i vedkommende institusjon.

Vurdering av inhabilitet vil kunne påvirkes av hvilken sektor (universitetssektoren, instituttsektoren eller næringslivet) vedkommende er tilknyttet.

Under følger noen momenter som kan brukes ved habilitetsvurderingen basert på vedkommendes tilknytning til de ulike sektorene:

Universitetssektoren

Den som er rektor, dekan eller instituttleder vil være inhabil til å behandle søknader fra egen enhet i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1 e). Det samme gjelder den som sitter i styret for universitetet, fakultetet eller instituttet.

Forsker/professor vil ofte kunne være inhabil for søknader der forskere fra egen forskergruppe, eller nære faglige samarbeidspartnere, er sentrale. Det at man kommer fra samme institutt, behøver ikke å medføre inhabilitet. Dette vil være avhengig av instituttets størrelse (antall forskere) og den faglige relasjonen mellom søker og vedkommende forsker/professor. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Instituttsektoren

Den som er leder, eller har ledende stilling, ved et institutt vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for instituttet.

Forsker-/professorstilling vil, på samme måte som for universitetssektoren, ofte kunne medføre inhabilitet for søknader der forskere fra egen forskergruppe eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for den ansatte at en søknad fra instituttet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for instituttets økonomi og renommé.

Næringslivet

Den som er leder, eller har ledende stilling, i et selskap vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for selskapet.

Ansatte i et selskap som søker om forskningsmidler, vil, på samme måte som for universitets- og instituttsektoren, ofte kunne være inhabile for søknader der personer fra eget fagmiljø eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for de ansatte at en søknad fra selskapet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for selskapets økonomi og renommé.

Sak PS-FS 48/24

Utlisningsplan 2026

Til Porteføljestyret for forskningssystemet	Ansvarlig Direktør Johannes W. Løvhaug	Saksbehandler Lillian M. Baltzrud	Vedlegg 1. Investeringsplan 2025-2027
Fra Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar revidert utlisningsplan for 2026.

Kort bakgrunn På grunnlag av porteføljeplan og porteføljeanalyse utarbeides det en 3-årig investeringsplan (tiltaks- og utlisningsplan), som oppdateres årlig. Investeringsplanen gir oversikt over de samlede tiltakene som planlegges med bruk av porteføljens egne midler (investeringer). Investeringsplanen rulleres årlig og legges frem for Styret i Forskningsrådet i forbindelse med budsjettprosessen.

I møte 4/24 vedtok porteføljestyret investeringsplan for 2025-2027 (sak 37/24), med utlisningsplan for årene 2025-2027 (vedlegg 1).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet I begynnelsen av desember 2024 skal Forskningsrådet sende tall for 2026 til departementene. Det er noen endringer i utlisningsplanen for 2026, og porteføljestyrt bes om å ta stilling til endringene før tallene skal rapporteres.

Hovedpunkter Porteføljestyret vedtar investeringsplanen, Forskningsrådets styre godkjenner planen og administrasjonen oppgave er å implementere den. Administrasjonen kan derfor iverksette utlysninger og andre tiltak beskrevet i investeringsplanen uten videre behandling i porteføljestyret. Gjennomføring av utlysningene i planen vil alltid avhenge av tildelte midler over Statsbudsjettet og føringer i tildelingsbrev fra departementene.

Investeringsplanen skal gi en oversikt over porteføljestyrets egne investeringer, slik at offentligheten kan se hva som forventes utlyst de neste tre årene innenfor porteføljestyrets egne investeringsordninger. Planen er også et styringsverktøy for administrasjonen i Forskningsrådet. Alle tiltak og utlysninger er betinget av føringer i tildelingsbrev fra departementer, og det vil derfor alltid forekomme usikkerhet rundt tiltak og utlysninger planlagt litt fram i tid.

Investeringsplanen vil revideres årlig, og endelig vedtak av Investeringsplanen 2026-2028 vil komme i 2025..

Det er en endring for 2026 ift. den vedtatte planen, og det er følgende:

FORSTERK er en ordning med forsterkningsmidler til deltagere i norske EU-prosjekter. Det planlegges en utlysning i 2026.

I oppdatert utlisningsplan under er endringene fra vedtatt investeringsplan 2025-2027 markert i rødt.

Tiltak (utlysning)	Mål for porteføljen	Aktuelle søknadstyper	Planlagt utlysning 2025 mill. kr.	Planlagt utlysning 2026 mill. kr.	Planlagt utlysning 2027 mill. kr.
--------------------	---------------------	-----------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------

Prosjektetablerings-støtte (PES) løpende	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	24	24	24
Prosjektetableringsstøtte (PES) strategisk posisjonering	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	12		
Prosjektetablerings-støtte (PES) ramme	2	Koordinerings- og støtteaktivitet			75
FORSTERK	2	Koordinerings- og støtteaktivitet		40	
Samarbeidsprogram Norge Frankrike (AURORA)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	0,8	0,8	0,8
Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater (MSCA TOPP-UT)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	2,5	2,5	2,5
Partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	45		45
Forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet (INFRASTRUKTUR)	3	Forskningsinfrastruktur	1400*		1400
Program for romforskning (ROMFORSK)	3	Forskerprosjekt og KOS	35	1	35
CERN	3	Forskningscenter			200
Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER)	1 og 4	Koordinerings- og støtteaktivitet			96
Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE+)	4	Ikke bestemt	30		
<u>Gender in the Nordic Research and Innovation Area</u>	4	NordForsk	10**		
Vitensenterprogrammet (VITEN)	1 og 4	Støtte fra andre enn Forskningsrådet	116	116	116
SUM			1675,3	184,3	1994,3

Forberedelse / prosess

Saken er utviklet av administrasjonen.

Videre saksgang

Administrasjonen reviderer investeringsplanen med oppdatert utlysningsplan for 2026, slik at oppdaterte tall kan sendes til departementene.

Porteføljestyret vil få investeringsplanen for 2026-2028 til behandling i et senere møte i 2025.

Investeringsplan 2025-2027

Porteføljestyret for forskningssystemet

1 Innledning

Investeringsplanen for 2025-2027 gjør rede for hvordan midlene som porteføljestyret for forskningssystemet har fått ansvaret for, skal investeres for å bidra til mål og prioriteringer i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP), til regjeringens mål for Forskningsrådet, Forskningsrådets strategi og porteføljepånen.

Porteføljen dekker ansvaret for forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid, tverrgående policyområder som åpen forskning (inkl. deling og gjenbruk av forskningsresultater, medvirkning, involvering og folkeforskning, og samfunnsansvarlig forskning og innovasjon), kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, forskerrekuttering og tidlig karriere samt forskningsintegritet og etikk. Porteføljestyret for forskningssystemet er rådgivende overfor Styret og administrasjon i policyutvikling og overordnede strategiske vurderinger som har et systemperspektiv, herunder Forskningsrådets strategiske rolle for utviklingen av UH- og instituttsektor og utviklingen av et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt. Et kjennetegn ved porteføljen er at den er en blanding av rådgivning, policyutvikling og spesifikke finansieringsordninger rettet mot forskningssystemet i sin alminnelighet, uavhengig av fag og tema. Finansieringsordningene brukes i stor grad til å påvirke strukturelle forhold i forskningssystemet.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er grunnbevilgningene til forskningsinstitutter omfattet av [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#) (GRUNNFIN). Dette, sammen med [Kompensasjonsordning for deltakelse i Horisont Europa](#) (Retur-EU), er en såkalt regelbasert ordning, og inngår dermed ikke i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringsordninger. Det samme gjelder for ordningen rekrutteringsstillinger i instituttsektoren (STIPINST). Porteføljestyret har ansvaret for å rådgive Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet om disse ordningenes innretning.

De største postene i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringer er forskningsinfrastruktur (FORSKNINGINFRASTRUKTUR), internasjonalt samarbeid (PES, FORSTERK og INTPART) og rekrutteringsordninger (FORSKERSKOLER). Porteføljestyret beslutter også investeringer i romforskning (ROMFORSK) og CERN. I tillegg har porteføljestyret ansvaret for Forskningsrådets investeringer i forskning om forsknings- og innovasjonspolitik (FORINNPOL) og kjønnsbalanse og mangfold (BALANSE+), samt tildelinger til Vitensentprogrammet (VITEN).

Investeringsplanen skal operasjonalisere porteføljepånenes mål:

- **Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet**
- **Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet**
- **Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig**
- **Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur**

2 Prioriteringer

Prioriteringene under skal bidra til å realisere de fire overordnede målene. For best mulig samlet måloppnåelse er det behov for å samhandle med de andre porteføljestyrene.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil bidra til økt samhandling mellom ulike FoU-sektorer

Porteføljestyret skal bidra til å utvikle det nasjonale forskningssystemet, til styrket helhet og samspill. Porteføljestyret vil legge til rette for at de forskningsutøvende institusjonene (UH-sektoren, instituttsektoren og helseforetakene), næringsliv og offentlige virksomheter, og aktører i sivilsamfunnet samarbeider godt når forskningen gjennomføres og når resultatene av forskning skal tas i bruk.

Prioritering 2: Porteføljestyret vil bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (European Research Area - ERA)

Å få til et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og rammeprogrammet er helt nødvendig for å utnytte forskningsressursene best mulig. De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa.

Prioritering 3: Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU

Internasjonalt samarbeid med land utenfor EU er viktig for å få tilgang til forskning, bygge relasjoner og å få til globale løsninger. Forskningsrådet har en viktig rolle i oppfølgingen av regjeringens [Panoramastrategi](#). Det er behov for å styrke samarbeidet med de nordiske landene og med regioner i vekst, som for eksempel det afrikanske kontinentet.

Prioritering 4: Porteføljestyret vil bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur

Porteføljestyret skal arbeide for en prioritering av forskningsinfrastruktur, deling og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, ved å investere i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i samarbeid om internasjonale forskningsinfrastruktur som støtter opp under prioriteringene i LTP.

Prioritering 5: Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur

Porteføljestyret vil sørge for at de tverrgående policyene blir sett i sammenheng og blir godt implementert. Porteføljestyret vil vurdere å revidere eksisterende planer og retningslinjer eller utarbeide nye.

3 Tiltaksplan

Investeringsporteføljen til porteføljestyret består av temaene et velfungerende forskningssystem, internasjonalisering, forskningsinfrastruktur, rekruttering og forskertalenter, kjønn og mangfold og forskning om forskning og innovasjon, som har ulike aktiviteter og utlysninger knyttet opp mot seg. Under omtales kun de tiltakene som har utlysninger i planens periode, knyttet opp mot de aktuelle prioriteringene, basert på porteføljens mål i kapitlene over. Planen skal revideres hvert år, og konkretisering av valg av temaer og søknadstyper gjøres i forbindelse med den årlige revisjonen.

3.1 Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet

I 2025 tildeles 24 millioner kroner til den løpende utlysningen av **Prosjektetableringsstøtte (PES)**. I tillegg utlyses i 2025 12 millioner kroner til strategisk posisjonering mot Horisont Europa, og en kompetansesatsing i regi av NARMA. Dette var tidligere en del av PES rammebevilgning. EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid innenfor forskning og innovasjon. Ordningen med tildeling av prosjektetablerings- og posisjoneringsstøtte er et viktig virkemiddel i Forskningsrådet for å styrke norsk deltakelse i EUs rammeprogram.

PES-støtten gjelder både utlysninger fra Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF), og består av to deler: en rammebevilgning og en åpen, løpende utlysning. Det ble lyst ut en rammebevilgning på 138 millioner kroner for 2025-2027, og en evt. ny rammebevilgningsutlysning er derfor ikke ventet før i slutten av 2027 med prosjektstart i 2028.

Samarbeidsprogram Norge Frankrike (AURORA) er forskerutveksling for nytt samarbeid mellom Norge og Frankrike, der forskere fra Norge og Frankrike kan få støtte til korte forskeropphold eller starte felles forskerprosjekter. Programmet er en samfinansiering mellom de to landene.

FORSTERK er en ordning med forsterkningsmidler til deltagere i norske EU-prosjekter. Her er nå et underskudd, og ingen midler å lyse ut.

EU-nettverk øker deltakernes kompetanse om Horisont Europa, styrker samarbeid på tvers av sektorer og bidrar til å lære og dele god praksis og bygge nettverk for kommende EU-søknader. Utlysning for neste tre-års periode ligger ute og hadde søknadsfrist i september 2024.

Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater (MSCA TOPP-UT) er toppfinansiering av utgående kandidater og skal bidra til bedre økonomiske vilkår for forskere som har fått stipend (fellowship) fra Marie Sklodowska-Curie Actions (MSCA). MSCA-TOPP-UT har en aktiv løpende utlysning på 2,5 millioner kroner, som er planlagt å fortsette ut planens periode.

PES, AURORA, FORSTERK, EU-nettverk og MSCA TOPP-UT bidrar til å oppnå Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet.

3.2 Styrket samarbeid med land utenfor EU

I 2025 lyses det ut midler til Internasjonale **Partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART)**. INTPART-ordningen ble etablert som en oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og satsing for å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge, og følger opp regjeringens Panoramastrategi - Strategi for forskings- og høyere utdannings samarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA (2021–2027).

Under INTPART-ordningen kan kvalifiserte norske forskningsinstitusjoner søke om midler til partnerskap med landene som er omfattet av strategien (se over). Ordningen skal føre til måloppnåelse på følgende delmål:

- varige internasjonale partnerskap som øker kvaliteten på høyere utdanning og forskning i Norge
- gode koblinger mellom høyere utdanning og forskning innenfor rammene av partnerskapene
- samarbeid med arbeids- og næringsliv for økt kvalitet og relevans innenfor rammene av partnerskapene, der det er relevant

I tillegg til midlene som vedtas av porteføljestyret for forskningssystemet, er det invitert til samfinansiering med andre porteføljer.

INTPART bidrar til å oppnå Mål 3: Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU.

3.3 Norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og samfunnet. I 2024 tildeles det 1300 millioner kroner til midler til **Forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet (INFRASTRUKTUR)**. I tildelingsbrevet for 2024 fra Kunnskapsdepartementet står det at Forskningsrådet skal finansiere *Nasjonal satsning på infrastruktur*, Norges bidrag til internasjonale infrastrukturprosjekter der Norge har et særlig ansvar og basisbevilgning til Sigma2 AS. Tildelingen skal bidra til å oppnå målene og prioriteringene i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Inkludert i dette er forskningsinfrastruktur og infrastruktur for forskningsdata av nasjonal strategisk interesse.

Ansvarsområdet innebærer utarbeidelse og oppdatering av [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur](#). Veikartet beskriver Forskningsrådets strategiske beslutningsgrunnlag for utvelgelse av prosjekter for innvilgelse.

I 2025 lyses det ut midler til Forskerprosjekter under **Program for romforskning (ROMFORSK)**. ROMFORSK er en løpende aktivitet som skal bidra til best mulig utnyttelse av norske investeringer i relevant forskningsinfrastruktur og internasjonale programmer innenfor romforskning. Aktiviteten skal

etablere økt grunnleggende kunnskap om verdensrommet og Jorda og bidra til utviklingen av en ny generasjon romforskere. Formålet med aktiviteten er å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av norsk medlemskap i flere europeiske romforskningsorganisasjoner¹, samt øvrig ESA-relevant vitenskapelig infrastruktur i Nord-Norge og på Svalbard. Virkemiddelet **CERN** utlyser midler for å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av det norske medlemskapet. Neste utlysning er i 2027.

INFRASTRUKTUR, CERN og ROMFORSK bidrar til å oppnå Mål 4: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig.

3.4 Følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur

I 2027 er det planlagt å lyse ut midler til **Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER)**. Formålet med nasjonale forskerskoler er å strukturere forskerutdanningen og gi et utdanningstilbud som er tilgjengelig på tvers av institusjoner. Ved forrige utlysning (2021) ble det lagt inn krav om arbeidslivsrelevans som strategisk innretning, og dette vil også gjelde for utlysningen i 2024. Forskerskolene skal bidra til å heve aktiviteten og kapasiteten i de samarbeidende miljøene, og gi stipendiatene bedre tilgang til forskernetverk og veiledning. De skal dessuten bidra til internasjonalisering av norsk forskerutdanning.

FORSKERSKOLER bidrar til å oppnå Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet og Mål 2 Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

I 2025 lyses det ut midler innenfor ordningen **Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE+)**, som har som hovedmål å fremme kjønnsbalanse og mangfold i forskningssystemet. Målene skal nås ved å:

- styrke forskningsinstitusjonenes arbeid med likestilling, kjønnsbalanse og mangfold
- stimulere til økt kunnskapsutvikling og oppmerksomhet om kjønnsbalanse og mangfold
- finansiere tiltak i institusjoner der det dokumenteres behov og foreligger konkrete tiltaksplaner
- finansiere forskning, analyser og kunnskapsutvikling
- dialog med porteføljestyrene

I tillegg skal porteføljestyret tildele 10 millioner kroner i 2025 til deltagelse i NordForsks program [Gender in the Nordic Research and Innovation Area](#). En slik utlysning vil rette seg mot forskning, og ikke tiltak slik som BALANSE+, og er en gunstig og effektiv måte å få ut midlene på.

BALANSE+ bidrar til å oppnå Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet og Mål 4 Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

I 2025 tildeles 116 millioner kroner i rammebevilgning til **Vitensenterprogrammet (VITEN)**, som fra 2024 inkluderer talentsenterordningen (se nedenfor). Utbetaling av tilskudd til driftsstøtte til de regionale vitensentrene som inngår i Vitensenterprogrammet. Fordelingen av de tildelte midlene mellom vitensentrene som inngår i ordningen, vedtas av Styringsgruppen for VITEN på bakgrunn av saksdokumenter utarbeidet av Forskningsrådets administrasjon. Styringsgruppen for VITEN rapporterer til Porteføljestyret for forskningssystemet. Ordningen **Talentsenter i realfag** ble opprettet i 2016 for å gi et faglig tilbud i realfag til elever med stort læringspotensial (SLP), og var ett av tiltakene i

¹ European Space Agency (ESA), European Incoherent SCATter (EISCAT) og Nordic Optical Telescope (NOT).

Realfagsstrategien *Tett på realfag* (2015-2019). Talentsentrene er i dag etablert ved seks av de 13 regionale vitensentrene og er ett av flere nasjonale tilbud som vitensentrene tilbyr.

VITEN bidrar til å oppnå Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet og Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

Tiltak (utlysning)	Mål for porteføljen	Aktuelle søknadstyper	Planlagt utlysning 2025 mill. kr.	Planlagt utlysning 2026 mill. kr.	Planlagt utlysning 2027 mill. kr.
Prosjektetableringsstøtte (PES) løpende	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	24	24	24
Prosjektetableringsstøtte (PES) strategisk posisjonering	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	12		
Prosjektetableringsstøtte (PES) ramme	2	Koordinerings- og støtteaktivitet			75
Samarbeidsprogram Norge Frankrike (AURORA)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	0,8	0,8	0,8
Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater (MSCA TOPP-UT)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	2,5	2,5	2,5
Partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	45		45
Forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet (INFRASTRUKTUR)	3	Forskningsinfrastruktur	1400*		1400
Program for romforskning (ROMFORSK)	3	Forskerprosjekt og KOS	35	1	35
CERN	3	Forskningsssenter			200
Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER)	1 og 4	Koordinerings- og støtteaktivitet			96
Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE+)	4	Ikke bestemt	30		
Gender in the Nordic Research and Innovation Area	4	NordForsk	10**		
Vitensenterprogrammet (VITEN)	1 og 4	Støtte fra andre enn Forskningsrådet	116	116	116
SUM			1675,3	144,3	1994,3

* Midlene vil tildeles i 2026.

** Midlene vil tildeles i 2026.

4 Utlysningsplan

Utlysninger (fordelt på fellesutlysninger og søknadstyper)	Prioritering 2025 (stikkord)	Planlagt utlysning 2025 mill. kr.	Planlagt utlysning 2026 mill. kr.	Planlagt utlysning 2027 mill. kr.
Forskerprosjekt	Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4) Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2)	35		35
Forskningsinfrastruktur	Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4)	1400*		1400
Forskningscenter	Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4) Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2)			200
Koordinerings- og støtteaktivitet	Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2), styrke samarbeidet med land utenfor EU (prioritering 4) og tverrgående policyer og retningslinjer som berører forskningskultur (prioritering 5)	124,3**	28,3	243,3
Støtte fra andre enn Forskningsrådet	Helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet (prioritering 1)	116	116	116
SUM		1675,3	144,3	1994,3

* Midlene tildeles i 2026.

** Av disse midlene vil 10 millioner kroner til XX tildeles i 2026.

Sak PS-FS 49/24

Porteføljeanalyse

Til Porteføljestyret for forskningssystemet	Ansvarlig Direktør Johannes W. Løvhaug	Saksbehandler Lillian M. Baltzrud	Vedlegg 1. Porteføljeanalyse 2024
Fra Administrerende direktør Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar porteføljeanalysen til orientering.

Kort bakgrunn

Porteføljeanalysene utarbeides årlig av administrasjonen. De legges frem for porteføljestyrene som et kunnskapsgrunnlag for de årlige investeringsplanene, og Forskningsrådets rådgivning, herunder budsjettforslag. Porteføljestyrene skal ikke formelt godkjenne analysene, men ta dem til etterretning som et viktig grunnlag for å utarbeide investeringsplanene.

I forrige møte (4/25) ble underlaget til porteføljeanalyse for forskningssystemstyret presentert for porteføljestyret (sak PS FS 35/24).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

I dette møtet presenteres porteføljeanalysen for 2024 for porteføljestyret.

Hovedpunkter

Porteføljeanalysen skal være et viktig grunnlag for utarbeidelse av investeringsplan, og den skal inneholde informasjon som setter porteføljestyret i stand til å vurdere måloppnåelsen av porteføljeplanens mål.

Porteføljeanalysen skal inkludere

- Porteføljestatistikk
- Vurdering av måloppnåelse
- Investeringsanbefalinger

Det er første året det skal gjøres en porteføljeanalyse av porteføljen til forskningssystemstyret, og mål og prioriteringer i porteføljeplanen vedtas i samme møte (sak 40/24). Porteføljestyrets investeringsanbefalinger er beskrevet i Investeringsplanen. Den vedlagte porteføljeanalysen (vedlegg 1) vil derfor konsentrere seg om porteføljestatistikk og analyse av den.

Analysen gjøres på hele porteføljen som porteføljestyret har ansvar for, dvs. både den prosjektinnsatsen som Forskningsrådet har finansiert, herunder totalporteføljen til Forskningsrådet under forskningssystemet og porteføljestyrets egne investeringer, og den som EU har finansiert. Øvrig nasjonal (f.eks. SSB og NIFU) og internasjonal statistikk om FoUol-innsats tas med i den utstrekning det er hensiktsmessig, og data er tilgjengelig.

Den vedlagte porteføljeanalysen har en litt annen struktur enn det de øvrige porteføljeanalysene har, siden porteføljestyret for forskningssystemet sine ansvarsområder og investeringer skiller seg ut fra øvrige porteføljestyre sine mer

tematisk- og faglige innrettede investeringsporteføljer. Den vedlagte porteføljeplanen følger strukturen i porteføljestyrets porteføljeplan.

Administrasjonene tar med seg kommentarer fra porteføljestyrtte, med den hensikt å videreutvikle porteføljeanalysen som legges fram i 2025.

Porteføljestyret bes derfor i dette møtet om å ta det presenterte underlaget for porteføljeplan til orientering, og gi tilbakemeldinger på om det er informasjon som mangler i det foreliggende og som bør inkluderes i en endelig porteføljeanalyse.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Administrasjonen vil ta med tilbakemeldingene som kom i møtet i arbeidet med porteføljeanalysen for 2025.

Porteføljeanalyse 2024

Forskningsystemet

Innhold

1.	Om prosjektporteføljen og porteføljeanalysen	3
2.	Status og utvikling av porteføljen	5
2.1.	Omfang og finansiering	5
2.3	Et velfungerende forskningssystem	7
2.4	Internasjonalt samarbeid	10
2.5	Forskningsinfrastruktur	13
2.6	Rekruttering	16
2.7	Forskningsskultur	18
2.8	Tverrsektorielt samarbeid og tverrfaglighet	22
3.	Vurdering av måloppnåelse	23
4.	Videre anbefalinger	23

Sammendrag

Porteføljen for Forskningssystemet er omfattende og mangfoldig. I porteføljeanalysen konsentrerer vi oss derfor om informasjon og statistikk som gir oversikt over porteføljen, og da i all hovedsak Forskningsrådets egen statistikk. Der hvor det er benyttet andre kilder kommer dette fram i teksten.

Nasjonal statistikk og mer informasjon om de ulike dimensjonene av Forskningsrådets finansiering finnes i følgende rapporter:

- [Forskningsrådet i tall](#) gir en oversikt over Forskningsrådets offisielle statistikk. Tallene omfatter FoU-prosjekter fra Forskningsrådet, EU-prosjekter med norske deltagere og SkatteFUNN-prosjekter.
- [Rapporten Utvikling, finansiering og samspill](#) er utarbeidet av Forskningsrådet og er et Kunnskapsgrunnlag for forskningssystemet for 2009 – 2022. Rapporten tar utgangspunkt i [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning](#) som adresserer behovet for mer kunnskap om endringer i forskningssystemet. Rapporten gir et godt kunnskapsgrunnlag om samarbeidsmønstre i forskningssystemet og hvordan Forskningsrådet i fremtiden kan innrette sine virkemidler for å få til ønsket samarbeid.
- [Indikatorrapporten](#) er en årlig rapport over det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Statistikk og analyser er i hovedsak produsert av Statistisk sentralbyrå og NIFU og gis ut av Forskningsrådet
- Rapporten [Kunnskapsgrunnlag om utviklingstrekk i instituttsektoren](#) omtaler i del 1 endringer i instituttene finansieringskilder over tid. Del 2 gir en oversikt over hvilke søknadstyper universitets- og høyskolesektor og instituttsektor har hentet sine midler fra. Her omtales også endringer i samarbeidskonstellasjoner i Forskningsrådets søknadstyper over tid.

1. Om prosjektporteføljen og porteføljeanalysen

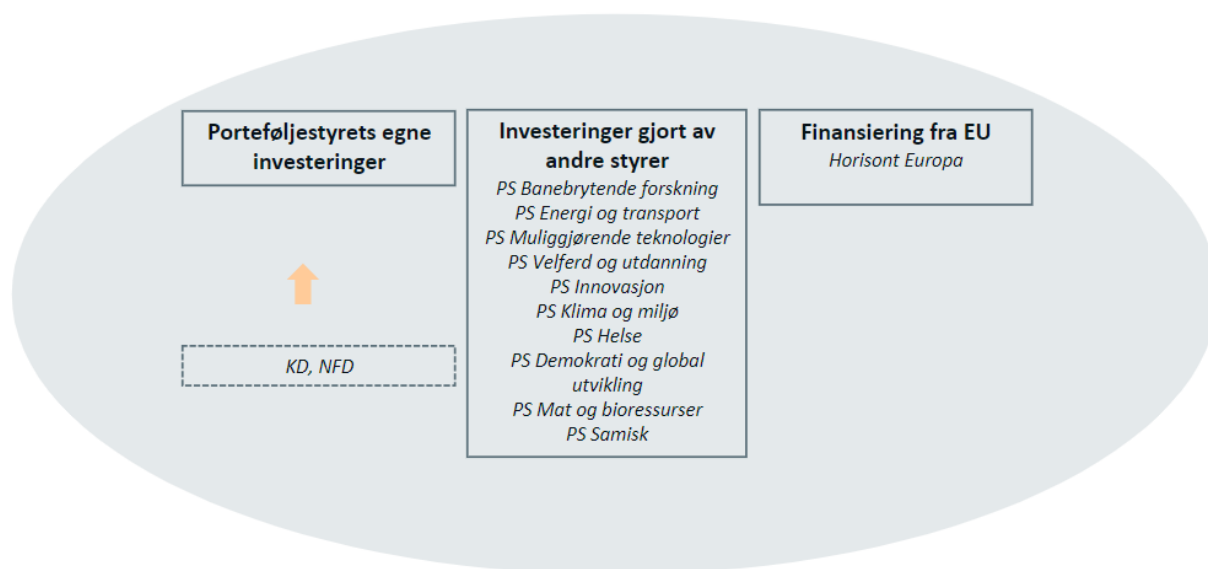
Denne porteføljeanalysen gjelder Forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert til og med 2023 og er gjort på Forskningsrådets totale portefølje av prosjekter innenfor Porteføljestyret for forskningssystemet sitt ansvarsområde.

Analysen er basert på Forskningsrådets merkesystem, som brukes til å merke (kategorisere) alle prosjekter ut ifra tematikk, prosjekttype, fag, osv. Denne merkingen danner grunnlaget for hvilke prosjekter som inkluderes i porteføljen forskningssystemet. Porteføljen er delt inn i fem delporteføljer:

1. Et velfungerende forskningssystem
2. Internasjonalisering
3. Forskningsinfrastruktur
4. Rekruttering
5. Forskningskultur

Datagrunnlaget for porteføljestatistikken er merket andel av årlig disponibelt budsjett i forskningsrådsfinansierte prosjekter og merket andel av årlig kontraktsbeløp for norske deltakere i EU-finansierte prosjekter. I porteføljeanalysen vil disse beløpene bli omtalt som investeringer, midler eller FoU-innsats.

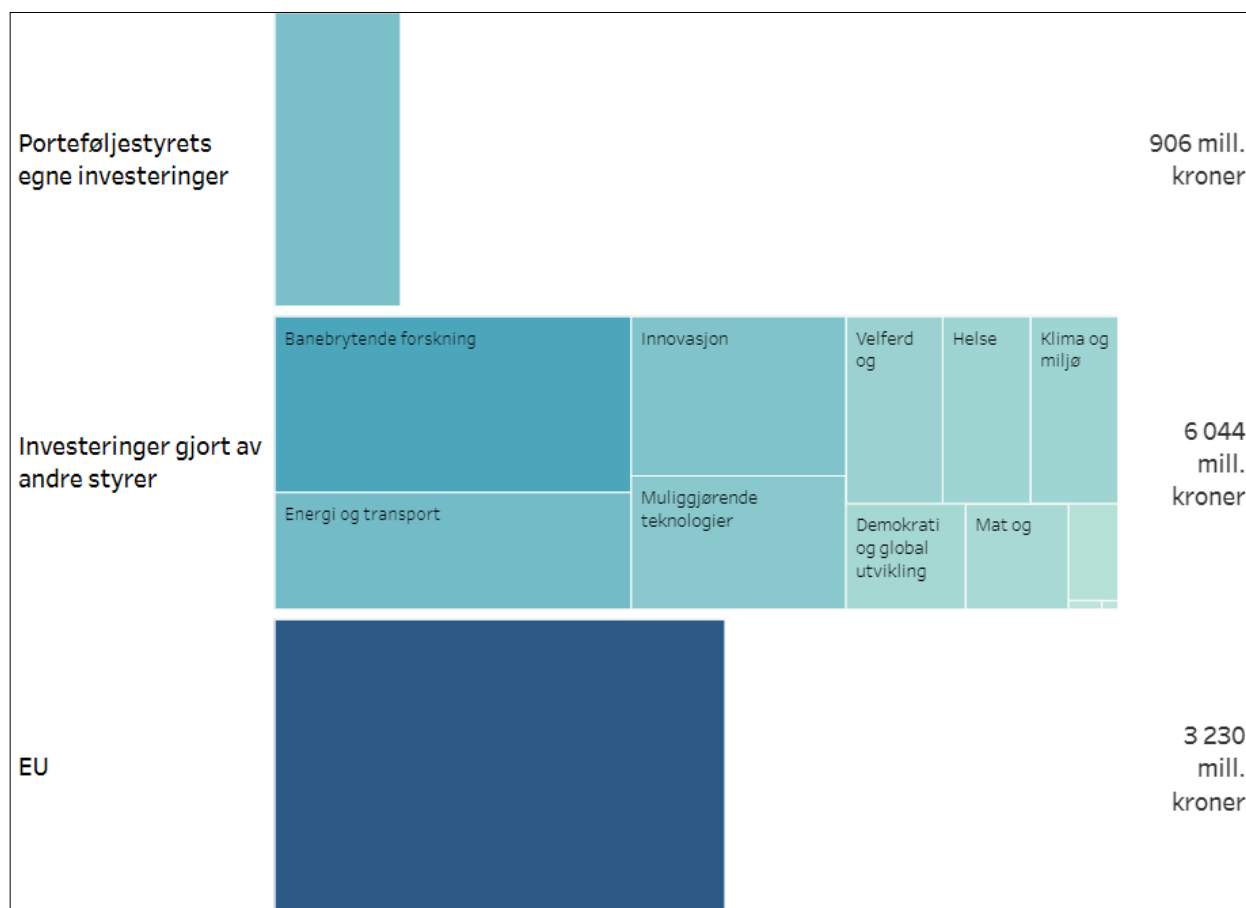
Finansieringsordningene brukes i stor grad til å påvirke strukturelle forhold i forskningssystemet, som hvordan Forskningsrådets finansiering bør samordnes med EUs, eller hvordan forskningsinfrastruktur ved institusjonene skal knyttes til forskningspolitiske prioriteringer. Prosjektene i porteføljen kan være finansiert av porteføljestyret selv, av andre porteføljestyre i Forskningsrådet eller av EU.

Figur 1 Forskningsrådets portefølje 2023 innenfor Forskningssystemet.

Porteføljen Forskningssystemet består av porteføljestyrets egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyrer og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde. Det er i hovedsak Kunnskapsdepartementet og i noen grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets investeringsordninger. Figur 2 viser forholdet mellom porteføljestyrets egne investeringer, øvrige styrer i Forskningsrådets investeringer og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde:

Figur 2 Samlet disponibelt budsjett på porteføljestyrets egne investeringer sammenlignet med investeringer gjort av andre styrer og den relevante EU-porteføljen (Kilde: Datavarehuset).

Porteføljen Forskningssystemet besto i 2023 av en samlet FoU-innsats på 10 180 millioner kroner. Porteføljestyrets investeringer utgjør 13 prosent av Forskningsrådets samlede investeringer merket forskningssystemet, og 10 prosent av porteføljen når vi inkluderer EU-innsatsen. EU-tallene viser kontraktbeløp for norske deltagere i EU-prosjekter finansiert av EU¹.

¹ Tallene stammer fra Kommisjonenes database eCorda. Alle prosjektene er merket i henhold til Forskningsrådets merkingssystem og inngår i analysen.

2. Status og utvikling av porteføljen

I dette kapitlet redegjøres det for status i porteføljen forskningssystemet og hvordan porteføljen har utviklet seg de senere år.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er grunnbevilgningene til forskningsinstitutter omfattet av Retningslinjer for statlig grunnbevilgning (GRUNNFIN). Dette, sammen med RETUR-EU, er en såkalt regelbasert ordning, og inngår dermed ikke i porteføljestyrets konkurranseutsatte (egne) investeringsordninger. De er likevel tatt med i denne analysen, siden Porteføljestyret for forskningssystemets ansvarsområder inkluderer å gi råd til Forskningsrådet om ordningens innretning. Grunnbevilgningene omtales under delporteføljen Et velfungerende forskningssystem. For de øvrige delporteføljene er kun de konkurranseutsatte investeringsordningene tatt med, dersom ikke annet er tydelig angitt.

Retur-EU er en kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa. EUs finansieringspolicy baserer seg på at andre forskningsorganisasjoner har vesentlig høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter har. Ordningen kompenserer for mye av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader.

Når også investeringer gjort av andre styrer tas med, omfatter porteføljen en stor del av Forskningsrådets totale portefølje, idet en stor del av Forskningsrådets investeringer omfatter prosjekter hvor systemperspektiver, internasjonalt samarbeid og forskerrekuttering inngår, uavhengig av prosjektenes primære formål.

2.1. Omfang og finansiering

Porteføljens egne investeringer besto i 2023 av 854 prosjekter med en samlet innsats på 1,117 milliarder kroner. Prosjektene i porteføljen er hovedsakelig finansiert av midler fra Kunnskapsdepartementet og noe fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Når vi ser på porteføljestyrets egne investeringer, ser det slik ut:

- **Et velfungerende forskningssystem:** Delporteføljen besto i 2023 av 71 prosjekter med en FoU-innsats på 79 millioner kroner (ekskludert grunnfinansieringen til forskningsinstituttene).
- **Internasjonalt samarbeid:** Delporteføljen besto i 2023 av 610 prosjekter med en FoU-innsats på 243,6 millioner kroner.
- **Infrastruktur:** Delporteføljen besto i 2023 av 104 prosjekter med en FoU-innsats på 647,9 millioner kroner.
- **Rekuttering:** Delporteføljen besto i 2023 av 39 prosjekter med en FoU-innsats på 142,2 millioner kroner.
- **Forskingskultur:** Delporteføljen besto i 2023 av 30 prosjekter med en FoU-innsats på 5 millioner kroner.

Porteføljens egne investeringer (1, 117 milliarder kroner) utgjør 13 prosent av Forskningsrådets samlede FoU-innsats i porteføljen forskningssystemet. Av porteføljestyrets investeringer utgjør et velfungerende forskningssystem 7 prosent, internasjonalt samarbeid 22 prosent, forskningsinfrastruktur 58 prosent, rekuttering 13 prosent og forskningskultur 0,5 prosent.

Forskningsrådets øvrige porteføljer investerte i 2023 i FoU-prosjekter merket forskningssystemet for til sammen 6,044 mrd. kroner, tilsvarende 59 prosent av porteføljen forskningssystemet. De største investeringene kommer fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning (1 223 millioner kroner),

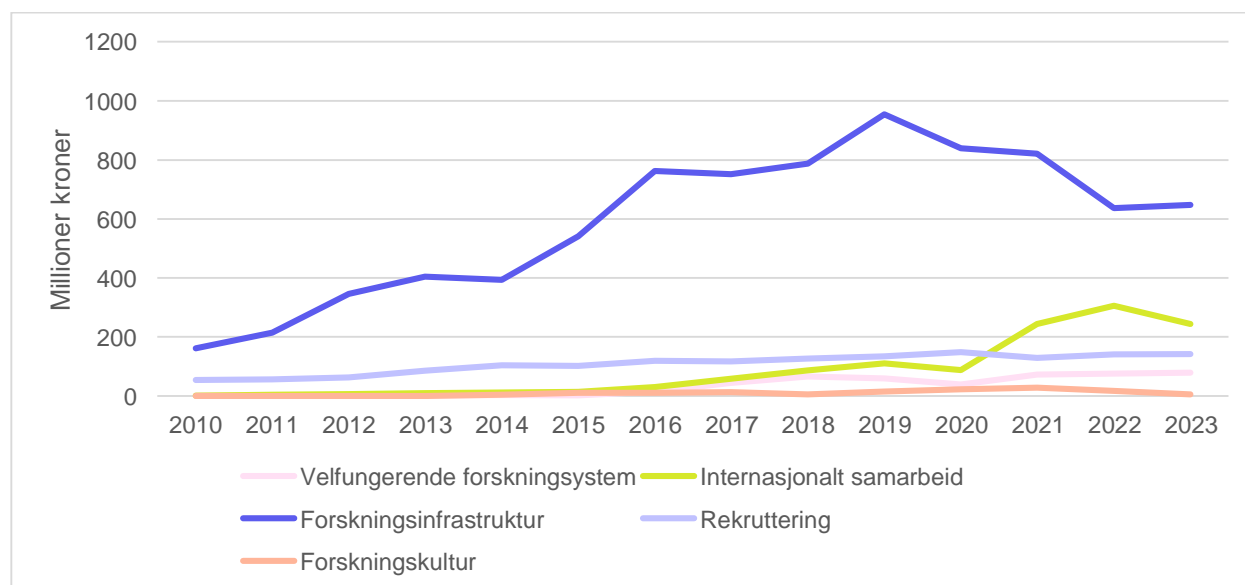
Porteføljestyret for Energi og transport (733 millioner kroner) og Muliggjørende teknologier (703 millioner kroner). Også gjennom Forskningsrådets senterordninger er det gjort store investeringer innenfor Porteføljestyrets område, den største av disse ordningene er Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) med 417 millioner kroner.

EU-investeringer utgjør 32 prosent av den samlede innsatsen i porteføljen, og utgjorde i 2023 3 230 millioner kroner. Her er det en økning på nær 80 prosent i perioden 2019 – 2023. Dette er midler som dekker den norske andelen av prosjektene. Prosjektene har en langt større total ramme, og samarbeidet resulterer i forskningsresultater som langt overgår det den norske andelen av prosjektene frembringer alene. Den store økningen skyldes at det har vært en betydelig økning i budsjettene i EUs rammeprogram i perioden, samtidig som norsk returandel har økt. Disse midlene er nærmere omtalt under Internasjonalt samarbeid.

Til sammenligning har økningen i Forskningsrådets investeringer i perioden 2019 – 2023 vært beskjeden, totalt mindre enn 10 prosent. Investeringene til rekruttering og fagmiljøer har økt med 31 prosent. Investeringene med tildelte midler til forskningsinfrastruktur foretas som regel i en prosjektperiode på fem år med svært ulike profiler og en sammenlikning år for år blir meningsløs, men de totale investeringene i perioden 2021-2026 opprettholdes på samme nivå.

I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av **EØS-midlene** til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt. Det er et potensial for å se disse midlene mer i sammenheng med nasjonale og EU-midler.

Figur 3 viser utvikling i tid for midler tildelt gjennom de fem delporteføljene som utgjør porteføljestyrets egne investeringer. Midler innenfor forskningsinfrastruktur har hatt en betydelig økning i perioden, i tråd med den økte satsingen på forskningsinfrastruktur. Den største andelen av midlene innenfor internasjonalt samarbeid går til støtte til Prosjektetablering og posisjonering (PES). Her var det en økning i 2014, ved starten av horisont 2020, og det har deretter vært en økning i flere omganger fram til 2022, med noe lavere tildelinger i 2012 og 2023. I 2016 ble Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART) innført og i 2020 Forsterkningsmidler til norske deltakere i Horisont 2020 og Horisont Europa-prosjekter (FORSTERK).

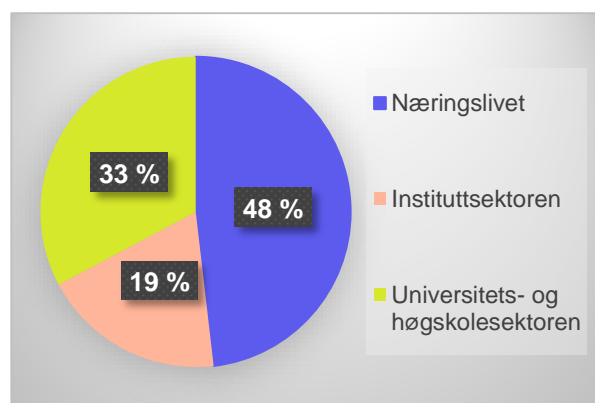

Figur 3 Porteføljestyrets egne midler tildelt gjennom de fem delporteføljene (ekskludert grunnbevilgningene) og utvikling over tid (Kilde: Datavarehuset).

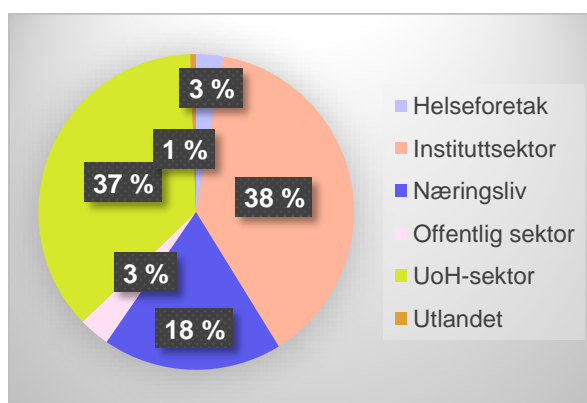

2.3 Et velfungerende forskningssystem

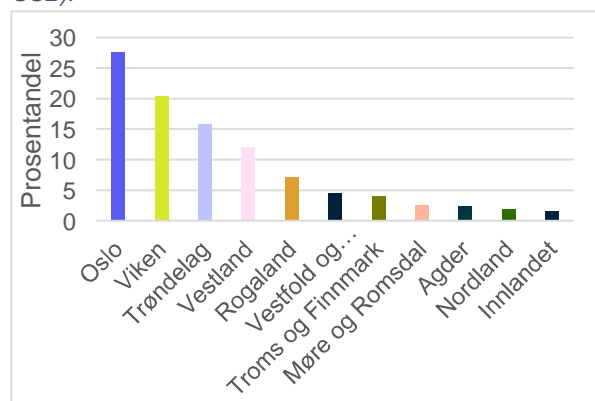
Et velfungerende forskningssystem er avgjørende for å fremme innovasjon, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. Forskningsrådet, som står for rundt 25 prosent av all offentlig finansiert FoU i Norge, er en sentral aktør. Forskningsrådets andel har de siste årene sunket fra 26,6 prosent i 2019 til 23 prosent i 2023. Resterende FoU finansieres over grunnbevilgning til universiteter og høyskoler, av og i næringslivet, gjennom øvrige offentlig finansierte bidrag og oppdrag og i noe grad fra private stiftelser. Næringslivet står for om lag halvparten av utført FoU i Norge, men mottar en mindre andel midler fra Forskningsrådet. Instituttsektoren står for 19 prosent av nasjonal FoU, men mottar 38 prosent av Forskningsrådets finansiering (inkludert grunnbevilgningene). UH-sektoren står for 33 prosent av nasjonal FoU, men mottar 37 prosent av finansieringen fra Forskningsrådet (Figurene 4 og 5). Når det gjelder fordelingen på fylker er andelen finansiering fra Forskningsrådet til de ulike fylkene ganske lik andelen fordeling av totale FoU-utgifter mellom fylkene (Figurene 6 og 7).

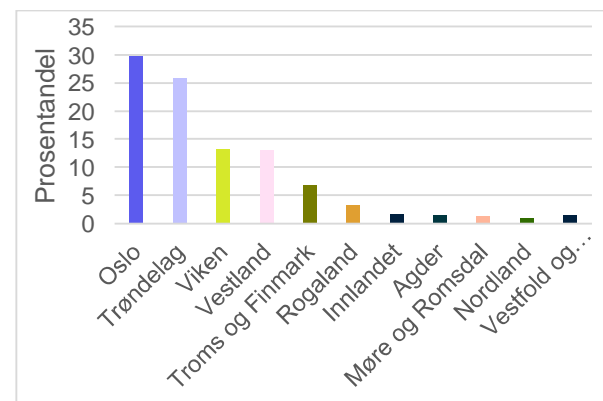
Figur 4 Driftsutgifter og kapitalutgifter til FoU totalt i Norge i 2022 fordelt på de tre forskningsutførende sektorene (Helseforetakene er fordelt mellom UH- og instituttsektor) (Kilde: SSB).

Figur 5 Forskningsrådets tildelinger i 2022 fordelt på FoU-sektorer (Kilde: Datavarehuset).

Figur 6 Prosentandel av totale FoU-utgifter i Norge fordelt på fylker i 2021. Totalt 65,05 milliarder kroner (Kilde: SSB).

Figur 7 Prosentandel av totale FoU-midler tildelt fra Forskningsrådet fordelt på fylker i 2021. Totalt 11,62 milliarder kroner (Kilde: Datavarehuset).

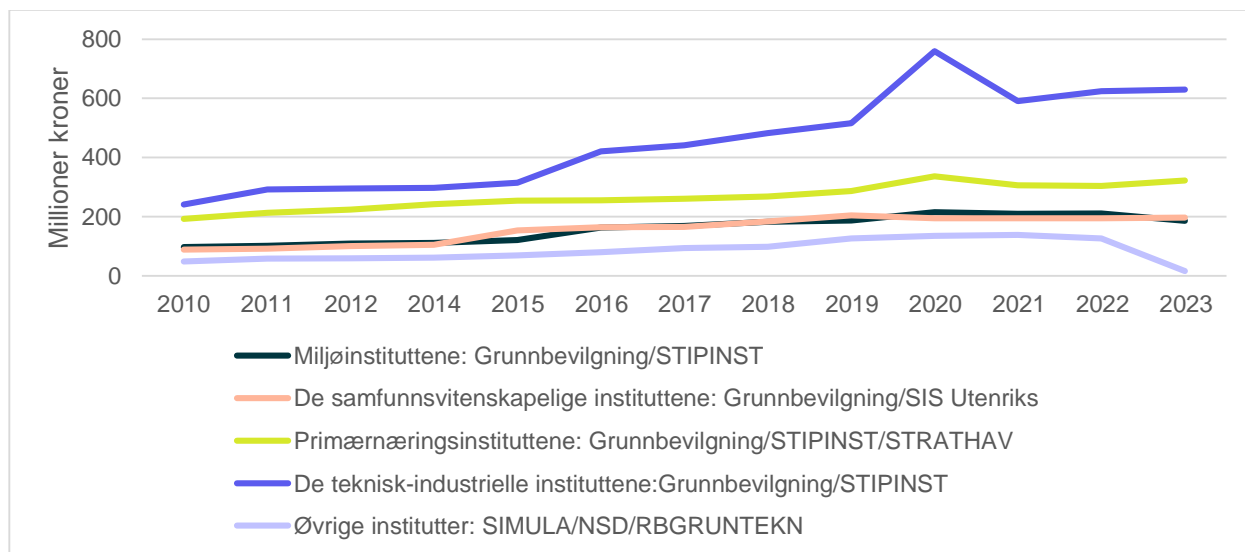
Delporteføljen Et velfungerende forskningssystem består i hovedsak av investeringer som er gjort av andre porteføljestyrer, med unntak av grunnbevilgningene til instituttsektoren. Mange av Forskningsrådets store virkemidler inngår i denne porteføljen, herunder Frie prosjektmidler (FRIPRO), senterordningene (SSF, SFI og FME) og Forskningsinfrastruktur. Investeringer gjort i porteføljestyrene for energi og transport, innovasjon, muliggjørende teknologier og banebrytende forskning utgjorde størst andel i 2023. I tillegg kommer EU-midler som for delporteføljen Et velfungerende forskningssystem i 2023 utgjør 2 154 millioner kroner.

Grunnbevilgningene og RETUR-EU

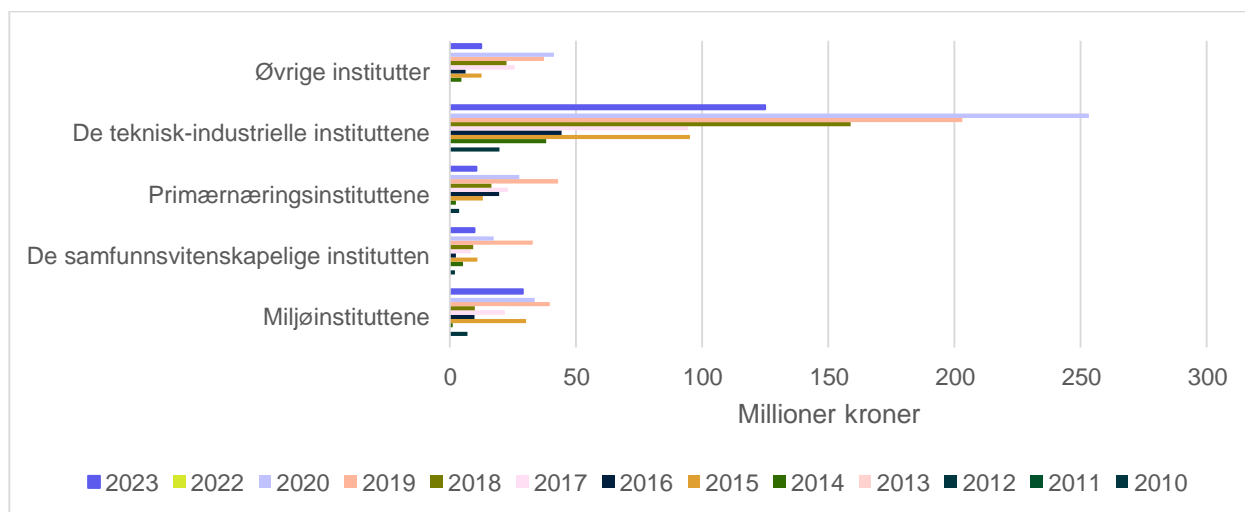
Grunnbevilgningene til instituttsektoren, som er delt inn i ulike deler ut ifra hvilket departement bevilgningene kommer fra, og Retur-EU inngår ikke i porteføljestyrets egne investeringer/konkurransenutsatte investeringsordninger. De inngår likevel i porteføljestyrets totalportefølje, fordi porteføljestyret har ansvaret for å gi råd til Forskningsrådet om ordningenes innretning. I 2023 var samlet grunnbevilgning til forskningsinstituttene, inkludert RETUR-EU 1 604 millioner kroner. Grunnbevilgningene kommer fra Klima- og miljødepartementet (Miljøarenaen), Nærings- og fiskeridepartementet (Primærnæringsarenaen og Teknisk-industriell arena), Kunnskapsdepartementet (Samfunnsvitenskapelig arena) og Landbruks- og matdepartementet (Primærnæringsarenaen).

RETUR-EU er en kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa. EUs finansieringsordning baserer seg på at andre forskningsorganisasjoner har høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter. Ordningen skal kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. Den høye norske returandelen i EUs rammeprogram har medført en betydelig økning i utbetalingene av Retur EU i Horisont 2020, fra 163 millioner kroner i 2016 til nesten 500 millioner kroner i 2021. For Horisont 2020 ble utbetalingene for hele prosjektperioden utbetalt det første året, for Horisont Europa er dette endret, slik at utbetalingen fordeles over tre år. På grunn av forsinket oppstart av Horisont Europa ble det ikke utbetalt midler til RETUR- EU i 2022. Første utbetaling var i 2023, og det ble i 2023 utbetalt 186,5 millioner kroner.

Figur 6 viser utviklingen over tid i grunnbevilgningene per instituttarena, mens figur 7 viser utviklingen i RETUR-EU (tidligere STIM-EU). Det er de teknisk-industrielle instituttene som mottar størst andel av både grunnbevilgningen og RETUR-EU, med Sintef i spissen som den desidert største aktøren. I fjor gjennomføre Forskningsrådet en analyse av Utviklingstrekk i instituttsektoren, som redegjør for utvikling i grunnbevilgningene og øvrige inntekter for de ulike instituttarenaene. Enda mer utfyllende informasjon om instituttene oppdragsvirksomhet finnes i den nylig publiserte NIFU-rapporten Kontrakt og kontakt - En studie av oppdragsforskningens rolle, utvikling og betydning i det norske forskningssystemet.

Figur 8 Grunnbevilgninger og STIPINST, ekskludert Retur-EU, og utviklingen over tid til forskningsinstituttene fordelt på instituttarenaene (Kilde: Datavarehuset).

Figur 9 STIM-EU/RETUR-EU (millioner kroner) fordelt på instituttarenaene og utvikling over tid (Kilde: Datavarehuset).

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor denne delporteføljen er blant annet finansieringen gjennom Forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL). Den er på 13 millioner kroner i året og har siden 2015 finansiert tre forskingssentre (OSIRIS, R-QUEST og INTRANSIT), som skal "styrke kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitik". I 2024 ble det lyst ut 43 millioner til kompetanse og samarbeidsprosjekter for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, og de innvilgede prosjektene starter opp i 2025.

Porteføljestyrets øvrige egne investeringer innenfor porteføljen et velfungerende forskningssystem omfatter flere av investeringsordningene som omtales i kapitlene nedenfor (forskingsinfrastruktur, nasjonale forskerskoler, BALANSE+ m.m.).

2.4 Internasjonalt samarbeid

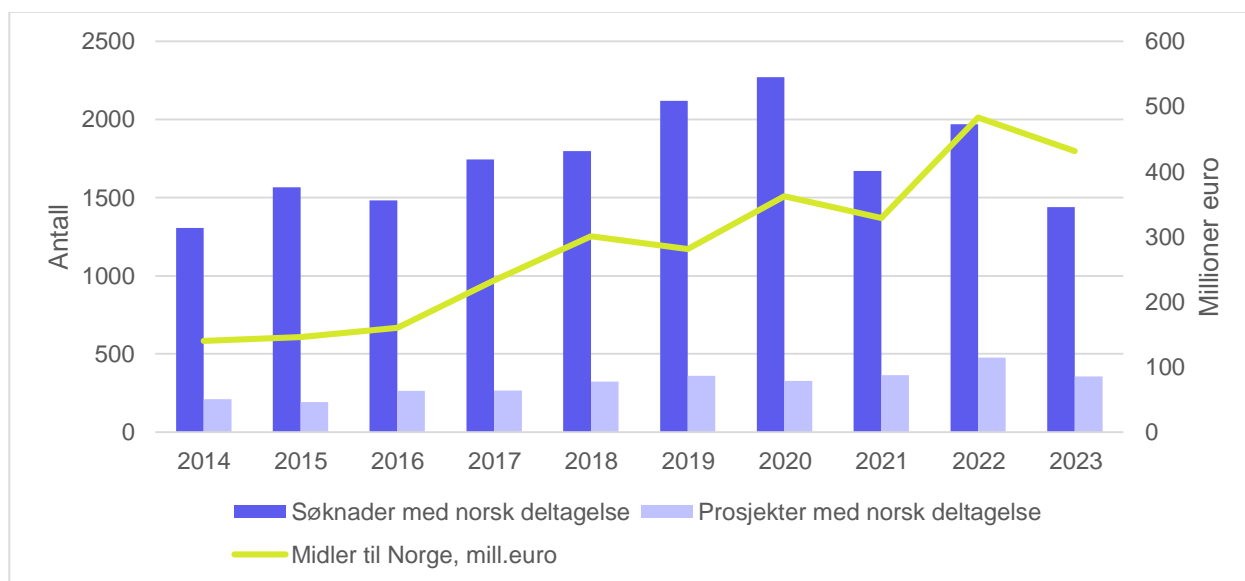
Porteføljens omfang innenfor internasjonalt samarbeid består av midler tildelt norske forskningsmiljøer fra EUs rammeprogram (3 230 millioner kroner i 2023), midler tildelt av andre porteføljestyre (2 658 millioner kroner i 2023) og midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer. Porteføljestyrets egne investeringer i 2023 var på 396 millioner kroner. De omfattes hovedsakelig av formål som har internasjonalt samarbeid som hovedformål, men også av midler som inngår i andre deler av porteføljen (som for eksempel forskningsinfrastruktur), som også omfatter internasjonalt samarbeid.

Forskningsrådets virkemidler er som en hovedregel åpne for å finansiere internasjonale samarbeidspartnere, med unntak av utenlandske bedrifter. De største investeringene i internasjonalt samarbeid i 2023 ble gjort av andre porteføljestyre, hvorav porteføljestyret for banebrytende forskning sto for den største andelen (gjennom Forskerprosjekt (411,3 millioner kroner i 2023) og SFF (303,1 millioner kroner i 2023).

EU-finansieringen til norske miljøer

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har fått ansvar for norsk deltakelse av regjeringen, og det er utviklet et godt støtteapparat for norsk deltakelse. Kjernene i støtteapparatet som skal sikre norsk suksess er National Contact Points (NCP). De er EU-Kommisjonens forlengende arm for utlysninger, mobilisering og veiledning av søkere. I Norge er NCPene også oppnevnt som eksperter. Det betyr at de har en formell rolle i å støtte de norske delegatene i programkomitéarbeidet. Delegatene er oppnevnt fra departementene. I tillegg består støtteapparatet også av et godt utviklet gratis kurstilbud for norsk søkere, prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverkene skal mobilisere søkere til Horisont Europa og FORSTERK (en tilskuddsordning som skal bidra til å forsterke de norske virkningene av Horisont Europa-prosjekter).

Norske forskningsmiljøer mottar betydelige midler fra EUs rammeprogram for forskning. Horisont Europa avløste i 2021 Horisont H2020 som omfattet perioden 2014 – 2021

Figur 10 Resultater for norske aktører når det gjelder antall søknader, innvilgede prosjekter og beløp i Horisont 2020 (2014–2021) samt antall søknader, innstilte prosjekter og beløp i Horisont Europa (2021-2023). Resultatene er fordelt på år for søknadsfrist. Beløpene i figuren er uperiodiserte, dvs. at hele beløpet som er tildelt et prosjekt er rapportert på søknadsfrist året og ikke fordelt ut på den perioden som prosjektet løper. Alle beløpene er i millioner euro (Kilde: eCorda).

Resultatene fra 2021 er lavere enn foregående år, da dette var et overgangsår med få utlysninger både i Horisont 2020 og i Horisont Europa. Figuren viser også et fall i resultatene i 2023 som først og fremst skyldes at det ble utlyst mindre midler fra EU dette året enn i 2022. Det mangler trolig også resultater fra noen utlysninger tilhørende 2023 i Kommisjonens database eCorda.

Den norske returandelen i Horisont 2020 endte på 2,53 prosent. Per mai 2024 er den norske returandelen i Horisont Europa 3,29 prosent, som er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Norsk suksessrate var i Horisont 2020 på 15,1 prosent og lå godt over suksessraten for alle land som var 11,9 prosent. Per mai 2024 var den norske suksessraten i Horisont Europa 23,9 prosent, og ligger fortsatt betydelig høyere enn suksessraten for alle land som var 17,3 prosent. Norge mottok fram til mai 2024 1,2 milliarder euro i de innstilte prosjektene fra Horisont Europa. I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt.

Det har vært en betydelig økning i budsjettene i EUs rammeprogram i perioden, samtidig som norsk returandel har økt.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Helseforetak	3,0	4,2	2,6	2,9	4,6	4,3	13,2	11,5	7,4	9,8
Instituttsektor	45,3	35,3	54,8	63,0	73,7	79,3	70,9	121,9	151,5	135,6
Norges forskningsråd	5,1	7,4	7,4	4,3	3,5	2,6	4,1	18,5	9,1	13,4
Næringsliv	23,7	47,7	31,8	61,7	86,3	78,3	73,7	54,2	102,1	70,0
Offentlig sektor	7,6	1,8	3,0	8,1	8,2	7,0	5,0	6,6	9,4	6,4
Ukjent							0,3			
UoH-sektor	51,6	42,9	56,6	89,8	81,1	104,6	87,9	111,9	161,3	87,2
Øvrige	3,6	6,4	3,6	2,7	43,5	4,8	106,9	3,9	41,7	108,9
Totalt	139,8	145,7	159,8	232,7	300,8	280,9	361,9	328,5	482,6	431,5

Figur 11 Fordeling av midlerne fra EUs rammeprogram på FoU-sektor (Kilde: eCorda).

COST (European Cooperation in Science and Technology) er en europeisk organisasjon som finansierer nettverk mellom forskere. Norge er ett av 41 medlemsland. Nettverkene er åpne for deltagelse også fra alle andre land, og det er omfattende internasjonalt samarbeid. Norske forskere deltar i rundt 90 prosent av de til enhver tid rundt 300 løpende nettverkene.

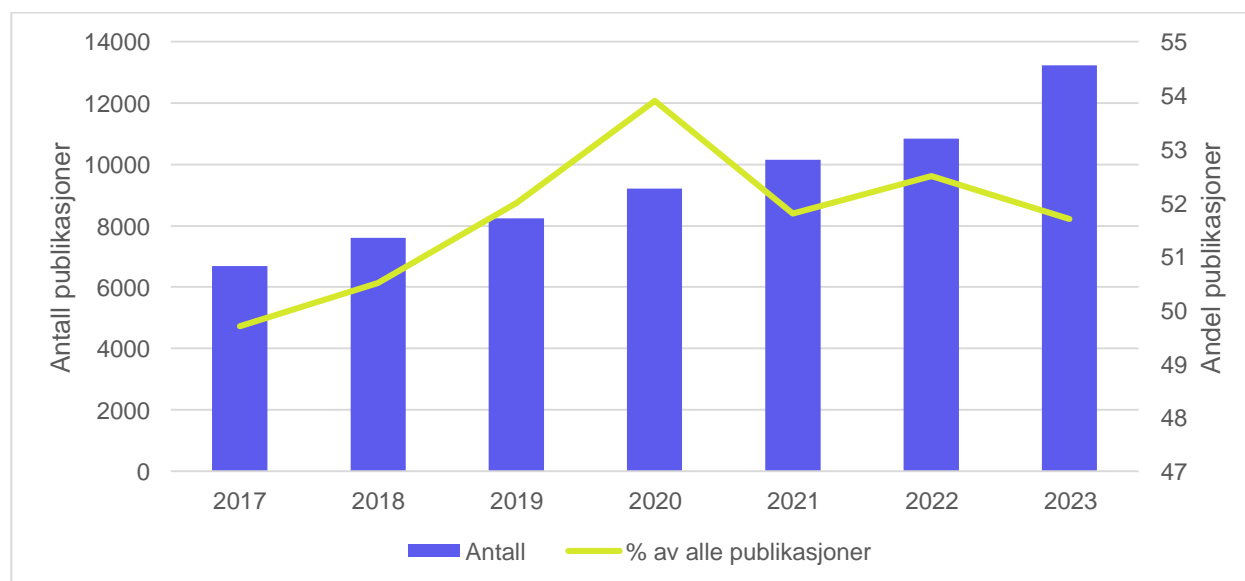
Forskningsrådets totalportefølje

I de senere årene har det internasjonale samarbeidet i Forskningsrådets prosjekter økt i omfang og betydning. Grunnstammen i samarbeidet er enkeltforskere og forskningsinstitusjoner og deres nettverk og kontakter med kolleger og partnere i andre land. Fra myndighetenes side tilrettelegges det for samarbeid gjennom inngåelse av avtaler og drøftelser av prioriterte områder.

Forskningsrådet kan dekke kostnadene til utenlandske forskningsorganisasjoner som er samarbeidspartnere hvis utlysningen åpner for det. Det er inngått samarbeidsavtaler med noen land som følger en modell som kalles "Money Follows Cooperation" (MFC). Det vil si at norske forskere kan delta og bli finansiert av forskningsråd i samarbeidslandet når de deltar i rollen som samarbeidspartner. Slike bilaterale samarbeidsavtaler er inngått med Japan, Nederland, Sveits, Storbritannia og Sør-Korea.

Blant samtlige FoU-prosjekter finansiert av Forskningsrådet med oppstart i årene 2019-2023, hadde 24 prosent av prosjektene oppført internasjonal samarbeidspartner. I 40 prosent av disse mottok internasjonale partnere midler. Til sammen mottok utenlandske partnere om lag 2 prosent av midler som ble bevilget i disse årene. Praxis for å registrere internasjonale partnere som *ikke* mottar midler fra Forskningsrådet har variert og vi kan anta betydelig underrapportering av internasjonale partnere. 67 prosent av forskerprosjektene, 53 prosent av kompetanse og samarbeidsprosjektene og 12 prosent av innovasjonsprosjektene oppgir at de har internasjonale samarbeidspartnere.

Gjennom de forskningsrådsfinansierte prosjektene samarbeides mest med forskere i USA og Storbritannia, deretter følger Sverige, Danmark og Tyskland. Av landene det er inngått samarbeidsavtaler med er det Storbritannia som inngår i flest prosjektsamarbeid, det er også omfattende samarbeid med Nederland og Sveits.

Figur 12 Sampubliseringer med andre land i Forskningsrådets prosjekter, både som antall felles publikasjoner med andre land og som andel av totalt antall publikasjoner (Kilde: Datavarehuset).

Porteføljestyrets egne investeringer

Støtten til norske miljøer som søker EU består i tillegg til det tidligere omtalte støtteapparatet av prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverkene og FORSTERK. Disse virkemidlene ligger under porteføljestyret egne investeringer.

Panoramastrategien er regjeringens plan for hvordan Norge skal øke samarbeidet om forskning, høyere utdanning og innovasjon med utvalgte land utenfor EU/EØS på en helhetlig og langsiktig måte. Strategien omfatter landene Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA. Alle disse er blant de 30 landene der det er mest samarbeid om forskning og innovasjon i Forskningsrådets prosjekter, og USA er landet som inngår i flest samarbeidsprosjekter. Forskningsrådet samarbeider med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) om implementeringen av PANORAMA-tiltak, i første rekke gjennom INTPART-programmet.

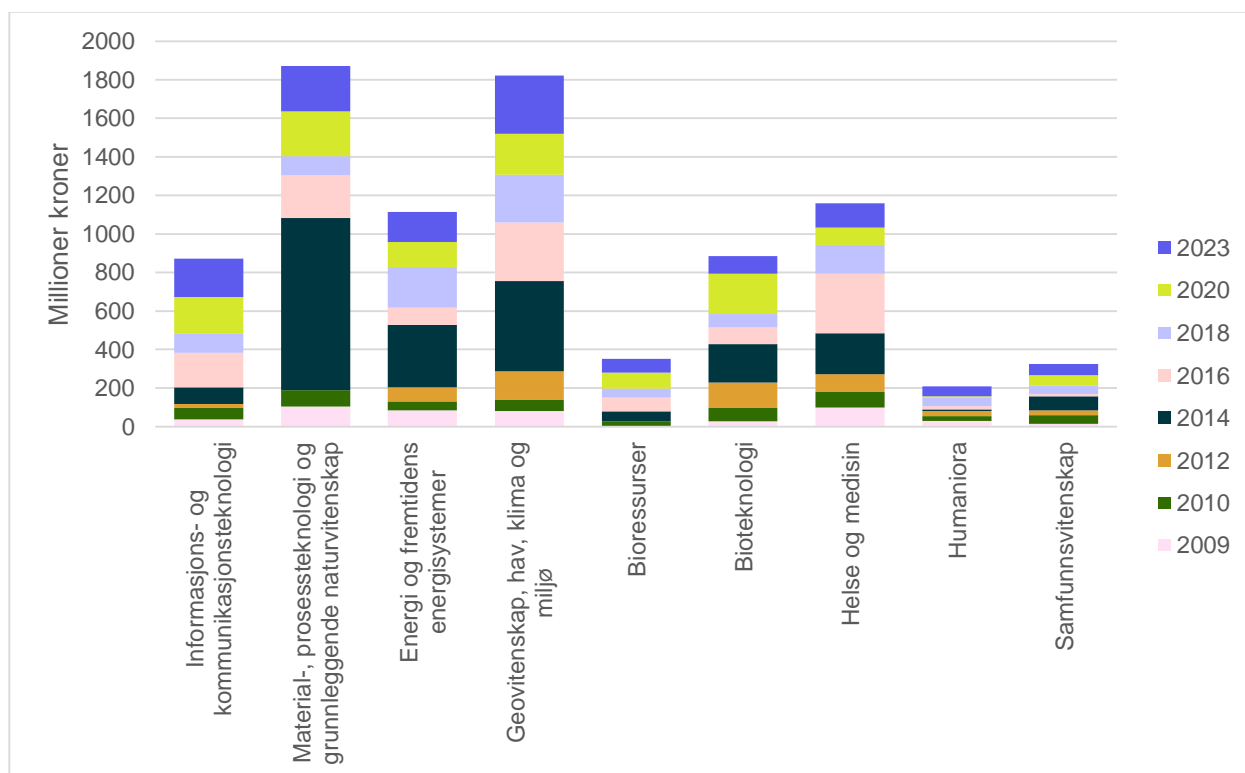
2. 5 Forskningsinfrastruktur

Porteføljestyrets egne investeringer

Innenfor forskningsinfrastrukturporteføljen til forskningsrådet er det lite midler utover porteføljestyrets egne investeringer. Dokumentet Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023, som inkluderer det som tidligere var Forskningsrådets strategi for forskningsinfrastruktur, "Verktøy for forskning", er i tillegg til Regjeringens Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (LTP) et viktig grunnlag for prioriteringene som gjøres ved tildeling av nye INFRA-prosjekter. Det strategiske grunnlaget beskrevet i veikartet er delt inn i 3 områder, med totalt 9 underområder:

- Teknologi og naturvitenskap
 - Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
 - Material-, prosess- og grunnleggende naturvitenskap
 - Energi og fremtidens energisystemer
 - Geovitenskap, hav, klima og miljø
- Livsvitenskap og helse
 - Bioressurser
 - Bioteknologi
 - Helse og medisin
- Humaniora og samfunnsvitenskap
 - Humaniora
 - Samfunnsvitenskap

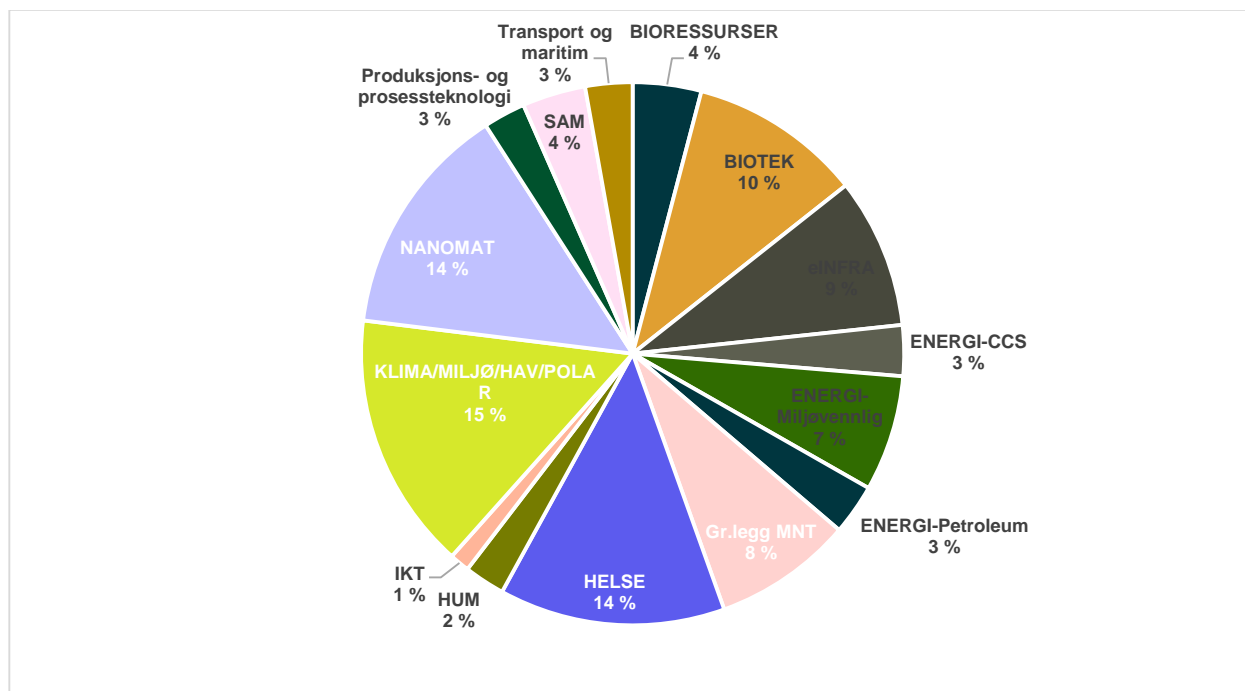
Figur 13 viser hvordan alle tildelinger fra INFRA-ordningen for utlysningene i perioden 2009-2023 fordeler seg på de 9 underområdene i veikartet fra 2023 (for 2023 er ikke forprosjektene inkludert i denne figuren). Tallene fra utlysningen i 2023 er basert på søknadene som er vedtatt på sikker liste og minimumsbudsjettet foreslått av søkerne. Det er viktig å påpeke at det ikke er tatt hensyn til at en rekke av prosjektene har relevans for mer enn ett underområde. Figuren viser derfor hvordan søknadene har fordelt seg ut ifra hvor hovedtyngden av deres relevans er.

Figur 13 Tildelinger fra FORINFRA i perioden 2009-2023 per underområde i nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur. Søylen inkluderer tildelinger gjort gjennom de ordinære utlysningene, samt tildelinger fattet utenom utlysningene som f.eks. tildeling til Eu til European Spallation Source (ESS), CESSDA, EISCAT_3D og SIOS KC m.fl. i 2014 (totalt ca. 8,6 mrd. kroner) (Kilde: Forskningsrådets egne data).

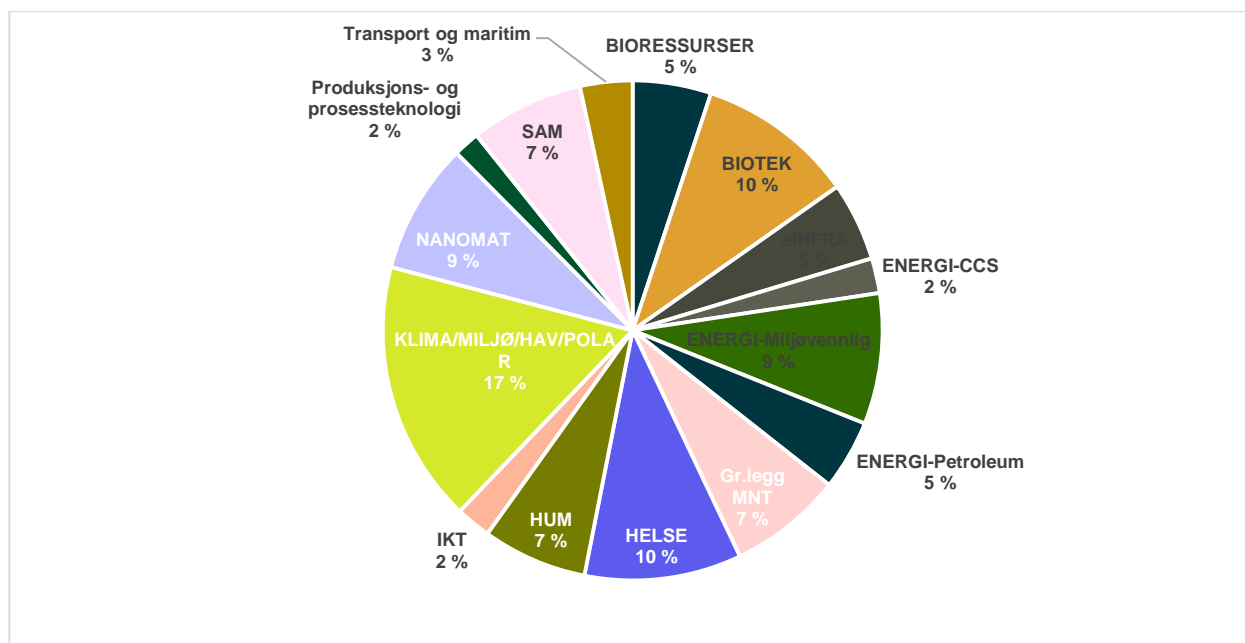
Underområdene i veikartet omfatter tematikk med en stor bredde fag- og teknologiområder. I den administrative behandlingsprosessen etableres det derfor paneler med en noe finere inndeling. Figurene 14 og 15 viser henholdsvis tildelte midler og antall prosjekter fordelt på den administrative inndelingen som ble benyttet i søknadsbehandlingen i 2023-2024, og omfatter søknader fra alle utlysninger ved INFRA-ordningen (2009-2023). Forprosjektene er ikke inkludert i disse figurene. Resultatene fra 2023-utlysningen kan bli justert, som følge av utfallet av kontraktsforhandlingene som nå pågår.

Fra figurene er det mulig å si noe om de ulike fagområdene og -disipliner, og deres kostnader for forskningsinfrastrukturer. Ser man på bevilgete midler er om lag 2 prosent av de totale bevilgningene gitt til forskningsinfrastrukturer innen Humaniora, mens om lag 7 prosent av antall bevilgete prosjekter ligger innen dette området. For Nano- og materialvitenskap (NANOMAT) er tilfellet motsatt.

Figur 14 Totalt bevilgede midler (ekskl. forprosjekter) fra INFRASTRUKTUR per administrative panel 2009-2023 (totalt 8,6 mrd. kroner) (Kilde: Forskningsrådets egne data).

UH- og instituttsektor er hovedmottagere av midler gjennom forskningsinfrastruktur-ordningen, og UH-institusjoner var involvert i rett under 98 prosjekter i denne perioden, mens instituttsektoren har vært involvert i 67 prosjekter.

Figur 15 Antall bevilgede prosjekter (ekskl. forprosjekter) per administrative panel 2009-2023 (totalt 177 stk.) (Kilde: Forskningsrådets egne data).

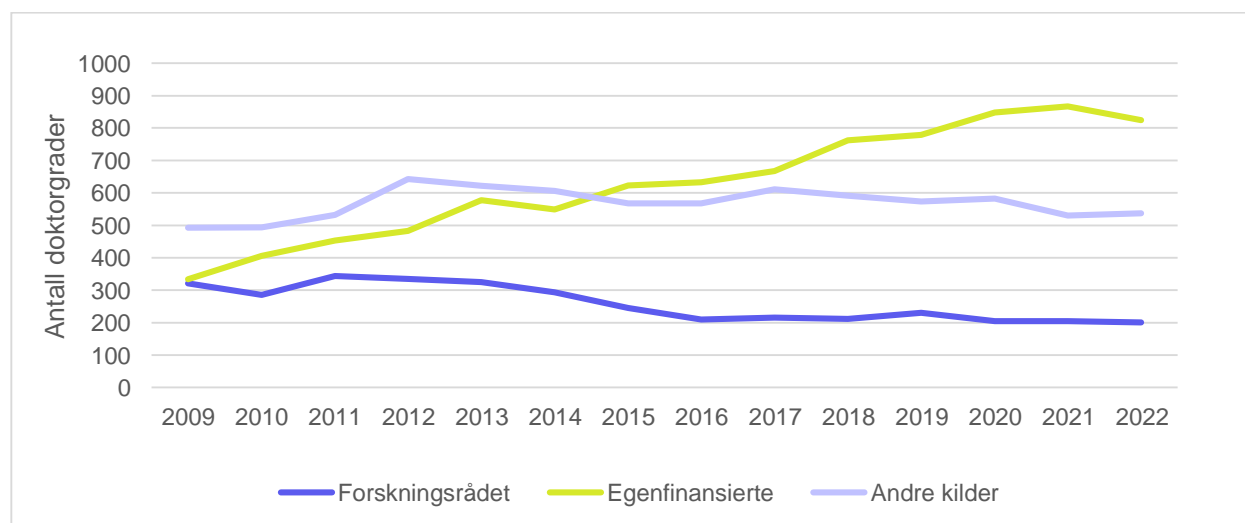

Etter søknadsbehandling av utlysningen i 2023 har Forskningsrådet i 2024 startet kontraktsforhandlinger med institusjonene for 22 søknader. Samlet tildeling i INFRASTRUKTUR er så langt 8,7 mrd. kroner. Midlene fordeler seg på UH-sektor (55 prosent), institutt-sektor (31 prosent) og internasjonale organisasjoner (14 prosent), men mange av infrastrukturene medfører samarbeid på tvers av sektorer. Institusjonene har lagt en betydelig egeninnsats i utvikling og drift av infrastrukturene. Infrastrukturene betjener en rekke forskningsmiljøer og næringsliv innen prioriterte områder i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Norske forskningsmiljøer deltar i 18 internasjonale forskningsinfrastrukturer med en samlet finansiering fra INFRASTRUKTUR på godt over 2 mrd. kroner.

2.6 Rekruttering

Forskerrekruttering i Norge

Hovedansvaret for forskerrekuttering ligger hos forskningsinstitusjonene, men Forskningsrådet bidrar nasjonalt til å dekke behovet for forskningskompetanse i hele samfunnet og næringslivet. Figur 16 viser antall avlagte doktorgrader per finansieringskilde og utviklingen fra 2009 fram til 2022. Mens antallet finansiert av egen finansiering (grunnfinansieringen til UH-institusjonene) har øket betydelig i perioden, har antallet finansiert gjennom Forskningsrådet sunket.

Figur 16 Hovedfinansieringskilde for avlagte doktorgrader i Norge. År tilsvarende disputasdato (Kilde: Datavarehuset).

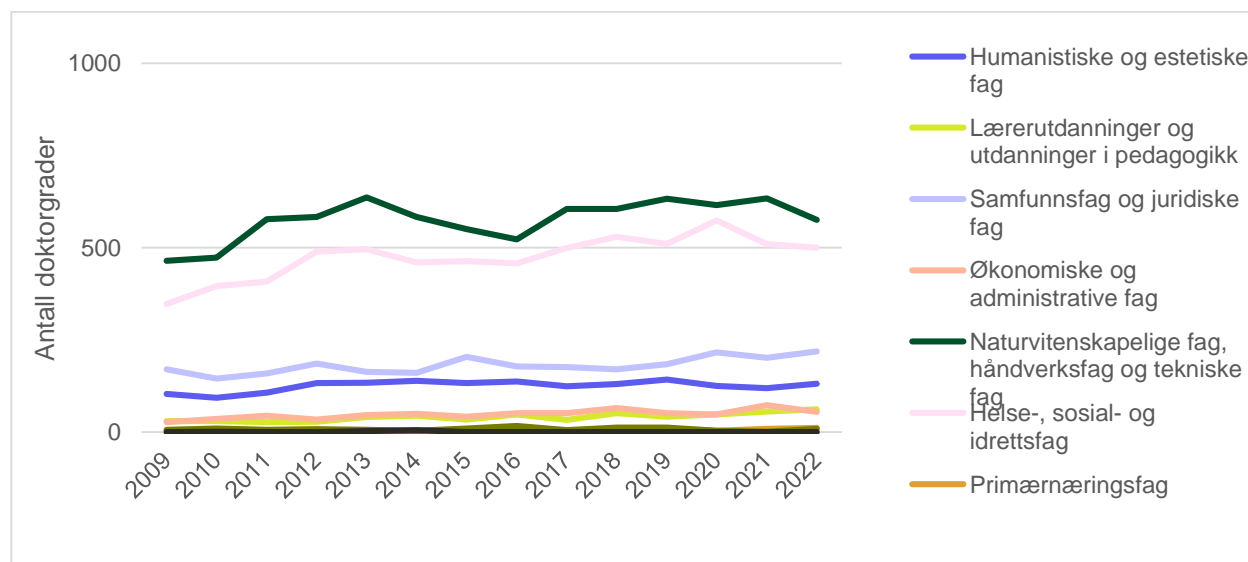
Forskningsrådets totalportefølje

Forskningsrådets portefølje for rekruttering består i hovedsak av investeringer fra andre porteføljer i Forskningsrådet, og er midler som går til å finansiere rekrutteringsstillinger i prosjekter og senterordninger, støtte for doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet, samt midlene til søknadstyper for forskere tidlig i karrieren. I 2023 var det investeringer gjennom porteføljestyrene for banebrytende forskning, innovasjon, muliggjørende teknologier og energi og transport som utgjorde de største summene.

I perioden 2019 til 2023 viser Forskningsrådets innsamlede statistikk kun en meget beskjeden økning i antall finansierte doktorgradsstipendiater, tallet er relativt stabilt på vel 1600 stipendiater. Imidlertid skjedde det i 2021 endring i hvordan prosjektene rapporterer inn data, og det er grunn til å anta at det har vært en viss økning som vil framkomme med en viss forsinkelse i tallgrunnlaget. Dette er også

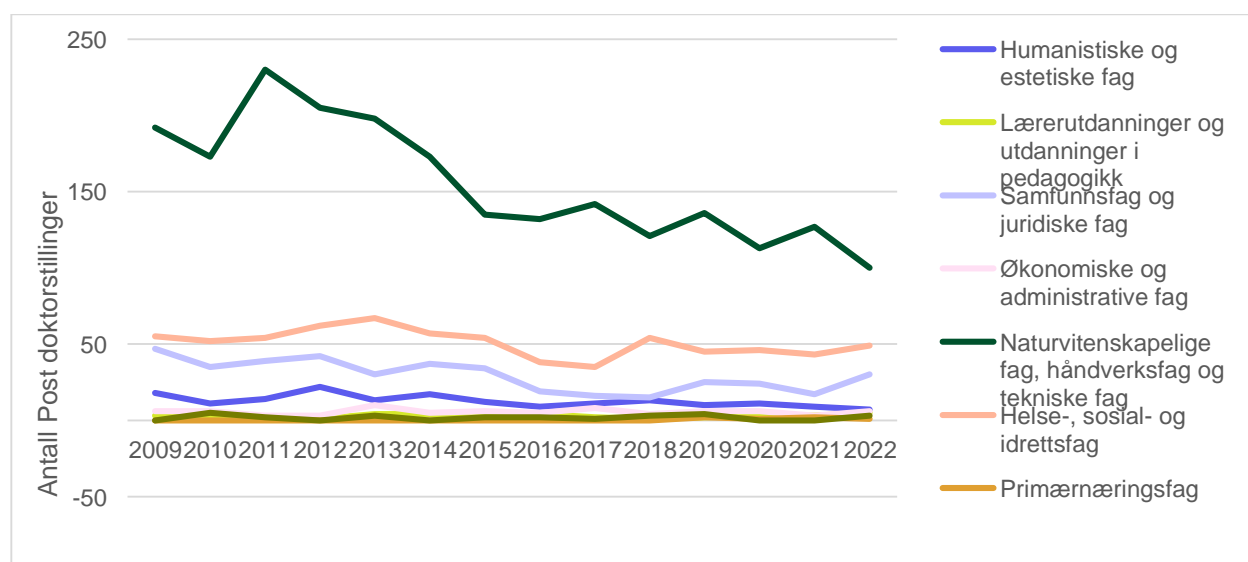

årsaken til duppen i 2021 i figur 16. Andelen kvinnelige doktorgradsstipendiater i har økt fra 44 prosent i 2010 til 48 prosent i 2023, mens andelen kvinnelige postdoktorstipendiater har økt fra 42 prosent i 2010 til 45 prosent i 2023.

Figur 17 Avlagte doktorgrader etter (NUS) fagfelt. Alle doktorgrader avlagt ved norske læresteder. År tilsvarende disputasdato (Kilde: DBH).

Det største fagfeltet for avlagte doktorgrader i Norge totalt har vært Naturvitenskap, håndverksfag og tekniske fag, relativt tett etterfulgt av Helse-, sosial- og idrettsfag (figur 17). Den største økning i antall doktorgrader kom i disse fagene i perioden 2009-2013, deretter har endringene vært mer moderate.

Figur 18 Avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde etter (NUS) fagfelt (Kilde: DBH).

Blant avlagte doktorgrader som har Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde er fagfordelingen noe annerledes enn totalen vist over (figur 18). Spesielt har andelen avlagte doktorgrader innenfor Helse-,

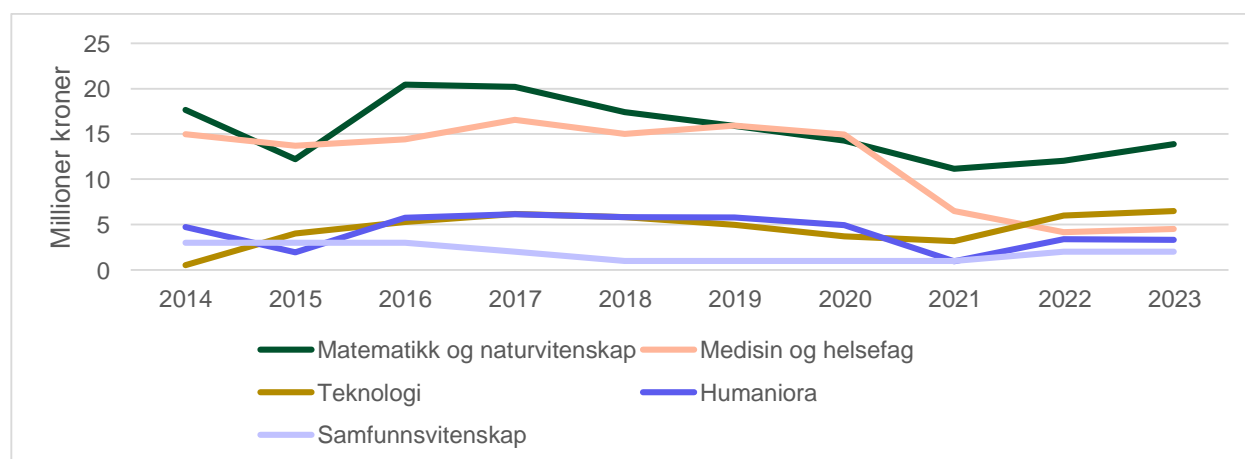
sosial- og idrettsfag vært lavere. Blant Forskningsrådsfinansierte doktorgrader er det også en tydelig nedgang i antall innenfor Naturvitenskap, håndverksfag og tekniske fag.

For postdoktorstipendiatler finansiert av Forskningsrådet for samme periode, viser Forskningsrådets statistikk en nedgang på vel 20 prosent fra 953 finansierte postdoktorstipendiatler i 2019. Det kan hende at nedgangen ikke er reell, men skyldes endringen i innsamling av data.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor delporteføljen rekruttering består i hovedsak av finansieringen av Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER). Gjennom denne ordningen finansieres nasjonale forskerskoler over hele landet, som skal heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid i nettverk. I tillegg til Porteføljestyrets egne investeringer i forskerskoler har andre porteføljestyre finansiert forskerskoler innenfor helse og utdanning. I de siste utlysningene har det vært krav om at forskerskolene skal være relevante for arbeidslivet, og det har ført til en økning i samarbeider med næringslivet og øvrige aktører i forskerskolene som er finansiert i disse årene.

Utviklingen i årene 2021 – 2023 skyldes at mange forskerskoler ble avsluttet i 2021/2022, samtidig som de nye forskerskolene for arbeidslivsrelevans startet opp i 2022.

Figur 19 Finansiering og utvikling av finansiering gjennom Nasjonale forskerskoler fordelt på fagområder (Kilde: Datavarehuset).

2.7 Forskningskultur

Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvaret for tverrgående policyområder som kan samles under betegnelsen "forskingskultur". God forskingskultur kan ses på som grunnlag for høy kvalitet og tillit til forskning. Forskningskultur omfatter i denne sammenhengen:

- At forskningen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer
- Akademisk frihet og godt yringsklima for forskere
- Inkluderende forskningsprosesser
- Åpenhet og formidling av forskningsresultater og metoder
- Ansvarlighet for forskningens innvirkning på samfunnet og miljøet
- Samarbeid og tverrfaglighet for å fremme bredere forståelse og innovasjon

- God karriereutvikling
- Kjønnbalanse, mangfold og inkludering
- God balanse i bruk kriterier ved vurdering av forskere og forskning
- Ansvarlig bruk av kunstig intelligens
- Ansvarlig internasjonalt samarbeid

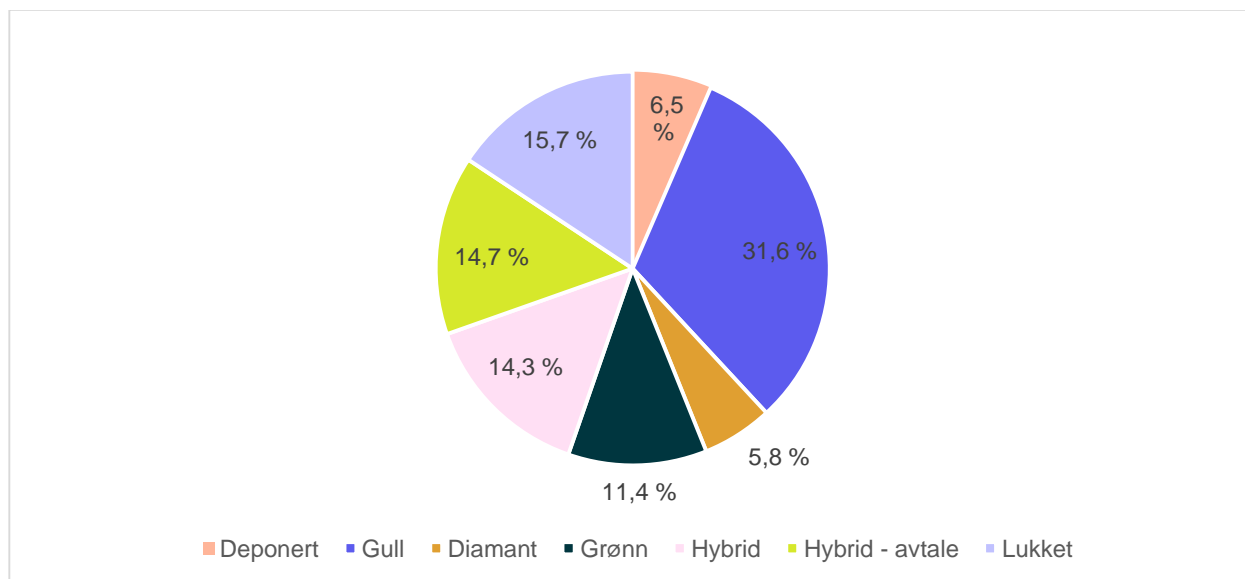
Dette området har relativt små investeringer, men er viktige for Forskningsrådets strategiske arbeid for å utvikle et velfungerende forskningssystem. Tematikken samsvarer med det europeiske charteret for forskere (Charter for Researchers). Målet med charteret er å sikre et godt forhold mellom forskere og arbeidsgivere eller finansierer, som fremmer kunnskaps- og teknologioverføring samt karriereutvikling for forskere. Charteret oppfordrer alle parter til å opptre ansvarlig og profesjonelt. Innenfor Forskningskultur-området er det kun BALANSE+ av porteføljestyrets investeringer som vil bli omtalt i denne delen av analysen.

Åpen forskning

Norge har gjennom flere år vært et foregangsland i sikre åpen tilgang til vitenskapelige publikasjon. SIKT- Kunnskapssektorens tjenestelevandør lager årlig en oversikt over antall vitenskapelig artikler med åpen tilgang registrert i Cristin og rapporterer om en økning nasjonalt fra 40 prosent i 2013 til over 80 prosent i 2023. Denne utviklingen har skjedd parallelt med en stor økning i antall publiserte artikler per år. (Open Science | Strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024).

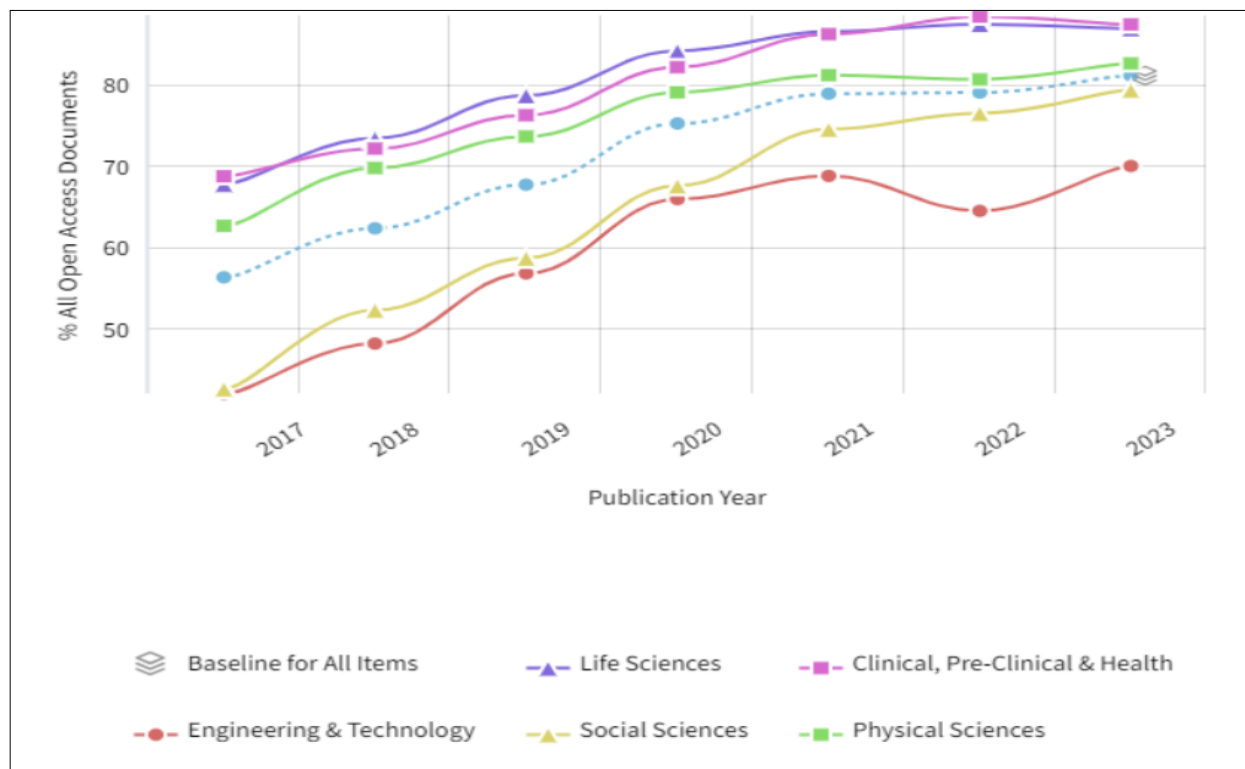
Figur 20 viser en oversikt over hvordan norske publikasjoner er fordelt på ulike typer av åpen tilgang i 2022:

- Gull åpen tilgang utgjør den største andelen (ca. 32 prosent) og referer til publisering i åpne tidsskrifter eller plattformer hvor artikkelen er umiddelbart og åpent tilgjengelig. Her betales det gjerne en avgift for å få artiklene publisert (publiseringsavgift).
- Diamant åpen tilgang utgjør i underkant av 6 prosent og vil si publisering i tidsskrifter og plattformer hvor det er gratis å både lese og publisere
- Grønn åpen tilgang utgjør 11 prosent og vil si at vitenskapelige artikler som er gjort åpent tilgjengelig gjennom egenarkivering (for eksempel gjennom institusjonelle åpne vitenarkiver)
- Hybrid publisering utgjør 14 prosent og vil si «frikjøp» av enkelt-artikler i abonnementsbaserte tidsskrift, såkalte hybridtidsskrift
- Hybrid-avtale på 15 prosent refererer til åpen publisering gjennom såkalte "publiser og les-avtaler" der forskerne ved institusjoner som deltar i avtalen kan publisere åpent og få lesetilgang uten ekstra kostnad
- 15 prosent av artiklene er lukket av ulike grunner, som for eksempel utfordringer med rettighetsklareringer for tilgjengeliggjøring
- 6,5 prosent av artiklene er deponert, men ikke åpent tilgjengelig på grunn av sperrefrister. Disse er deponert og vil bli grønne på et senere tidspunkt

Figur 20 Norsk vitenskapelig publisering med ulike typer åpen tilgang. Andel av total norsk tidsskriftspublisering 2022. (Kilde: Indikatorrapporten 2023).

Figur 21 viser at det har vært en vekst i åpen tilgang innen alle fagområder, men at medisin og helsefag og biovitenskap ligger høyest, mens realfag og teknologi har en lavere andel åpne publikasjoner. Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024 beskriver hvordan graden av åpen publisering påvirkes av publiseringstradisjoner innen ulike fagområder. Innen medisin og helsefag er det flest publikasjoner i gull-kanaler (åpne kanaler med publiseringsavgift). For samfunnsfagene dominerer hybrid og hybrid-avtale kategoriene, mens realfag og teknologi har størst andel artikler med grønn åpen tilgang hvor artiklene er gjort tilgjengelige gjennom egenarkivering. Humaniora, som i denne figuren er inkludert i «Social Sciences», har for eksempel den største andelen publikasjoner gjennom diamant-kanaler, samt den største andelen deponerte og lukkede publikasjoner. I Strategi for vitenskapelig publisering omtales denne utviklingen nærmere.

Figur 21 Utvikling i antall publikasjoner i norsk forskning med åpen tilgang innenfor ulike fagområder 2017 – 2023 (Kilde: Web of Science).

Kjønnsbalanse og mangfold

Kjønnsfordeling blant prosjektledere i prosjekter finansiert av Forskningsrådet er tilnærmet 60 prosent menn og 40 prosent kvinner for prosjekter innen alle typer prosjekter. Av porteføljestyrets egne investeringer på området så er det finansieringen gjennom BALANSE+. Programmet Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE) ble etablert i 2012 som en tiårig satsing fram til og med 2022. Dette var finansiert av midler fra Kunnskapsdepartementet. BALANSE var bygget opp rundt tre pilarer:

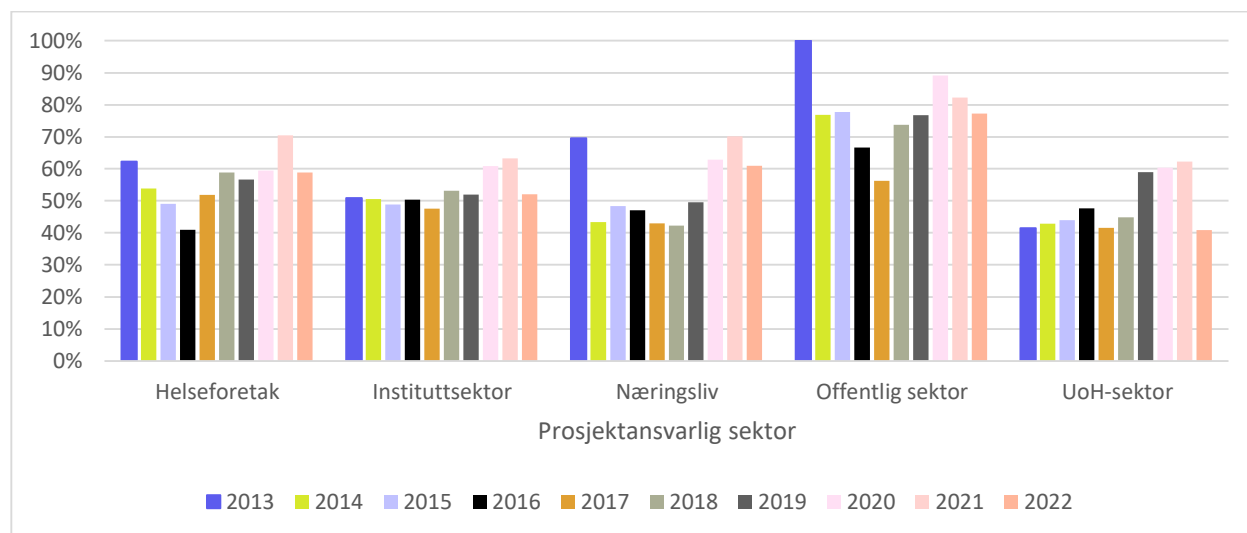
1. finansiering av konkrete tiltaksprosjekter (med analyseinnhold) i UH- og instituttsektorene
2. finansiering av forskning blant annet gjennom NordForsk
3. nasjonal læringsarena på feltet likestilling i akademien

BALANSE har vært, og er, et viktig strategisk virkemiddel for å nå målsettinger om kjønnsbalanse i akademien. Erfaring tilsier at likestilling ikke er noe som skjer av seg selv, men er avhengig av at noen har oppmerksomheten rettet mot dette og driver arbeidet framover. I perioden 2013 til 2022 har BALANSE tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter.

2.8 Tverrsektorielt samarbeid og tverrfaglighet

Tverrsektorielt samarbeid

Figur 22 Prosentandel av innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet som har minst en samarbeidspartner fordelt på prosjektansvarlig sektor, 2013 – 2022 (Kilde: Datavarehuset).

Figur 23 viser andelen av forskningsrådsfinansierte prosjekter fra 2013 til 2021 som har minst én samarbeidspartner, fordelt på prosjektansvarliges sektor. Samarbeidspartner er telt det året et prosjekt starter opp. Det har vært en økning i prosjekter med minst én samarbeidspartner totalt sett, men økningen varierer mellom de prosjektansvarlige sektorene. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere er høyest for prosjekter der offentlig sektor er prosjektansvarlig². UH-sektor er den sektoren der det er lavest andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere. Dette kan forklares med at det er søknadstypene Forskerprosjekt, samt Senter for fremragende forskning, denne sektoren henter flest av sin midler fra i Forskningsrådet, og ingen av disse søknadstypene har krav om samarbeid, selv om det oppfordres til internasjonalt samarbeid (som kan gi utslag i samarbeidspartnere fra utlandet).

Fra 2018-19 er det en økning i andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere for alle sektorene. Dette skyldes trolig faktorer som 1) Omleggingen av Forskningsrådets søknadstyper i 2019 og innføring av søknadstypen Kompetanse- og samarbeidsprosjekt-Samarbeid, 2) en stor tildeling til Senter for forskningsdrevet innovasjon i 2020, samt tildeling til prosjekter i Grønn plattform i 2021 og 3) økte tildelinger gjennom Innovasjonsprosjekt i næringslivet i pandemiårene 2020-2021.

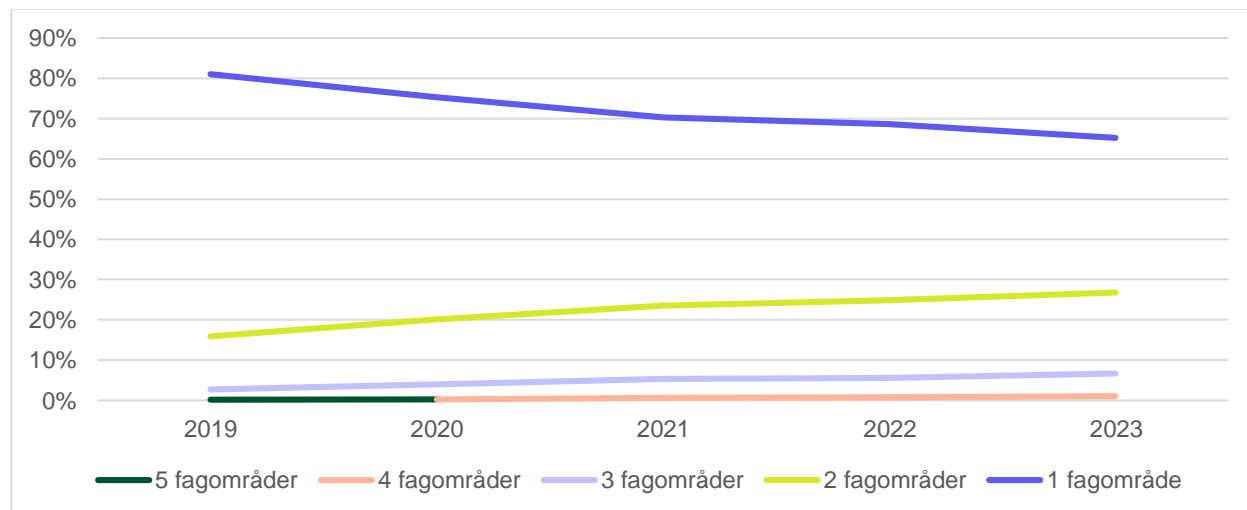
Fra 2021 til 2022 er det en nedgang i andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere, og det tyder i hvert fall på at tildelingene gjort under pandemien kan ha hatt en betydning for økningen i årene 2019-2021.

Rapporten Utvikling, finansiering og samspill, som ble publisert mai 2023, har et eget kapittel om samarbeid i prosjekter finansiert av Forskningsrådet (s. 100-127). Der omtales omfang og antall samarbeider mellom sektorer, publiseringssamarbeider mellom UH- og instituttsektor og tverrsektoriell mobilitet for doktorander som har disputert.

² Gitt at det nesten bare er søknadstypen Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor og Offentlig sektor ph.d. der offentlig sektor kan være prosjektansvarlig er ikke det så rart, for i begge søknadstypene har det til nå vært krav om samarbeid med forskningsutførende institusjon

Tverrfaglig samarbeid

Figur 23 Utviklingen av andel prosjekter som er merket med ett eller flere fagområder for hele Forskningsrådets portefølje. Ett prosjekt kan merkes med ett eller flere fagområder (herav tverrfaglighet), men summen av merkene kan ikke overstige 100 prosent. (Kilde: Datavarehuset).

Figur 23 viser utviklingen for alle Forskningsrådsfinansierte prosjekter og hvor mange fagområder som er til stede i prosjektene. Fra 2019 til 2023 er det en betydelig nedgang i prosjekter innenfor ett fagområde, men en tilsvarende økning for prosjekter innenfor to eller tre fagområder.

For prosjekter der to fagområder inngår var den absolutt vanligste kombinasjonen i 2023 Matematikk og naturvitenskap og Teknologi. De fire nest vanligste kombinasjonene var Medisin og helsefag og Teknologi, Humaniora og Samfunnsvitenskap, Samfunnsvitenskap og Teknologi, Medisin og Helsefag og Samfunnsvitenskap. For prosjekter der tre fagområder inngår var kombinasjon av Matematikk og naturvitenskap, Samfunnsvitenskap og Teknologi, fulgt av kombinasjon av Matematikk og naturvitenskap, Medisin og helsefag og Teknologi.

3. Vurdering av måloppnåelse

Ettersom porteføljeplanen er ny dette året, er det ikke gjort en vurdering av måloppnåelse, dette vil komme i senere års porteføljeanalyser. Denne porteføljeanalysen viser likevel at vi på de fleste områder har et svært godt utgangspunkt.

4. Videre anbefalinger

Anbefalinger til porteføljestyret om fremtidige investeringer vil bli innarbeidet direkte i investeringsplanen og blir ikke utdypet her.

Sak PS-FS 50/24

Porteføljeplan

Til	Ansvarlig direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Heidi Dybesland	1. Utkast til porteføljeplan 2. Oversikt over skriftlige innspill (excel-fil) 3. Skriftlige innspill (B-mappe)
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar porteføljeplan for forskningssystemet med de endringer som kom frem i møtet.

Kort bakgrunn Porteføljestyret diskuterte utkast til porteføljeplan på de to foregående møtene. Etter forrige møte har medlemmene kommentert på utkastet, med frist 31. oktober. Utkastet ble lagt frem for departementene 10. oktober. 11. oktober var det et eksternt innspillsmøte om porteføljeplanen med mulighet for skriftlige innspill (maks 2 sider) innen 25. oktober. Det kom 14 skriftlige innspill (se oppsummering vedlagt, samt B-mappe). Utkast til porteføljeplan ble lagt frem for konsultasjon med Sametinget 15. november. Forskningsrådets hovedledermøte (HM) hadde planen på sirkulasjon med frist 19. november, sammen med de andre planene som skal legges frem for Styret i første omgang (Banebrytende forskning, Innovasjon og Muliggjørende teknologier).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Porteføljestyret skal vedta porteføljeplanen i dette møtet, basert på endringer som er gjort og som fremkommer i møtet.

Hovedpunkter Hovedendringer som er foretatt etter forrige diskusjon i porteføljestyret:

- Tydeliggjøring av hva som menes med forskningssystemet.
- Presisering av porteføljestyrets ansvar i forhold til andre styrer når det gjelder grunnforskning, fagevalueringer, samarbeid med næringslivet og innovasjon.
- Ny formulering om at tiltakene skal baseres på kunnskap og analyser og vurderes med hensyn til konsekvenser for forskningssystemet som helhet.
- Justering av teksten som omhandler porteføljestyrets ansvar for å rådggi om institutt- og UH-sektoren.
- Presisering av at målindikatorer gjelder Forskningsrådets virkemidler.
- Utvidelse av begrepet forskningskultur til å omfatte akademisk frihet og godt ytringsklima for forskere, inkluderende forskningsprosesser og ansvarlig bruk av kunstig intelligens.
- Kapittel 5 er fjernet i malen for alle porteføljeplaner.
- Fyller på om det kommer noe fra Sametinget
- Fyller på om det kommer noe fra hovedledermøtet (HM)

Ellers er det gjort mindre endringer i teksten på bakgrunn av de innspillene som er kommet.

Forberedelse / prosess Administrasjonen har utviklet saken med innspill fra porteføljestyret, eksterne institusjoner og organisasjoner, samt Sametinget.

Saksfremlegg
[Porteføljestyremøte XX/24]

Sak PS-FS 50/24

Porteføljeplan

Videre saksgang

Porteføljeplanen skal godkjennes av Forskningsrådets styre 5. desember.

Porteføljeplan

Gjelder fra 2025

Forskningssystemet

Om porteføljestyring

Gjennom porteføljestyring skal Forskningsrådet utvikle sin totale prosjektportefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#) og bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#). Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder. Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen gjelder inntil det er behov for oppdatering.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i en porteføljeanalyse basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Porteføljeanalysen ligger også til grunn for årlig oppdatering av investeringsplanen, som viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler mellom utlysninger og andre tiltak de nærmeste tre årene. Porteføljeanalysen vil også ligge til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om sin aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også viktig for å vurdere porteføljens måloppnåelse, gi innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og bidra til Forskningsrådets årsrapport.

1 utfordringer og muligheter

Forskningssystemet omfatter aktører som utfører og anvender forskning og relasjonene mellom dem, samt organisering og finansiering av forskningsaktiviteter. De fire forskningsutførende sektorene - universiteter og høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og næringsliv - har ulike samfunnsoppdrag. I tillegg utfører offentlig sektor i økende grad forskning. Sektorene utfører forskning ut fra ulike kjerneoppdrag i samfunnet, ulike eierskap og rammevilkår og ulik innretning av forskningen. Variasjoner innen, og overlapp mellom sektorene er til stede. Det gjenspeiler seg i at en til dels samarbeider, basert på arbeidsdeling, og til dels konkurrerer om forskningsmidler.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP) slår fast at Norge skal ha et velfungerende forskningssystem som samlet sett når de overordnede målene i forskningspolitikken. Forskningssystemet skal frembringe relevant og ansvarlig forskning av høy kvalitet, som raskere enn tidligere og på en mer effektiv måte skal gjøre Norge i stand til å møte de store omstillingsbehovene og samfunnsutfordringene. Porteføljestyret for forskningssystemet trekker særlig frem fire hovedutfordringer som er forankret i langtidsplanen og som berører porteføljen:

Samspill mellom aktører i forskningssystemet er en forutsetning for å løse store samfunnsutfordringer, som det grønne skiftet. Det er behov for økt samarbeid mellom ulike forskningsutførende sektorer. Virkemidlene i det norske forskningssystemet og mellom det norske og det europeiske forskningssystemet må ses i sammenheng, slik at vi får størst mulig samlet effekt av ressursene som investeres i forskning og forskningsinfrastruktur.

Internasjonalt samarbeid bidrar til utveksling av kunnskap, metoder og teknologier, noe som bidrar til høy kvalitet i forskningen og teknologiske fremskritt. Med en mer usikker geopolitisk situasjon har ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid og forskningssikkerhet kommet enda høyere på dagsordenen og påvirker samarbeidsrelasjoner og rekruttering. Internasjonalt samarbeid må styrkes, enten det er i europeiske og nordiske fora, gjennom bilateralt samarbeid eller i regi av internasjonale organisasjoner.

Utvikling av nye digitale verktøy og bruk av kunstig intelligens gjør at behovet for tilgang til data og tungregnekraft øker. Datadrevet forskning skaper nye muligheter innen forskning og innovasjon LTP fremhever behovet for infrastruktur som kan håndtere store datamengder for å styrke beredskapen og for å forebygge kriser og håndtere dem når de oppstår.

Å sikre tillit til forskning er viktig for at samfunnet skal kunne stole på og bruke forskningsresultater på en ansvarlig måte. For å opprettholde tilliten til forskning må den være uavhengig og redelig. Rekrutteringen til forskning skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet. En høy grad av tilgjengelighet i det norske forskningssystemet handler om at allmennheten, offentlig sektor og private virksomheter av ulik størrelse over hele landet har god tilgang til forskningsbasert kunnskap.

2 Om porteføljen

Porteføljen dekker ansvaret for internasjonalt samarbeid, forskningsinfrastruktur, tverrgående policyområder som åpen forskning (inkl. deling og gjenbruk av forskningsresultater, medvirkning, involvering og folkeforskning, og samfunnsansvarlig forskning og innovasjon), kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, forskerrekuttering og tidlig karriere samt forskningsintegritet og etikk. Porteføljestyret for forskningssystemet er rådgivende overfor Styret og administrasjon i policyutvikling og overordnede strategiske vurderinger som har et systemperspektiv, herunder Forskningsrådets strategiske rolle for utviklingen av UH- og instituttsektor og utviklingen av et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt. Et kjennetegn ved porteføljen er at den er en blanding av rådgivning, policyutvikling og spesifikke finansieringsordninger rettet mot forskningssystemet i sin alminnelighet, uavhengig av fag og tema. Finansieringsordningene brukes i stor grad til å påvirke strukturelle forhold i forskningssystemet. Porteføljestyrets ansvarsområder grenser til andre porteføljestyres ansvarsområder, som banebrytende forskning, fagevalueringer, samarbeid med næringslivet og innovasjon. De ulike porteføljene skal spille godt sammen.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er grunnbevilgningene til forskningsinstitutter omfattet av [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#). Dette, sammen med RETUR-EU, er en såkalt regelbasert ordning, og inngår dermed ikke i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringsordninger. De største postene i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringer er internasjonalt arbeid, forskningsinfrastruktur og rekrutteringsordninger. Porteføljestyret beslutter også investeringer i CERN- og romforskning for å få utbytte av norsk deltakelse i internasjonale organisasjoner og forskningsinfrastrukturer som CERN, ESA, EISCAT, Nordic Optical Telescope og EUs romprogram. I tillegg har porteføljestyret ansvaret for Forskningsrådets investeringer i forskning om forskning og innovasjonspolitikk og kjønnsbalanse og mangfold.

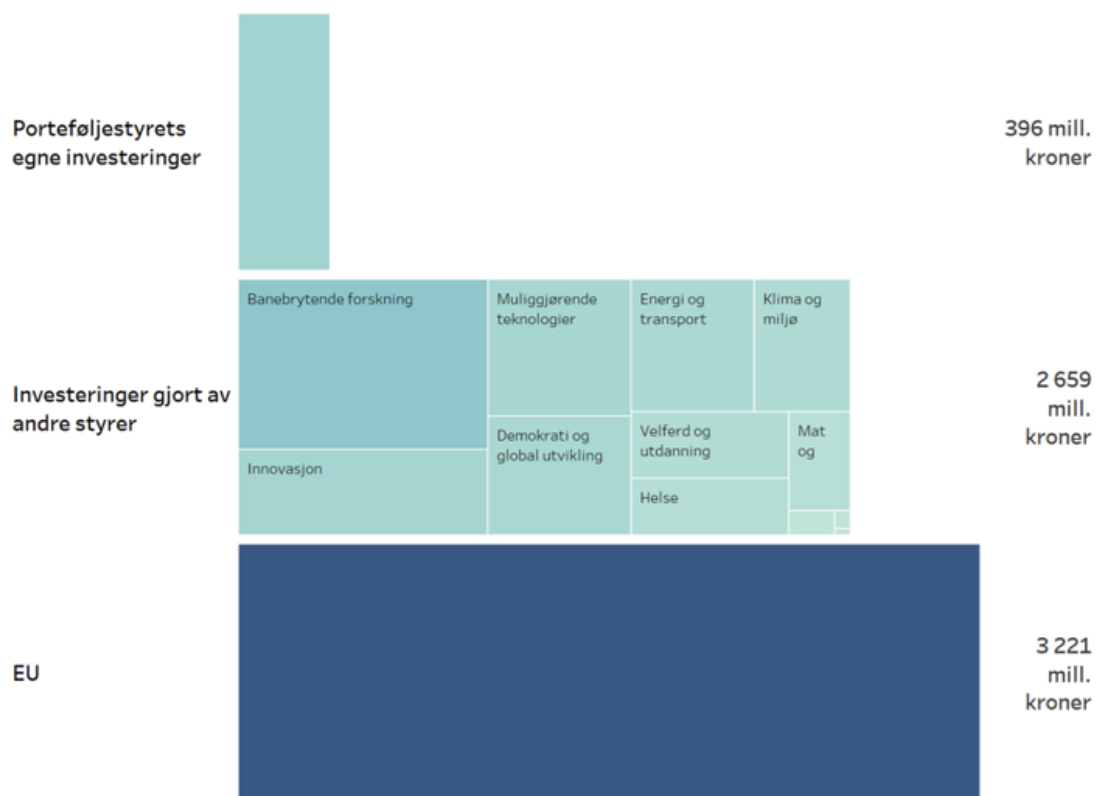
Det er i første rekke Kunnskapsdepartementet og i noe grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets egne investeringer. Porteføljestyrets ansvarsområder kan illustreres ved å se på omfanget av porteføljestyrets egne investeringer, investeringene fra andre porteføljestyre som dekker porteføljestyrets ansvarsområder, samt støtten norske miljøer får fra EUs rammeprogram innenfor områdene. Figurene 1, 2 og 3 viser hvordan tildelt og regnskapsført beløp i porteføljen fordelte seg i 2023 for de konkurranseutsatte midlene¹. Tallene er basert på Forskningsrådets merkinger av tildelte prosjekter, og hensikten er å indikere fordelingen mellom

¹ Omfanget av faktisk tildelt og regnskapsført beløp vil kunne svinge fra år til år, og tall for de tre-fem siste årene vises i porteføljeanalysen.

porteføljestyrets egne investeringer og de øvrige. Figurene viser behovet for å koordinere nasjonale og internasjonale midler, og for å samarbeide med øvrige porteføljestyre.

Internasjonalt arbeid

Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvar for tverrgående policyområder i Forskningsrådets internasjonale arbeid. Det gjelder både på bilaterale og multilaterale arenaer og både i og utenfor Europa. Til dette ansvaret ligger det å sørge for at porteføljestyrene vurderer hvordan nasjonale og internasjonale virkemidler fungerer sammen. Porteføljens omfang innenfor internasjonalt samarbeid består av midler tildelt norske forskningsmiljøer fra EUs rammeprogram, midler tildelt av andre porteføljestyre og midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer². Investeringer gjort av andre porteføljestyre er midler til internasjonalt samarbeid gjennom forskerprosjekter, sentre for fremragende forskning og sentre for forskningsdrevet innovasjon, samt midler til prosjekter i porteføljen for Demokrati og global utvikling. I 2023 gikk i tillegg ca. 300 mill. kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt³. Det er et potensial for å se disse midlene mer i sammenheng med nasjonale og EU-midler.

Figur 1: Finansieringskilder til internasjonalt samarbeid – tildelt og regnskapsført beløp i 2023

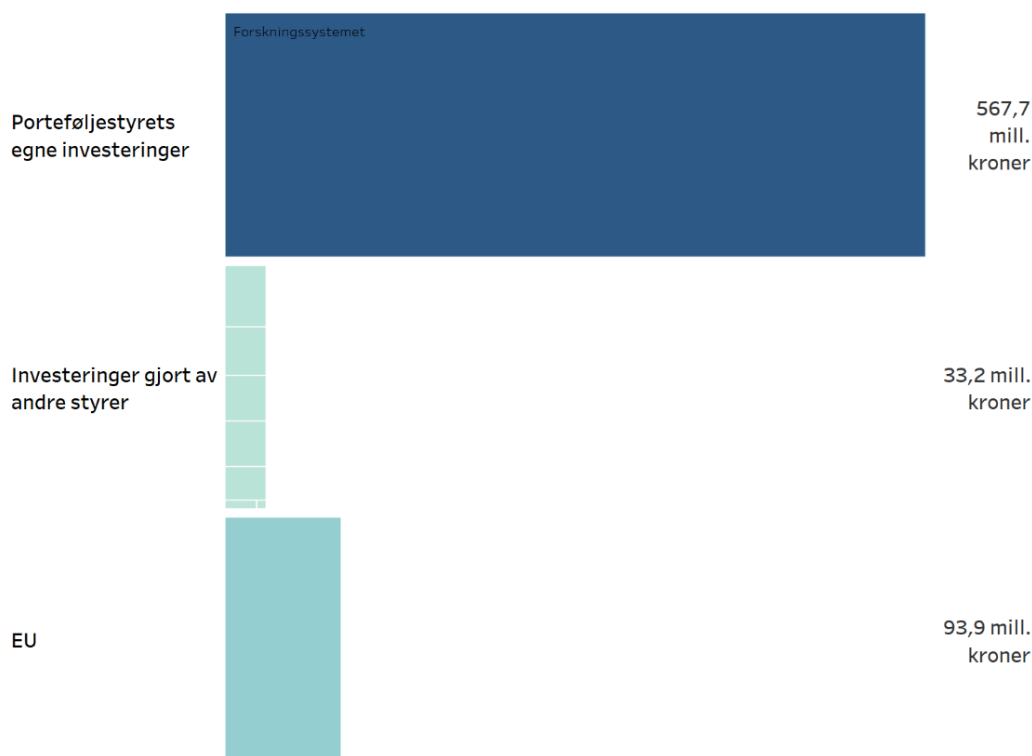
Forskningsinfrastruktur

Det er et stort behov for relevant og oppdatert forskningsinfrastruktur som støtter opp om forskning av høy kvalitet og bidrar til å møte samfunnets utfordringer. Moderne forskningsinfrastruktur er en

² Blant annet PES Horisont Europa – Støtte til prosjektetablering og posisjonering og INTPART International Partnerships for Excellent Education, Research and Innovation. Midler tildelt gjennom Kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa (Retur-EU) inngår ikke i dette tallmaterialet.

³ EØS-midlene er Norges bidrag til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i Europa og midlene brukes blant annet til å finansiere prosjekter innenfor forskning og innovasjon. Forskningsrådet er programpartner for EØS-midlene og har et spesielt ansvar for å informere norske forskningsaktører om mulighetene som finnes.

sentral drivkraft i et velfungerende forskningssystem. Oppdatert forskningsinfrastruktur legger til rette for at forskere fra forskjellige fagfelt utnytter infrastrukturen og samarbeider i tverrfaglige prosjekter. Næringslivets konkurransekraft bygges i økende grad på kompetanse og teknologi som er utviklet i nært samarbeid med internasjonalt ledende forskningsmiljøer med tilgang til moderne forskningsinfrastruktur. Også utviklingen av tjenester i offentlig sektor i Norge fordrer forskning og infrastrukturer på høyt nivå. Utvikling av nye digitale verktøy og bruk av kunstig intelligens gjør det mulig å anvende data på nye måter og gjør at behovet for forskningsnett, regnekraft og datainfrastruktur øker i alle sektorer. Ettersom datainfrastruktur er kostbart, er det nødvendig å bruke felles nasjonale og internasjonale løsninger og offentlig/privat samarbeid så langt som mulig. Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvar for veivalg om finansiering, utvikling og drift av forskningsinfrastruktur og datainfrastruktur for forskning av nasjonal interesse, både i form av investering og rådgivning. Porteføljens omfang innenfor forskningsinfrastruktur består i hovedsak av porteføljestyrets egne investeringer og midler tildelt norske forskningsmiljøer fra programmet *Research Infrastructures* i Horisont Europa.

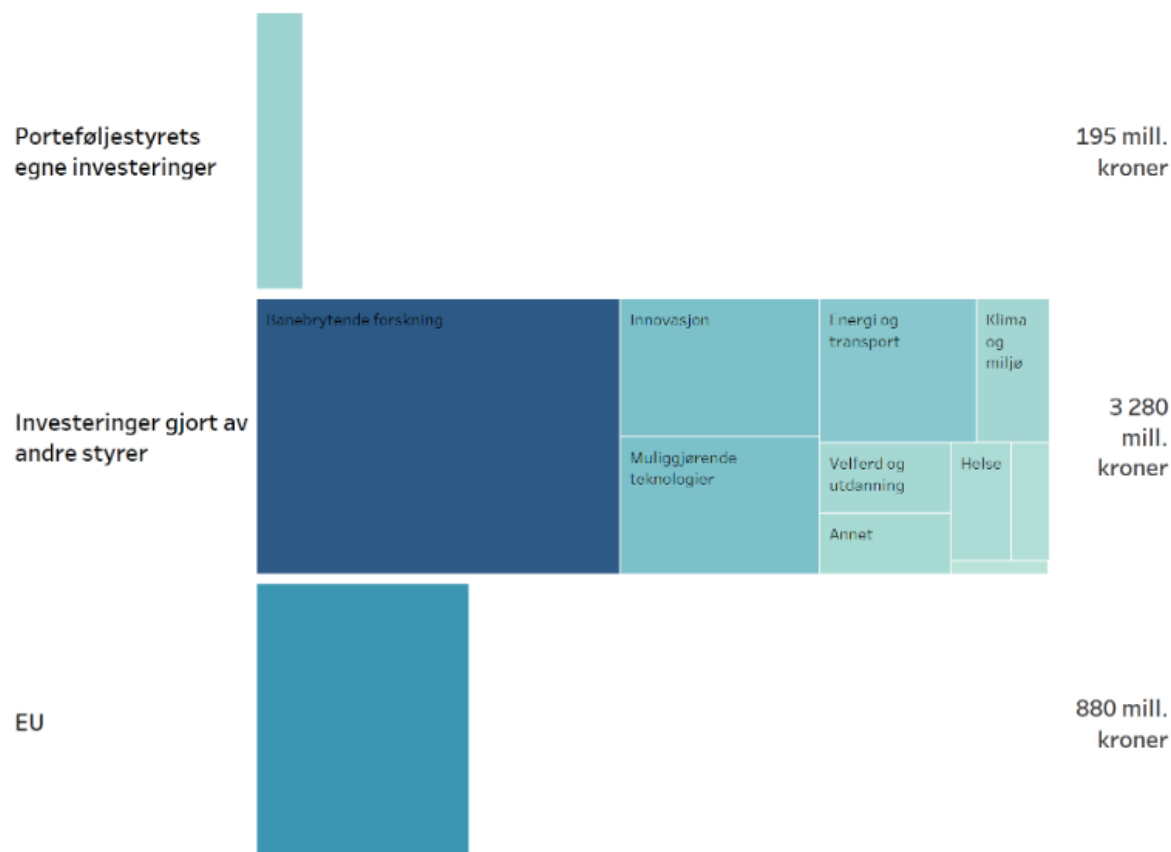

Figur 2: Finansieringskilder til forsknings- og datainfrastruktur – tildelt og regnskapsført beløp i 2023.

Rekruttering

Hovedansvaret for rekruttering ligger hos forskningsinstitusjonene, men Forskningsrådet bidrar nasjonalt til å dekke behovet for forskningskompetanse i hele samfunnet og næringslivet. Porteføljestyrets ansvar omfatter policyutvikling for rekruttering og tidlig karriere og rekrutteringsordningene vitensentre, forskerskoler og forskerlinjer. Det omfatter også rådgivning om mobilitet og samspill med næringslivet og offentlig sektor. Porteføljen for rekruttering består i hovedsak av investeringer fra andre porteføljer i Forskningsrådet, og er midler som går til å finansiere

rekrutteringsstillinger i prosjekter, støtte for doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet⁴, samt midlene til søknadstyper for forskere tidlig i karrieren⁵. Midlene som er tildelt norske miljøer fra EU omfatter i hovedsak midler fra det europeiske forskningsrådet (ERC) og Marie Skłodowska-Curie Actions for forskerutdanning.

Figur 3: Finansieringskilder til fagmiljøer og talenter - tildelt og regnskapsført beløp i 2023.

Forskingskultur

Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvaret for tverrgående policyområder som kan samles under betegnelsen "forskingskultur"⁶. God forskingskultur kan ses på som grunnlag for høy kvalitet og tillit til forskning. Forskningskultur handler om de normer, verdier, praksiser, etikk og standarder som styrer hvordan forskning utføres. Det omfatter aspekter som akademisk frihet, åpenhet, forskningsetikk, gjennomsiktighet, medvirkning og ansvarlighet i forskningsprosessen. God forskingskultur fremmer kvalitet og integritet i forskningen, og sikrer at forskningen bidrar positivt til samfunnet. Forskningskultur omfatter i denne sammenhengen:

- At forskningen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer.
- Akademisk frihet og godt ytringsklima for forskere
- Inkluderende forskningsprosesser
- Åpenhet og formidling av forskningsresultater og metoder.
- Ansvarlighet for forskningens innvirkning på samfunnet og miljøet.

⁴ Ansvaret tilligger porteføljestyret for innovasjon.

⁵ Ansvaret tilligger porteføljestyret for banebrytende forskning.

⁶ Forskningskultur har de siste årene kommet høyt på dagsorden i EU (<https://scienceeurope.org/our-priorities/research-culture/>)

- Samarbeid og tverrfaglighet for å fremme bredere forståelse og innovasjon.
- God karriereutvikling
- Kjønnsbalanse, mangfold og inkludering.
- God balanse i bruk kriterier ved vurdering av forskere og forskning.
- Ansvarlig bruk av kunstig intelligens.
- Ansvarlig internasjonalt samarbeid.

Dette området har relativt små investeringer, men er viktige for Forskningsrådets strategiske arbeid for å utvikle et velfungerende forskningssystem. Tematikken samsvarer med det europeiske charteret for forskere (Charter for Researchers) som beskriver roller, ansvar og rettigheter for forskere og deres arbeidsgivere eller finansiører. Det utgjør et rammeverk for forskere, arbeidsgivere og finansiører som inviterer dem til å opptre ansvarlig og profesjonelt innenfor sitt arbeidsmiljø, og å anerkjenne hverandre som sådan. Målet er å fremme et produktivt forhold som forbedrer kunnskapsproduksjon, deling og teknologisk utvikling, samt karriereutvikling for forskere⁷.

Ansvar for god utvikling av instituttsektoren og UH-sektoren

Porteføljestyrets ansvar rettet mot UH-sektoren og instituttsektoren omfatter satsing på internasjonalt samarbeid og infrastruktur, tilrettelegging for åpen forskning og ordninger for rekruttering og tidlig karriere, samt likestilling og mangfold. Forskningsrådet har et særskilt ansvar for utvikling av instituttsektoren, og skal bidra til at forskningsinstituttene leverer forskning av høy kvalitet og relevans for næringsliv, forvaltning og samfunnet ellers. Porteføljestyret har ansvar for å støtte forskningsinstitutter gjennom grunnfinansiering. I tillegg støtter Forskningsrådet instituttene gjennom kompensasjonsordninger for deltagelse i internasjonale prosjekter som Horisont Europa.

3 Mål for porteføljen

Målene for porteføljeplanene er avledet av LTP og regjeringens mål for Forskningsrådet. Målene adresseres både gjennom porteføljestyrets rådgiving til administrasjonen og Styret, og gjennom porteføljestyrets egne investeringer. De kommende årene vil være preget av at det legges frem en stortingsmelding om forskningssystemet og de forventningene politiske myndigheter har til et velfungerende forskningssystem. Porteføljestyret skal bidra til god samhandling og måloppnåelse på tvers i Forskningsrådet gjennom dialog med øvrige porteføljestyre.

Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Måloppnåelse vil bli vurdert i lys av samarbeid og vitenskapelige sampublikasjoner på tvers av forskningsmiljøer og sektorer, samt tverrsektoriell mobilitet gjennom Forskningsrådets virkemidler.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Måloppnåelse vil bli vurdert i lys av samarbeid og sampublisering med ulike land, samt internasjonal mobilitet gjennom Forskningsrådets virkemidler.

⁷ Charter for Researchers er del av European framework for Researcher careers.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Måloppnåelse vil bli vurdert i lys av omfanget av og profilen på investeringene i forskningsinfrastruktur over tid.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Måloppnåelse vil bli vurdert i lys av forskerrekuttering, kjønnsfordeling og mangfold, kjønnsperspektiver, tillit til forskning og åpent tilgjengelige vitenskapelige publikasjoner.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Prioriteringene under skal bidra til å realisere de fire overordnede målene skissert i kapittel 3. *For best mulig samlet måloppnåelse er det behov for å samhandle med de andre porteføljestyrene på alle de prioriterte områdene.* Tiltak handler både om porteføljestyrets rådgiverrolle og om investeringer. I tillegg til porteføljestyrets prioriteringer og tiltak som er beskrevet her, kan de årlige tildelingsbrevene fra departementene introdusere nye tiltak. Tiltakene skal baseres på kunnskap og analyser og vurderes med hensyn til konsekvenser for forskningssystemet som helhet.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil bidra til økt samhandling mellom ulike FoU-sektorer

Porteføljestyret skal bidra til å utvikle det nasjonale forskningssystemet, til styrket helhet og samspill. Porteføljestyret vil legge til rette for at de forskningsutøvende institusjonene (UH-sektoren, instituttsektoren og helseforetakene), næringsliv og offentlige virksomheter, og aktører i sivilsamfunnet samarbeider godt når forskningen gjennomføres og når resultatene av forskning skal tas i bruk.

Tiltak – rådgivning:

- Gi innspill til og følge opp Stortingsmelding om forskningssystemet (kommer våren 2025).
- Videreutvikle Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren og gi råd om nivået på grunnbevilgning til forskningsinstitutter omfattet av [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#).
- Bidra til tilrettelegging av samarbeid og utveksling av kunnskap mellom forskningsutførende institusjoner, næringsliv og offentlig sektor.
- Gi råd om enklere tilgang til og bedre kommunikasjon av forskningsresultater.
- Gjennomgå Forskningsrådets virkemidler med sikte på å legge til rette for hensiktsmessig oppgavedeling og samhandling mellom forskningsutførende institusjoner, næringsliv og offentlig sektor.

Tiltak – finansiering:

- Videreutvikle og styrke støtteordningen til forskning om forsknings- og innovasjonspolitik.
- Bidra til økt bruk av forskning i offentlig sektor og næringslivet, blant annet ved å styrke forskningskompetansen i sektorene.
- Bidra til forskerrekuttering og forskerkarrierer i bredden av arbeidslivet.
- Videreutvikle ordningene med forskerskoler og forskerlinjer.

Prioritering 2: Porteføljestyret vil bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (European Research Area - ERA)

Å få til et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og rammeprogrammet er helt nødvendig for å utnytte forskningsressursene best mulig. De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa.

Tiltak – rådgivning:

- Gi råd om deltakelse i og medvirkning til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon
- Gi råd om deltakelse i ERA politikkgenda og Forskningsrådets deltagelse i europeiske partnerskap
- Bidra med innspill til EØS-midlenes utforming og til at EØS-midlene ses i sammenheng med nasjonale midler og EU-midler.
- Følge opp EUs arbeid med forskningssikkerhet og forskning med potensial for flerbruksmuligheter ("dual-use")⁸ og bidra i arbeidet med å etablere nasjonale retningslinjer.
- Følge med på spillet mellom nasjonale og internasjonale virkemidler og vurdere tiltak for å oppnå større synergieffekter mellom nasjonale og internasjonale utlysninger.

Tiltak – finansiering:

- Videreutvikle de økonomiske støtteordningene for å oppnå høy deltagelse i Horisont Europa.
- Bidra til å etablere ordninger som sikrer god kobling mellom nasjonal og internasjonal finansiering.
- Vurdere innhold og tidspunkt i utlysninger i lys av internasjonale utlysninger, spesielt Horisont Europa og EØS-midlene.
- Gi råd om innretningen på Forskningsrådets pott for internasjonale stimuleringsmidler.

Prioritering 3: Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU

Internasjonalt samarbeid med land utenfor EU er viktig for å få tilgang til forskning, bygge relasjoner og å få til globale løsninger. Forskningsrådet har en viktig rolle i oppfølgingen av regjeringens [Panoramastrategi](#). Det er behov for å styrke samarbeidet med de nordiske landene og med regioner i vekst, som for eksempel det afrikanske kontinentet.

Tiltak – rådgivning:

- Følge med på omfanget av samarbeid med prioriterte land og gi innspill til revidert Panoramastrategi.
- Bidra til oppfølging av regjeringens [Afrika-strategi](#) med sikte på å styrke forskningssamarbeidet.

Tiltak – finansiering:

- Styrke internasjonalt samarbeid med Panoramaland.
- Styrke samarbeid med afrikanske land.
- Styrke internasjonalt samarbeid gjennom partnerskap i EUs rammeprogram.

⁸ *Dual use can be defined as research conducted for legitimate purposes that generates knowledge, information, technologies, and/or products which could be utilized for both benevolent and harmful purposes.* På norsk kalles dette ofte for flerbruksteknologi. Siden vi her tenker bredere enn "bare" teknologi, har vi valgt å oversette *dual use* med flerbruksmuligheter.

Prioritering 4: Porteføljestyret vil bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur

Porteføljestyret skal arbeide for en prioritering av forskningsinfrastruktur, deling og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, ved å investere i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i samarbeid om internasjonale forskningsinfrastruktur som støtter opp under prioriteringene i LTP.

Tiltak – rådgivning:

- Utvikle kunnskapsgrunnlag for prioriteringer og rådgivning til departementene om investeringer og drift av forskningsdata og -infrastruktur av nasjonal viktighet.
- Bidra til samspill mellom investeringer i forskningsinfrastruktur og andre forskningsinvesteringer/porteføljer.
- Gi råd om sektorovergrepene samarbeid om finansiering og bruk av forskningsinfrastruktur.
- Bidra til god sammenheng mellom deltakelse i internasjonal forskningsinfrastruktur og nasjonale forskningsprioriteringer.
- Gi råd om hvilken rolle virkemidlene i Forskningsrådet bør ha i finansieringen av datainfrastruktur for forskning.
- Gi råd om videreutvikling av det nordiske samarbeidet om forskningsinfrastrukturer.

Tiltak – finansiering:

- Videreutvikle INFRASTRUKTUR-ordningen som strategisk strukturerende virkemiddel, både nasjonalt og internasjonalt.
- Utvikle gode ordninger for finansiering av digitale verktøy for forskning.
- Etablere en ordning for å kunne finansiere bruk av nasjonal datainfrastruktur.

Prioritering 5: Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur

Porteføljestyret vil sørge for at de tverrgående policyene blir sett i sammenheng og blir godt implementert. Porteføljestyret vil vurdere å revidere eksisterende planer og retningslinjer eller utarbeide nye.

Tiltak – rådgivning:

- Følge opp og videreutvikle planer og retningslinjer for rekruttering og tidlig karriere, ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, kjønnsperspektiver, kjønnsbalanse, mangfold og inkludering, forskningsintegritet og -etikk, åpen forskning og tilgjengeliggjøring av data og andre forskningsresultater.
- Utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og om andre av porteføljestyrets ansvarsområder.

Tiltak – finansiering:

- Videreutvikle støtteordningen som omfatter kjønnsperspektiver, kjønnsbalanse, mangfold og inkludering og se den i sammenheng med andre ordninger.

Sak PS-FS 51/24

EUs forskningspolitiske agenda

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Rune Vistad	Tom-Espen Møller	
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Porteføljestyret tar saken til orientering.

Porteføljestyret ser frem til videre orientering og diskusjon om innspill til EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon («FP10»).

Kort bakgrunn

Arbeidet med utvikling av FP10 har skutt fart i løpet av 2024, og det har i løpet av det seneste halve året kommet en rekke rapporter og policydokumenter som legger føringer for forsknings- og innovasjonspolitiske prioriteringer i Europa.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Forskningsrådet ønsker å orientere systemstyret om viktige utviklingstrekk i EUs forsknings- og innovasjonspolitiske agenda, og hvordan departementene og Forskningsrådet har jobbet med forberedelser til og posisjonering mot FP10.

Hovedpunkter

Norges omfattende forsknings- og innovasjonssamarbeid med Europa, spesielt gjennom rammeprogrammet for forskning og innovasjon og i Det europeiske forskningsområdet (ERA), gjør at EUs politiske agenda legger føringer for norsk forsknings- og innovasjonspolitikk. Hvordan vurderer porteføljestyret betydningen av de utviklingstrekkene vi kan observere i EU for norsk forsknings- og innovasjonspolitikk?

Innen utgangen av 2024 forventer vi at den nye Europakommisjonen vil tiltre, og i den forbindelse er det utarbeidet politiske retningslinjer som legger føringer for forsknings- og innovasjonspolitikken.

I løpet av det siste halve året er det også publisert tre EU-rapporter som inneholder analyser og forslag som også legger føringer for forsknings- og innovasjonspolitikken og FP10. Det er:

- [Letta-rapporten](#): Fremtiden for EUs indre marked
- [Draghi-rapporten](#): Fremtiden for europeisk konkurranseevne
- [Heitor-rapporten](#): Align, Act Accelerate – anbefalinger fra høynivågruppen for analyse av Horisont Europa med anbefalinger for FP10

Forskningsrådet besvarte i februar 2023 Europakommisjonens høring i tilknytning til midveisevalueringen av Horisont Europa. Disse vurderingene var utgangspunktet for Forskningsrådets medvirkning til [Norges første innspill til EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon](#) som ble sendt til Kommisjonen i juni 2024. Kunnskapsdepartementet har signalisert at de planlegger å sende et andre norsk posisjonsdokumentet for FP10 i løpet av første halvår 2025. Dokumentet vil omhandle tematiske prioriteringer til kommende programperiode. Innspillet vil ta utgangspunkt i

faglig og tematisk samarbeid som vil gi merverdi å finansiere på europeisk nivå i kommende programperiode og i nasjonale og europeiske prioriteringer.

Vi forventer at Kommisjonen våren 2025 vil publisere en «Communication» om resultatene fra midtveisevalueringen av Horisont Europa og en «Impact Assessment» om FP10. Disse dokumentene vil gi indikasjoner på hvilke endringer vi kan forvente fra Horisont Europa til FP10. Deretter forventer vi at Kommisjonen vil invitere til en åpen høring om utformingen av FP10. En slik høring bør Forskningsrådet besvare med en høringsuttalelse forankret i Styret og i relevante porteføljestyre. De nasjonale referansegruppene for Horisont Europa vil også bli konsultert i det videre arbeidet med utforming av innspill til FP10.

Kommisjonens formelle forslag til utforming av FP10 vil trolig foreligge mot slutten av 2025.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Når Kommisjonens høring om FP10 publiseres i 2025, vil administrasjonen komme tilbake med en sak til porteføljestyret, der vi ber om synspunkter på vårt høringsinnspill.

Sak PS-FS 54/24

Orienteringer om institutt- og UH-ansvar

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forsknings systemet	Johannes W. Løvhaug	Jon Flæten, Asbjørn Mo og Lillian Baltzrud	1. Orientering om Forskningsrådets oppgaver Instituttsektor
Fra			2. Orientering om Forskningsrådets oppgaver UH-sektor
Områdedirektør Benedikte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar saken til orientering. Administrasjonen tar med seg innspillene fra Porteføljestyret i det videre arbeidet på feltet.

Kort bakgrunn

Porteføljestyret for forskningssystemet har et bredt ansvarsområde som inkluderer strategisk rådgivning og investering i forskning. Ansvarsområdet inkluderer seks tverrgående temaer samt Forskningsrådets rolle i å bidra til et mest mulig velfungerende forskningssystem..

Porteføljestyret for forskningssystemet er rådgivende overfor Styret og administrasjon i policyutvikling og overordnede strategiske vurderinger som har et systemperspektiv, herunder Forskningsrådets strategiske rolle for utviklingen av UH- og instituttsektor. Dette gjelder et spesielt vedtektsfestet strategisk ansvar for instituttsektoren, og utviklingen av et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt mer generelt.

I tidligere porteføljestyremøter har porteføljestyret blitt orientert om de seks tverrgående temaene: 1) Infrastruktur, 2) åpen forskning, 3) rekruttering og tidlig karriere, 4) internasjonalt samarbeid (møte sak 12/24 i møte 2/24, 5) kjønn og mangfold og 6) forskningsintegritet og etikk (sak 34/24 i møte 4/24).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

I dette møtet vil porteføljestyret bli orientert om hvordan sentrale elementer i Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren er operasjonalisert. I tillegg vil vi orientere hvordan Forskningsrådets virksomhet rettet mot forskningssystemet generelt påvirker UH-sektoren spesielt (vedleggene 1 og 2).

I tillegg bes porteføljestyret om å drøfte noen spørsmål, som en forberedelse til et arbeid om hvordan Forskningsrådet på best mulig måte kan videreutvikle sin strategiske rolle overfor UH- og instituttsektor.

Hovedpunkter

Forskningsrådet har ifølge § 2.9 i sine [vedtekter](#) et særskilt «strategisk ansvar for instituttsektoren». I 2013-2014 etablerte Forskningsrådet en strategi for instituttsektoren gjeldende for perioden 2014-2018. Denne definerer i stor grad de policy-elementer som ligger til grunn for en del løpende driftsoppgaver (se vedlegg 1) rettet mot forskningsinstituttene, og som i sin tur operasjonaliserer hva Forskningsrådets særskilte instituttansvar består i.

Forskningsrådet har ikke et tilsvarende vedtektsfestet strategisk ansvar for UH-sektoren. Gjennom sin investeringsvirksomhet og forskningspolitiske rådgivning har Forskningsrådet imidlertid også en rolle for utviklingen av UH-sektoren. Forskningsrådet har blant annet et vedtektsfestet ansvar for utvikling av fag og disipliner som omfatter store deler av UH-sektorens kjerneoppgaver, og et ansvar for å evaluere forskningskvalitet ved alle institusjoner (se vedlegg 2).

Påvirkning av forskningssystemet gjennom investeringsfunksjonen

Forskningsrådets finansiering retter seg i all hovedsak mot tre grupper av forskningsutførende aktører: Forskningsinstitusjoner, næringsliv og offentlig sektor. Samtidig er det slik at mesteparten av Forskningsrådets midler er rettet mot forskningsinstitusjonene. Forskningsrådets finansiering kanaliseres gjennom ulike søknadstyper der hver type kun aksepterer søkere fra én av de tre gruppene som prosjektansvarlig institusjon. Videre stiller de ulike søknadstypene ulike krav når det gjelder samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og aktører i og utenfor slike institusjoner. Forskningsinstitusjonene har derfor en viktig rolle også i søknadstyper rettet mot næringslivet eller offentlig sektor, da i en eller annen form for samarbeid med søker.

Norske forskningsinstitusjoner er en bredt sammensatt gruppe av svært ulike institusjoner. De har ulike samfunnsoppdrag, og til dels svært ulike økonomiske rammevilkår. Dette gjenspeiles bl.a. i vår rådgivning og i at ulike utlysninger og søknadstyper treffer de ulike typene av forskningsinstitusjoner ulikt. UH-sektor og instituttsektor har ulik tradisjon for hvordan de samhandler med næringsliv og offentlig sektor. Våre finansieringsordninger differensierer imidlertid ikke mellom de ulike typene av institusjoner; der forholder vi oss kun til at de er inkludert på [Forskningsrådets liste over godkjente forskningsorganisasjoner](#).

Hvilke søknadstyper Forskningsrådet bruker, og hvilke krav og retningslinjer som legges inn, i utlysningene, har derfor betydning for hvilken sektor, og dernest hvilke institusjoner, som ender opp som mottager av midlene fra Forskningsrådet. Disse avgjørelsene tas i hovedsak i de ulike porteføljene og av de ulike porteføljeadministrasjonene, men følger også føringer i tildelingsbrevene fra departementene.

Spørsmål til diskusjon

For ulike sektorer er det avgjørende at Forskningsrådet agerer på en måte som er helhetlig og at vi har en gjennomtenkt og forutsigbar praksis for bruk av våre virkemidler og vår rådgivning. Et avgjørende element i dette er en overordnet og gjennomtenkt inngang til *hvordan* Forskningsrådet legger til rette for at de ulike forskningsinstitusjonenes kapasitet utnyttes best mulig i samspillet mellom aktørene i forskningssystemet.

1. Hvordan kan Forskningsrådet innrette sin finansiering og rådgivning for best mulig å utnytte forskningsinstitusjonenes styrker.
2. Hvordan kan Forskningsrådet skape best mulig samspill mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og offentlig sektor?

Forberedelse/prosess Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang Forskningsrådets administrasjon tar med seg innspillene som kommer i porteføljestyremøtet i arbeidet med å videreutvikle sin strategiske rolle for utviklingen av UH- og instituttsektor, og kommer tilbake til porteføljestyret med en oppfølgende sak i 2025.

Vedlegg til styresak om porteføljestyrets ansvarsområder: Forskningsrådets operasjonalisering av sitt strategiske ansvar for instituttsektoren

Til Porteføljestyret for forskningsystemet	Fra Benedicte Løseth	Saksbehandler Asbjørn Mo	Dato 07.11.2024
---	--------------------------------	------------------------------------	---------------------------

1. Innledning

Forskningsrådet har ifølge § 2.9 i sine [vedtekter](#) "et strategisk ansvar for instituttsektoren". Dette ansvaret er omtalt og i noen grad konkretisert i punkt 6 i [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern](#). I 2013-2014 etablerte Forskningsrådet en strategi for instituttsektoren gjeldende for perioden 2014-2018. Sammen med retningslinjene operasjonaliserte denne i stor grad Forskningsrådets instituttansvar i form av en rekke driftsoppgaver og dialogflater. Noen nye oppgaver er kommet til senere. Dette notatet inneholder en kortfattet oppsummering av disse oppgavene etter et innledende avsnitt om selve instituttsektoren.

Forskningsrådets inndeling av instituttsektoren¹

Instituttsektoren består av en heterogen gruppe enheter der mange, men ikke alle, har FoU som sitt primære formål. Instituttsektoren, slik denne er definert i nasjonal FoU-statistikk, omfatter i 2020 ca. 120 institusjoner.² Rundt en tredjedel er definert som forskningsinstitutter hvor FoU utgjør kjernen i virksomheten. Regjeringens [Strategi for helhetlig instituttpolitikk](#) gjelder imidlertid kun for de 33 instituttene og konsernene omfattet av Retningslinjer for statlig grunnbevilgning, samt for 11 statlige eide forvaltningsinstitutter og Simula Research Laboratory AS, til sammen 45 forskningsinstitutter og -konsern.

Forskningsrådet har funnet det formålstjenlig å dele instituttsektoren i tre. Internt kaller vi de to gruppene på henholdsvis 33 og 11+1 nevnt ovenfor for *gruppe I* og *gruppe II*. De øvrige institusjonene på [Forskningsrådets liste over godkjente forskningsorganisasjoner](#) som *ikke* er i UH-sektoren eller inngår i gruppen "helseforetak/sykehus ..." på denne listen, utgjør *gruppe III*. Gruppe I talte i 2023 ca. 4850 FoU-årsverk, mot ca. 1700 i gruppe II. Gruppe III er en god del mindre enn gruppe II, men her har vi ikke tall.

De fleste av instituttene i gruppe I er en stiftelse eller et aksjeselskap, og tre av dem er statlig eide. Deres grunnbevilgning kanaliseres gjennom Forskningsrådet. De er inndelt i fem såkalte *arenaer*, definert av hvilket (arena)departement grunnbevilgningen kommer fra (arenadepartement i parentes):³

1. Miljøarenaen	Til sammen	8 institutter/konsern	(KLD – Klima og miljø)
2. Primærnæringsarenaen, "blå" del	Til sammen	2 institutter/konsern	(NFD – Næring og fiskeri)
3. Primærnæringsarenaen, "grønn" del	Til sammen	3 institutter/konsern	(LMD – Landbruk og mat)
4. Samfunnsvitenskapelig arena	Til sammen	17 institutter/konsern	(KD – Kunnskap)
5. Teknisk-industriell arena	Til sammen	7 institutter/konsern	(NFD – Næring og fiskeri)

Det er ni departementer som forvalter det statlige eierskapet de til sammen 12 institusjonene i gruppe II. Gruppe III består av både offentlig eide og private aktører. Gruppen er voksende, og teller i dag 26 institusjoner.

Instituttene i gruppe I har en diversifisert miks av ulike finansieringskilder: Sett under ett hadde gruppen i 2022 26 % og 24 % av sine inntekter fra henholdsvis offentlig sektor og næringslivet, og 20 % og 5 % fra midler lyst ut i åpen konkurranse fra henholdsvis Forskningsrådet og EU-kommisjonen. Grunnbevilgningen utgjorde 10 %. De

¹ Dette avsnittet er basert på teksten i starten av rapporten [Kunnskapsgrunnlag om utviklingstrekk i instituttsektoren](#), desember 2023.

² I Indikatorrapporten 2022 er instituttsektoren definert slik: "Instituttsektoren omfatter næringslivsrettede og offentlig rettede forskningsinstitutter, samt andre enheter som har FoU som del av sin virksomhet. Den omfatter også museer og helseforetak uten universitetssykehusfunksjon og private, ideelle sykehus."

³ De to største, og faglig bredeste institusjonene, SINTEF og NORCE, mottar grunnbevilgning på tre arenaer. Følgelig er det til sammen 37 (=33+2+2) enheter på de fem arenaene.

fleste institusjonene i gruppe II har store offentlige oppgaver og opererer ikke i et marked for FoU-tjenester i på langt nær samme grad som instituttene i gruppe I. Gruppe II sett under ett har ca. 85 % av sine totale inntekter fra departementer og underliggende etater, og litt over en fjerdedel av disse inntektene finansierer FoU. Ca. 70 % av FoU-inntektene kommer fra departementer og deres underliggende organer. Institusjonene i gruppe II mottar imidlertid ikke "grunnbevilgning" slik denne er definert i retningslinjene for gruppe I.

Forskningsrådet har relativt mye kontakt på institusjonelt nivå med instituttene i gruppe I, og i økende grad også med de i gruppe II (mer om dette nedenfor). Vi har dessuten god kontakt med Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) som er interesseorganisasjonen for samtlige institutter i gruppe I. Forskningsrådet har derimot begrenset kontakt med instituttene i gruppe III utover at vi innhenter timesatser også fra dem, og når institusjoner i denne gruppen søker om å bli omfattet av Retningslinjer for statlig grunnbevilgning (se nedenfor).

2. Innhenting av nøkkeltall

Ifølge retningslinjene har Forskningsrådet et særlig ansvar for å "samle inn og kvalitetssikre årlige nøkkeltall" for instituttens finansiering, personell og faglige meritter. Dette som "grunnlag for grunnbevilgningssystemet, og øvrig resultatvurdering, samt [for å] rapportere om utviklingen i sektoren". Instituttene i gruppe I har rapportert nøkkeltall hvert år siden 1997.^{4,5} Tallene representerer et betydelig kunnskapsgrunnlag.

Nøkkeltallene inkluderer også kvantitative indikatorer for vitenskapelig kvalitet og relevans som brukes i utregningen av instituttens grunnbevilgning (se nedenfor). I tillegg kvantifiserer de noen av kravene retningslinjer for å kunne delta i grunnbevilgningsordningen (se nedenfor).

Fra og med 2021 fikk Forskningsrådet i oppgave å innhente nøkkeltall også fra gruppe II. Nøkkeltallene for denne gruppen ligger tett opp til den informasjonen SSB årlig innhenter av data for nasjonal FoU-statistikk. Dataene er mindre detaljerte enn nøkkeltallene for gruppe I, men representerer likevel et nyttig og viktig kunnskapsgrunnlag om instituttene i gruppe II. Forskningsrådet innhenter ikke noen form for nøkkeltall fra institusjonene i gruppe III.

3. Beregning og utbetaling av grunnbevilgning til instituttene i gruppe I

I 2024 utgjør [den statlige grunnbevilgningen til forskningsinstituttene i gruppe I](#) til sammen litt over 1339 mill. kroner. Ifølge formålsparagrafen i Retningslinjer for statlig grunnbevilgning skal grunnbevilgningen "sikre en instituttsektor [...] som kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet". Instituttene skal derfor "bruke [...] grunnbevilgningen til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, relevant for dagens og framtidens brukere".

Forskningsrådet har hatt en sentral rolle i utformingen av grunnbevilgningsordningen definert av ovenfor nevnte retningslinjer. Ordningens mest sentrale element er at det ved tildeling hvert år tas ut en mindre andel som så omfordeles i henhold til score på kvantitative indikatorer for vitenskapelig kvalitet og relevans for instituttens brukere.⁶ I denne omfordelingen ligger det også en mekanisme som utjevner eventuell historisk ulikhet.⁷ Siste

⁴ Nøkkeltallene innhentes av SSB på vegne av Forskningsrådet. SSB overtok denne rollen fra NIFU f.o.m. 2022.

⁵ En del av nøkkeltallsdefinisjonene, særlig knyttet til instituttens ulike inntektskilder, har fra tid til annet vært gjenstand for diskusjon og påfølgende justering. Vi tenker her spesielt på at vi først f.o.m. 2015 skilte mellom "bidrag" og "oppdrag" i instituttens inntekter fra utlandet, og at vi f.o.m. 2017 har hatt et økende fokus på grenseoppgangen mellom "bidrag" og "oppdrag" også i de nasjonale inntektene. Forskningsrådet har spilt en viktig, rådgivende rolle i dette løpende justeringsarbeidet.

⁶ Omfordelingspotten er 10 % av den totale grunnbevilgningen for instituttene på miljøarenaen og på den samfunnsvitenskapelige og den teknisk-naturvitenskapelige arenaen, men vesentlig lavere på primærnæringsarenaen. Indikatorene som legges til grunn for omfordelingen kvantifiserer instituttens score på publiseringspoeng, nasjonale oppdragsinntekter, internasjonale inntekter, lisenser og patenter samt deltagelse i doktorgradsutdanning.

⁷ Litt forenklet og teknisk forklart: Dersom to like store institutter scorer likt på alle indikatorene, samtidig som det ene instituttet har noe høyere grunnbevilgning enn det andre, så vil litt av grunnbevilgningen omfordeles fra instituttet med høyest til det med lavest grunnbevilgning. Mekanismen som utjevner eventuell historisk ulikhet brukes ikke i tildelingen til de tre primærnæringsinstituttene som mottar grunnbevilgning fra LMD.

større gjennomgang og oppdatering av ordningen var i 2020.⁸ Her understreket vi også at dokumentert vitenskapelig kvalitet, objektivitet og evne til å være driver for omstilling er tre viktige krav til alle forskningsinstitutter, og at grunnbevilgningen primært bør benyttes for å tilfredsstill disse kravene.

Forskningsrådet utbetaler grunnbevilgningen i starten av året, og instituttene må årlig rapportere på dens bruk i forbindelse med innhenting av nøkkeltall.⁹ Forskningsrådet sammenstiller og offentliggjør dette hvert år i de såkalte *arenarapportene* som også inkluderer instituttene nøkkeltall.

Tildeling av midler til stipendiatstillinger i gruppe I

For bedre å utnytte instituttsektorens kompetanse og veiledningskapasitet i doktorgradutdannelsen besluttet Kunnskapsdepartementet (KD) i 2015 at instituttsektoren f.o.m. 2016 skulle tildeles lønnsmidler til kandidater ansatt ved et institutt med formål å ta en doktorgrad. Sedvanlige regler om hovedveileder fra en universitetsansatt skulle selvsagt gjelde også her. I praksis fungerer dette som en ekstraordinær grunnbevilgning øremerket å utdanne kandidater til en doktorgrad.

Ved opprettelsen av finansieringsordningen besluttet KD å tildele midlene gjennom Forskningsrådet, og at doktorgradsarbeidene skulle være innenfor matematiske, naturvitenskapelige og tekniske fag der behovet for rekruttering ble vurdert som størst. Forskningsrådet besluttet å tildele stillingene til institutter i gruppe I. Nøkkeltall blir brukt til å beregne fordelingen av stipendiater mellom aktuelle institutter. Årlig budsjett er på ca. 53 mill. kroner.

4. Forvaltning av grunnbevilgningsordningen

Ifølge retningslinjene skal Forskningsrådet påse at instituttene i gruppe I oppfyller retningslinjenes krav. Ansvaret innebærer bl.a. å "vurdere og gi råd om institutter bør tas inn eller ut av grunnbevilgningsordningen". For å bidra til forutsigbarhet og transparens rundt vurderingene har Forskningsrådet i samråd med KD fastsatt egne, såkalte *utfyllende regler*.¹⁰ Disse konkretiserer de kvantifiserbare kravene i retningslinjene gjennom de såkalte *kvalifiseringsindikatorene*, som årlig beregnes for hvert av instituttene i gruppe I på grunnlag av innhentede nøkkeltall.¹¹

Forskningsrådet vurderer årlig om institutter som i dag mottar statlig grunnbevilgning, fortsatt er kvalifisert. I tillegg foretar vi en vurdering av om institutter i som søker om å bli omfattet av grunnbevilgningsordningen, kvalifiserer for dette. Ovenfor nevnte utfyllende regler inkluderer også våre prosedyrer for hvordan vurderingene skal utføres og kommuniseres med instituttene, og munne ut i eventuelle råd til de "grunnbevilgede" departementene.

5. Retur-EU

Norske forskningsinstitutter, særlig de i gruppe I, står for en stor og økende del av norsk deltagelse i Horisont Europa. Dette er gledelig og i tråd med en villet politikk. Allerede før århundreskiftet ble det imidlertid klart at instituttene deltagelse også representerte en betydelig utfordring. Denne ligger i at EUs finansieringspolicy baserer seg på at forskningsorganisasjoner har vesentlig høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter har. Retur-EU (tidligere STIM-EU) ble derfor etablert i 2014. Finansieringsordningen er en kompensasjonsordning for instituttene deltagelse i Horisont Europa;¹² midlene kompenserer for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. Ordningen gjelder i dag for alle tre grupper (I, II og III).

⁸ [Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern](#), juni 2020.

⁹ [Årsrapporter for institutter tilordnet Retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#).

¹⁰ [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern - Utfyllende regler](#), april 2024.

¹¹ Kvalifiseringsindikatorene er basert på utvalgte nøkkeltall knyttet til FoU-årsverk, publiseringspoeng, inntekter oppnådd ved deltakelse i et oppdragsmarked og konkurranseutsatte tilskudd.

¹² [Kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa \(Retur-EU\)](#), september 2024.

I de tre årene 2021-2023 har instituttene årlig utløst støtte fra Retur-EU på mellom ca. 500 og 570 mill. kroner. Beløpet er ventet å bli høyere i 2024. Tildelt støtte fra Retur-EU skalerer med instituttets samlede tilskudd fra Horisont Europa.¹³ Instituttene (i alle tre grupper) skal bruke tilskuddet fra Retur-EU i samsvar med det Retningslinjer for statlig grunnbevilgning sier om bruken av grunnbevilgningen til instituttene i gruppe I. Retur-EU fungerer dermed som en resultatbasert, målrettet, ekstra grunnfinansiering.

6. Innhenting av timesatser

Med få unntak er det Forskningsrådets policy å fullfinansiere instituttens FoU-prosjekter med støtte direkte fra Forskningsrådet. Et ledd i å sikre dette er at vi årlig innhenter timesatser for det personale som deltar i prosjektene.¹⁴ Timesatsene skal dekke faktiske kostnader, men ikke mer, i FoU-prosjekter med tilskudd fra Forskningsrådet.^{15,16} De samme satsene skal brukes i instituttens egendefinerte forskningsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen. Timesatsene beregnes av instituttene selv.¹⁷

Forskningsrådet har utarbeidet, og oppdaterer årlig, retningslinjer for hvordan timesatsene skal beregnes. Vi stiller krav om at samtlige institutter i gruppe I skal oppfylle kravene i retningslinjene og melde inn sine staser. Instituttene i gruppe II og III kan velge å melde inn timesatser dersom de oppfyller kravene. Institutter som ikke melder inn timesatser, får en kostnadsdekning tilsvarende den for UH-sektoren og helseforetakene.

Forskningsrådet overvåker den årlige innmeldingen av timesatser og rettleider institutter vi har grunn til å tro misforstår retningslinjene. I tillegg monitorerer vi de mottatte satsene, og sjekker deres rimelighet.¹⁸ Vi har tidligere gjennomført revisjoner av at enkeltinstitutters beregning av timesatser er i overensstemmelse med retningslinjene. En tilsvarende revisjon er i gang i år. Den utføres av Forskningsrådets nye interntrevisor, PwC.

7. Deltagelse i styreoppnevningsskomiteer

Forskningsrådet besluttet i 2016 å avvikle daværende (historisk betingede) direkte oppnevning av medlemmer til styringsorganer for (enkelte) institutter i gruppe I. Vi besluttet samtidig, og etter dialog med FFA, å tilby institutter i gruppe I at en medarbeider i Forskningsrådet kan sitte i komiteer med mandat til enten å oppnevne styret eller å innstille til styreoppnevningens organ. I dag deltar Forskningsrådets medarbeidere i til sammen ti slike komiteer.¹⁹

Avviklingen av tidligere praksis med direkte oppnevning av ett eller flere styremedlemmer fra Forskningsrådet ble bl.a. begrunnet i behovet for armlengdes avstand mellom instituttene og Forskningsrådet, og et behov for å vise uavhengighet og likebehandling av instituttene. Forskningsrådets tilbud om å delta i styreoppnevningsskomiteer som oppnevner samtlige styremedlemmer, ble ansett å ivareta disse behovene, så vel som behovet for en helhetlig vurdering av styresammensettingen.

¹³ For instituttene i gruppe I er tilskuddet fra Retur-EU på mellom 33 % og 50 % av tilskuddet fra EU, avhengig av hvor stor andel den ordinære grunnbevilgningen utgjør av instituttets samlede driftsinntekter. For instituttene i gruppene II og III utgjør støtten 33 % av støtten fra EU. I tillegg inkluderer Retur-EU en ekstra pott midler for å stimulere til samarbeid med norsk næringsliv og offentlig sektor og til å koordinere EU-prosjekter. Støtten er uansett oppad begrenset av at samlet tilskudd fra EU og Retur-EU ikke kan være høyere enn kostandene instituttet har for å gjennomføre de aktuelle EU-prosjektene.

¹⁴ [Innmelding av timesatser fra instituttsektoren \(forskningsradet.no\)](#).

¹⁵ Timesatsene er per definisjon de timepriser som dekker faktiske kostnader, men ikke mer. Forskningsrådet legger til grunn at instituttene normalt tar høyere timepriser i økonomisk aktivitet enn de som tilsvarer de innmeldte timesatsene.

¹⁶ Forskningsrådets støtte til innovasjonsprosjekter i næringslivet (IP-N) går til en bedrift. Bedriften kan så kjøpe FoU-opdrag fra et institutt. Dette er å betrakte som økonomisk aktivitet for instituttet, og timeprisen er normalt høyere enn timesatsen.

¹⁷ Etter forvaltningslovens § 13, 1. ledd nr. 2, er timesatsene som hver enkelt forskningsorganisasjon melder inn, unntatt offentlighet.

¹⁸ Bl.a. skal instituttene, i tillegg til å melde inn timesats for angjeldende år basert på budsjett og erfaring, også melde reell timesats beregnet for siste år det foreligger regnskapstall. Denne sammenligner Forskningsrådet med tidligere innmeldt timesats for å sjekke at institutter ikke gjentagende melder inn for høye satser.

¹⁹ I følge Forskningsrådets [Etske retningslinjer for administrasjonen og styresystemet](#) kan ikke ansatte sitte i styret for institusjoner som er i søkeposisjon til Forskningsrådet. Å være del av en styreoppnevningsskomité er vurdert til ikke å være i strid med dette prinsippet siden det ivaretar prinsippet om kritisk distanse og indirekte styring, og dermed ikke kan sidestilles med å sitte i et styre. Forskningsrådets medarbeidere har ikke anledning til å motta honorar for deltagelse i slike komiteer.

Forskningsrådets oppnevning og deltagelse i styreoppnevningsskomiteer er beskrevet i egen prosedyre. Denne er tydelig på at Forskningsrådets medlem i valgkomiteen skal "ha et særskilt fokus på at Forskningsrådets kompetanse og kjennskap til forskningsinstituttene og instituttpolitikken bringes inn i styreoppnevningen, og bidra til at instituttets styre, samlet sett, har tilstrekkelig forståelse for forskningsinstituttens rolle i det norske forskningssystemet."

8. Dialog med instituttene

En viktig del av Forskningsrådet løpende dialog med forskningsinstitusjonene, er årlige, sektorvise møter i Forskningsrådets lokaler med ledere for instituttene i gruppene I og II. Formålet med møtene er å ha en fast arena for regelmessig dialog om aktuelle forskningspolitiske problemstillinger, spesielt knyttet til instituttens samfunnsoppdrag og samspill med Forskningsrådet.²⁰ Målet med de årlige dialogmøtene er å legge til rette for diskusjoner og relevante tilbakemeldinger til Forskningsrådet på et overordnet strategisk nivå.²¹

Forskningsrådet har gjennom mange år invitert til dialogmøter med ledere for instituttene i gruppe I.²² Fra og med 2021 etablerte vi en tilsvarende dialogarena med lederne for instituttene i gruppe II. Representanter for departementer som kanalisere grunnbevilgning gjennom Forskningsrådet og/eller forvalter eierskapet til et institutt deltar også i disse møtene. Ut ifra de to instituttgruppens ulike rammevilkår og samfunnsoppdrag, er hittil funnet formålstjenlig å ha separate møter med de to instituttgruppene.

Vi har ingen tilsvarende dialogflate med instituttene i gruppe III. Dette fordi denne gruppen både er svært heterogen og i vesentlig mindre grad enn instituttene i gruppene I og II forholder seg til Forskningsrådets utlysninger. Som nevnt gjelder heller ikke regjeringens Strategi for helhetlig instituttpolitikk for denne gruppen.

I den løpende, strategiske dialogen inngår også møter på *ad hoc* basis med enkeltinstitutter, oftest initiert av et av de største instituttene. Disse møtene tar vanligvis utgangspunkt i særskilte forhold instituttet ønsker å ta opp med Forskningsrådet, ofte med relevans for en bredere del av instituttsektoren enn instituttet selv. Forskningsrådet blir også jevnlig invitert til å delta i deler av de årlige møtene til gruppene av de nasjonale og de regionale samfunnsvitenskapelige instituttene, ofte for å drøfte spesifikke spørsmål disse gruppene ønsker å ta opp.

I tillegg mottar Forskningsrådet jevnlig en rekke henvendelser knyttet til driftsoppgavene nevnt ovenfor. Disse oppgavene krever dessuten dialog med enkeltinstitutter initiert av Forskningsrådet. Et viktig eksempel på det siste er knyttet til vår årlig gjennomgang av instituttene i gruppe I sin videre kvalifisering for å motta grunnbevilgning.

9. Rådgivning til og dialog med departementene

Forskningsrådets kontakt med departementene har i de siste årene i stor grad vært knyttet til oppdrag vi har hatt for KD, da ofte i rollen som samordnede departement for regjeringens utøvelse av instituttpolitikk. Rådgivningen og dialogen har ofte også omfattet de øvrige tre arenadepartementene, KLD, LMD og NFD for instituttene i gruppe I. Selv om Forskningsrådets rådgivning knyttet til gruppe II selvsagt omfatter disse instituttene til sammen ni eierdepartementer, har vi i mindre grad hatt dialog direkte med disse i spørsmål knyttet til deres eierfunksjon overfor institutter i gruppe II.

²⁰ I 2023 hadde vi en gjennomgang med deltagerne i møtene. Vi mottok da tydelige tilbakemeldinger på at møtene oppleves som viktige, og at instituttene ønsker at Forskningsrådet viderefører denne særskilte møteplassen.

²¹ Forskningsrådets løpende informasjon om særskilte, aktuelle saker og utlysninger skjer i dag hovedsakelig i dedikerte møter, oftest digitalt, arrangert av de hos oss som "eier" sakene. Dette er en god arbeidsdeling. Slike dedikerte møter er bedre egnet for spesifikk dialog enn å ta denne i Forskningsrådets strategiske dialog med institusjonenes øverste ledelse.

²² I 2020 og 2021, da koronapandemien hindret fysiske møter, gjennomførte Forskningsrådets avd.dir. med ansvar for oppgavene nevnt i dette dokumentet to runder med individuelle, digitale møter med samtlige toppledere for instituttene i gruppe I, der vanligvis også flere medlemmer av instituttens øverste ledelse deltok.

Mer spesifikt og stikkordsmessig tenker vi her spesielt på følgende oppdrag i perioden 2019 og frem til i dag:²³

1. 2019-2024: Svar på en rekke oppdrag fra KD relatert til innretning og finansiering av Retur-EU.
2. 2019: Alternativ måte å tildele midler til stipendiatstillinger i gruppe I enn dagens ordning som i praksis fungerer som en ekstraordinær grunnbevilgning øremerket å utdanne kandidater til en doktorgrad. Kort fortalt foreslo Forskningsrådet at midlene heller burde tildeles via FoU-prosjekter som allerede hadde vunnet frem i Forskningsrådets utlysninger. KD tok ikke rådet til følge.
3. 2020: Gjennomgang av grunnbevilgningsordningen, herunder alternative prinsipper og indikatorer for omfordeling samt kvalifiseringsindikatorer (se ovenfor). Arbeidet munnnet ut i råd om å foreta en rekke mindre, men viktige, justeringer i eksisterende grunnbevilgningsordning. Så godt som samtlige råd ble tatt til følge.
4. 2020: Etablering av tettere oppfølging av instituttene i gruppe II. Arbeidet munnnet bl.a. ut i råd om å innhente nøkkeltall og å etablere en dialogarena med lederne for instituttene i gruppe II og representanter for deres Eierdepartementer. Disse rådene ble tatt til følge (se egen omtale ovenfor).
5. 2023: Sammenstilling og drøfting av instituttene nøkkeltall med tanke på deres ulike inntektskilder, samt sammenstilling av tall for hvor mye midler de ulike sektorene (herunder instituttsektoren) henter gjennom Forskningsrådets ulike utlysninger og finansieringsordninger.

I tillegg til disse større rådgivningsoppdragene, svarer Forskningsrådet hvert år på en rekke mindre forespørsler fra KD, og i noen grad også de øvrige tre arenadepartementene, KLD, KMD og NFD. Vi tar dessuten selv kontakt med dem for å orientere om eller avklare problemstillinger som måtte dukke opp, knyttet til f.eks. til nøkkeltall, grunnbevilgning, kvalifisering for deltagelse i grunnbevilgningsordningen og Retur-EU. Videre har vi grunn til å tro at de årlige arenarapportene om instituttene bruk av grunnbevilgning (se ovenfor) og vår sammenstilling av nøkkeltall (også de for gruppe II) er viktige informasjonskilder for departementene. Tidligere hadde Forskningsrådet en mer eller mindre fast møteplass, "Instituttpolitisk forum", med arenadepartementene, men den har ikke blitt opprettholdt av kapasitetshensyn.

²³ Forskningsrådets rådgivning til KD i 2024 omfatter i hovedsak problemstillinger knyttet til "forskningssystemet" generelt og i mindre grad instituttsektoren spesielt. Den er derfor ikke omtalt her.

Vedlegg til styresak om porteføljestyrets ansvarsområder: Forskningsrådets påvirkning på UH-sektoren

Til	Fra	Saksbehandler	Dato
Porteføljestyret for forskningssystemet	Benedicte Løseth	Lillian Baltzrud	11.11.2024

1. Innledning

Norske UH-institusjoner er autonome enheter med betydelig strategisk handlingsrom i styring av egen virksomhet, men det er Kunnskapsdepartementet (KD) som har det overordnede, strategiske ansvaret for sektoren og utviklingen i sektoren. Dette utøves bl.a. ved tildelinger av grunnbevilgninger, styringsdialogmøter med alle institusjonene og utviklingsavtaler. Selv om Forskningsrådet ikke har samme tydelige og vedtektsfestede ansvar for norsk UH-sektoren som for norsk instituttsektor, er det likevel mange av Forskningsrådets vedtektsfestede ansvarsområder og oppgaver som innebærer at Forskningsrådet bidrar til å legge rammer for, og i mange tilfeller komplementerer, UH-sektorens aktiviteter. Se Forskningsrådets hovedoppgaver jf. [vedtektenes](#) § 2.

Når Forskningsrådet utøver sine hovedoppgaver, som i mange tilfeller innebærer å utarbeide policyer og utvikle virkemidler for å finansiere forskning og innovasjon, vil det i de fleste tilfeller og på ulike måter berøre forskningsaktivitetene og forskningskulturen i begge de to store forskningssektorene; institutt- og UH-sektor, samt helseforetakene.

I dette notatet vil vi se nærmere på hvordan Forskningsrådets policyer og finansiering påvirker forskningsinstitusjonenes prioriteringer innenfor deres samfunnsoppdrag. I gjennomgangen vil vi spesielt kommentere hvilken rolle Forskningsrådet spiller overfor institusjonene i UH-sektoren.

2. Norsk UH-sektor

Det er gjennomført flere reformer i universitets- og høyskolesektoren i Norge de siste 30 årene, som har medført en rekke sammenslåinger og fusjoner blant UH-institusjonene. Norge har i dag derfor elleve universiteter, seks vitenskapelige høyskoler med statlig eierskap, fire statlige høyskoler, tre private vitenskapelige høyskoler og 14 private høyskoler¹.

I 2022 utførte 41 300 ansatte til sammen 18 000 FoU-årsverk i norsk UH-sektor. FoU-utgiftene i sektoren ble samme året beregnet til å utgjøre til sammen 29 milliarder kroner, og 56 prosent av dette gikk til lønn.² I 2023 var sektorens totale driftsinntekter på 60 milliarder kroner, av dette utgjør rundt halvparten inntekter til FoU³. I 2021 utgjorde grunntildelingen (eller rammetildelingen) fra KD 69 prosent av FoU-inntektene, finansieringen fra Forskningsrådet 15 prosent, inntekter fra EU 3 prosent, inntekter fra næringslivet 2 prosent og inntekter fra "Andre nasjonale kilder" 5 prosent.⁴ Sektorens FoU-inntekter har fordoblet seg fra 2009 til 2021, og fordelingen mellom de ulike inntektskategoriene har, på tross av endringer mellom en til to prosent for noen av kategoriene, holdt seg veldig stabil i samme periode.⁵

Det er stor variasjon mellom institusjonene når det gjelder størrelse, forskningsprofil og tilknytning til region/nærområde. De fire eldste universitetene (UiO, UiB, NTNU og UiT) og NMBU utgjør den største

¹ [Universitets- og høyskolerapporten – Forskningsrådet og finansiering av forskning i UH-sektoren \(2018\)](#)

² [Indikatorrapporten](#)

³ Tall for FoU-inntekter i 2023 er ikke beregnet ennå, men i 2021 var de på rett under 27 milliarder, mens totale inntekter var på 55 milliarder.

⁴ I statistikken som viser UH-institusjonenes totale inntekter er ikke næringslivet en egen kategori, men er slått sammen med øvrige oppdragsgivere, bl.a. offentlig sektor, og kalles "Annen bidrags- og oppdragsfinansiering". I 2014 var andelen herfra på 7 prosent, mens i 2023 hadde den økt til 9 prosent. Økningen skyldes i hovedsak økte oppdrag fra offentlig sektor.

⁵ [Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2024 Tabell V9.1](#) og [SSBs universitets- og høyskolestatistikk..](#)

forskningsinnsatsen. De fem står for 55 prosent av FoU-årsverkene i sektoren, mottok 58 prosent av sektorens totale FoU-finansiering⁶, 82 prosent av midlene tildelt UH-sektoren fra Forskningsrådet og 89 prosent av midlene tildelt UH-sektoren fra EU (i 2023)⁷. De samme institusjonene var også gradsgivende for rundt 80 prosent av avlagte doktorgrader i 2022⁸.

3. Dialogflater mellom Forskningsrådet og UH-sektoren

Det er etablert ett årlig dialogmøte mellom ledelsen i Forskningsrådet og UH-rektorene. Det har også ved behov blitt gjennomført møter mellom administrerende direktør og alle UH-reaktoratene. Forskningsrådet møter i tillegg til dette UH-sektoren i mange andre sammenhenger; når det arrangeres ad hoc-innspills- og dialogmøter om temaer, når Forskningsrådet inviterer til høringer, gjennom at Forskningsrådet inviteres som observatør til møter i UHRs strategiske enheter og gjennom at Forskningsrådets ledelse reiser på institusjonsbesøk.

4. Betydningen av Forskningsrådets policyer, handlingsplaner og krav og føringer knyttet til finansieringsvirkemidler

Det som kjennetegner områdene, eller "politikkfeltene", som nevnes under, er at det ikke er Forskningsrådets policyer og/eller krav og føringer i utlysninger som alene bidrar til utviklingen eller endringen i forskningsmiljøene. Ofte skjer dette når Forskningsrådets virkemidler jobber sammen med føringer fra departementet, som kan være formidlet til institusjonene i styringsdialogmøter eller gjennom f.eks. en resultatbasert komponent i finansieringssystemet, samt en generell trend eller utvikling i forskningspolitikken og strategiske satsinger ved institusjonene selv, som f.eks. internasjonalisering av forskningen. Det er derfor vanskelig å si hvilken effekt Forskningsrådets virkemidler har isolert sett på utviklingen innenfor disse feltene, men Forskningsrådets virksomhet er en av mange faktorer som påvirker forskningsmiljøene i Norge.

Forskningsrådet har i dag flere policyer og tiltak som legger føringer på *hvordan* forskning i forskningsorganisasjoner utøves: internasjonalisering, rekruttering og tidlig karriere, åpen forskning, kjønn, mangfold og kjønnsperspektiver i forskning, og etikk og forskningsintegritet. I tillegg påvirker Forskningsrådets faglige og strukturerende prioriteringer i utlysninger av forskningsmidler institusjonenes egne forskningsprioriteringer. Nedenfor vil vi forsøke å trekke fram noen av de elementene som påvirker UH-sektoren spesielt.

5. Strukturerende krav i finansieringsvirkemidlene

Krav og retningslinjer som stilles i utlysninger av midler til forskning og innovasjon har også en strukturerende påvirkning på hvilken type forskning som utføres, hvem som samarbeider, osv., og vil også påvirke forskningskulturen. Under følger noen av områdene der krav og føringer gjennom utforming av finansieringsvirkemidler og utlysninger har hatt strukturerende betydning for forskningen i, og til en viss grad også styringen av, norske forskningsinstitusjoner, både i UH- og instituttsektoren.

Forskningsinfrastrukturtildelingen

Tilgang til oppdatert infrastruktur er en forutsetning for et velfungerende forskningssystem. Søknadstypen forskningsinfrastruktur er det eneste virkemiddelet i Forskningsrådet som finansierer etablering av infrastruktur. I de andre virkemidlene er det bare mulig å søke om midler til utstyr som koster under 100 000 kroner. Kostnader knyttet til drift av infrastrukturene er det institusjonene selv som skal stå for. Veikartet og infrastrukturtildelingene fra Forskningsrådet har derfor stor strategisk og strukturell betydning på hvilke infrastrukturene som etableres og videreutvikles i Norge, og har betydning for forskningsinstitusjonenes budsjetter ved at det binder opp midler til drift. De fleste institusjonene bidrar også med egenandel i de Forskningsrådsfinansierede prosjektene. Utlysningen og søknadstypen «Forskningsinfrastruktur» er også «sektornøytral», og retter seg mot alle forskningsorganisasjoner, men UH-sektoren mottar en større andel av midlene enn det instituttsektoren gjør, og helseforetakene mottar en veldig liten andel av midlene.

⁶ [Kunnskapsgrunnlag om forskningssystemet 2009 – 2022: Utvikling, finansiering og samspill.](#)

⁷ [Prosjektbanken](#) Forskningsrådet.

⁸ [Kunnskapsgrunnlag om forskningssystemet 2009 – 2022: Utvikling, finansiering og samspill.](#)

Bygging av forskningsmiljøer av høy kvalitet: FRIPRO, SFF

Fri prosjektstøtte (FRIPRO) og Senter for fremragende forskning (SFF) komplimenterer UH-sektorens egen FoU-finansiering. Begge virkemidlene er i utgangspunktet «sektornøytrale», og alle godkjente forskningsinstitusjoner kan søke om midler gjennom de to ordningene. I 2021 gikk likevel 77 % av tildelingene gjennom FRIPRO til UH-sektoren, mens 18 prosent gikk til instituttsektoren og 6 % til helseforetakene. Tilsvarende gikk 96 % av tildelte midler til SFF til UH-sektoren og 4 % til instituttsektoren.⁹ Evt. endringer som gjøres i krav og føringer for disse søknadstypene vil derfor ha større innvirkning på UH-sektoren enn de vil ha for instituttsektoren og helseforetakene.

I forlengelse av Forskningsrådets ansvar for «utvikling av fag og disipliner» ligger ansvaret for «flerfaglighet i forskning». Forskningsrådet har her hatt en rolle i å tilrettelegge for tverrfaglig forskning i prosjektene ved å 1) lyse ut midler til forskning med utgangspunkt i temaer og utfordringer som krever tverrfaglig samarbeid, 2) benytte egne søknadstyper og utlysninger med krav om tverrfaglig samarbeid («Stort, tverrfaglig forskningsprosjekt» og «Fellesløft IV»), 3) eksplisitt oppfordre til tverrfaglig samarbeid i utlysningstekstene, 4) legge inn en egen plass til beskrivelse av tverrfaglige elementer i søknadsskjema og 5) sikre at det er erfaring med tverrfaglig forskning i alle evalueringspaneler som behandler søknader med tverrfaglige elementer. Dette treffer i utgangspunktet alle forskningssektorer likt, men i utlysningssamarbeidet «Fellesløft IV» gikk 80 % av midlene til UH-sektoren.

Samarbeid og ta forskning i bruk

Forskningsrådet har hatt en sentral rolle i tilrettelegging og gjennomføring for å få til mer samarbeid og mobilitet, først og fremst ved å kreve eller oppfordre til samarbeid på tvers av sektorer i flere av søknadstypene («Nærings- eller samfunnsrettede forskningssentre» (SFI/FME), «Kompetanse og samarbeidsprosjekter» (KSP) og Innovasjonsprosjekt i Næringslivet og Offentlig sektor» (IPN og IPO)), og gjennom å tilby mobilitetsviremidlene Nærings- og offentlig sektor Ph.d. I tillegg samarbeider Forskningsrådet med Innovasjon Norge og SIVA om ordninger som Grønn plattform og Pilot T og H, der det tilrettelegges for prosjektforløp som strekker seg over flere nivåer på TRL-skalaen og i praksis derfor vil innebære samarbeid mellom forskningsmiljøer og andre sektorer.

I utgangspunktet er Forskningsrådets finansieringsvirkemidler sektornøytrale når det kommer til forskningsorganisasjoner, mens det for IPN og IPO kreves at hhv. næringsliv og offentlig sektor er prosjektansvarlig institusjon. Det innebærer at de to sektorene mottar en vesentlig andel av midlene som tildeles gjennom de to søknadstypene. Fram til 2018 var det krav om at en norsk forskningsinstitusjon måtte delta i prosjektet som partner i IPN, men fra 2019 er det kun stilt krav om at bedriftene som søker om støtte må gjennomføre prosjektet med minst en samarbeidspartner eller FoU-leverandør. Det er kun godkjente forskningsorganisasjoner som kan være prosjektansvarlig institusjon i SFI/FME og KSP.¹⁰

Innovasjon og TTO

Forskningsrådet har i tillegg til finansieringsvirkemidlene IPN, IPO og Nærings- og offentlig sektor Ph.d «Kommersialiseringsprosjekter», som støtter tidligfase kommersialisering, kvalifisering og verifisering. Dette er prosjekter som gir støtte til kommersiell anvendelse av offentlig finansiert forskning, og næringslivet mottar den største andelen av disse midlene. UH- og instituttsektor mottar også noe midler gjennom disse ordningene, og da først og fremst gjennom midler til tidligfase kommersialisering.

De fleste av disse prosjektene skjer i samarbeid med et TTO. I Norge finnes det 10 TTO'er, og alle universitetene og flere av høyskolene har en tilknytning til en TTO (mange i form av deleierskap). En omlegging av Forskningsrådets tildelinger til tidlig fase-kommersialisering i 2022, som gikk ut på at det var forskningsinstitusjonene som må stå som prosjektansvarlig organisasjon og ikke TTO'ene, bidro til å flytte mer ansvar for tidlig fase-kommersialisering over til UH-institusjonene.

Fagevalueringer

Forskningsrådet har ansvar for å gjennomføre nasjonale fagevalueringer og kvalitetsbegrepet har vært sentral i samtlige evalueringer. Evalueringer av fag og tema omfatter forskning i UH-sektoren, instituttsektoren og helsesektoren. Forskningsrådet benytter internasjonale fagekspertes, som også inviteres også til å gi anbefalinger til forskningsorganisasjonene, Forskningsrådet og departementene. Evalueringene følges opp av Forskningsrådet

⁹ Forskningsrådets egne data i Tableau.

¹⁰ I 2021 mottok UH-sektoren 30 % av tildelte midler gjennom SFI, mens instituttsektoren mottok 36 % og helseforetakene 4 %. For tildelingene gjennom FME mottok UH-sektoren 48 % og instituttsektoren 52 %¹⁰. Når det gjelder midler tildelt gjennom KSP mottok UH-sektoren 40 % i 2021, instituttsektoren 57 % og helseforetakene 3 %.¹⁰ I IPN-prosjektene i 2021 var 21 % av budsjetterte kostnader satt av til instituttsektor, mens 7 % var satt av til UH-sektor. I IPO i 2021 var 31 % av budsjetterte kostnader satt av til UH-sektoren, mens 26 % var satt av til instituttsektoren.

gjennom tiltak på nasjonalt nivå og inngår i kunnskapsgrunnlaget for Forskningsrådets forskningspolitiske rådgivning. Evalueringene skal også være et redskap for forskningsorganisasjonenes eget strategiske og faglige utviklingsarbeid.

6. Tverrgående politikkområder

Internasjonalt samarbeid

Forskningsrådet følger opp strategier og handlingsplaner for internasjonalt samarbeid: Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, Strategi for norsk deltagelse i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet, Panoramastrategien og Strategi for norsk engasjement med afrikanske land. Internasjonalt samarbeid finansieres gjennom nasjonale prosjekter med internasjonale partnere, sammen med andre land og Europakommisjonen gjennom EU sine partnerskap, gjennom andre multilaterale samarbeid og gjennom bilaterale utlysninger.

I utgangspunktet er de fleste av disse tiltakene sektor- og institusjonsnøytrale (med unntak av RETUR-EU, som retter seg mot instituttsektoren), og det har f.eks. vært en betydelig økning i andelen prosjekter med internasjonale partnere i prosjekter der både institutt- og UH-sektor har vært prosjektansvarlige institusjoner siden 2024. Forskningsrådet har jobbet målrettet med å øke søkningen til, og innvilgelsen fra, EU til norsk UH-sektor. Flere av UH-institusjonene har lyktes med å vinne fram i ERC og Marie Curie (søyle 1), men ligger godt etter instituttsektoren når det gjelder søkning til, og tildeling fra, EUs utfordringsdrevne virkemidler (søyle 2).

Rekruttering og tidlig karriere

I 2022 utgjorde avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde 13 prosent, andre kilder (inkludert instituttsektoren) 34 prosent og egenfinansieringen fra UH-institusjonene (rammebevilgningen) 53 prosent.

I 2023 vedtok Forskningsrådet en ny rekrutteringsstrategi: Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere.¹¹ Flere av tiltakene i planen er rettet mot porteføljestyrene. For eksempel skal hvert porteføljestyre «Innarbeide rekruttering, kjønnsbalanse og mangfold i alle porteføljeanalyser og følge opp med tiltak der analysene viser behov». Videre skal porteføljestyrene «prioritere rekruttering i utlysninger på områder med stort rekrutteringsbehov.

Forskningsrådets strategier og politikkdokumenter har på dette området større påvirkning på UH-sektoren enn på instituttsektoren. Eksempler på dette er hvordan Forskningsrådet har innrettet rekrutteringsvirkemidler for å få mer internasjonal mobilitet (mobilitetsstipend) og sektormobilitet (Nærings- og Offentlig sektor- ph.d og Forskerskoler med arbeidslivsrelevans), samt utvikling av Forskerprosjekt for tidligkarriere for å gi forskere tidlig i karrieren mer erfaring. Videre har Forskningsrådets finansiering av rekrutteringsstillinger betydning for forskningskapasiteten i norsk forskningssektor som helhet, og innenfor ulike temaer og for de forskningsorganisasjonene som søker midler i Forskningsrådet. Til sist har også Forskningsrådet spilt en rolle for utforming av postdoktorstillingen ved å stille krav om karriereplaner for alle som er i denne typer stillinger og som er finansiert gjennom Forskningsrådet.

Åpen forskning

I 2020 vedtok Forskningsrådet en Policy for åpen forskning, som bygger på den forutsetningen at forskning og forskningsprosesser skal være så "åpne som mulig, så lukket som nødvendig", og som skal "synliggjøre Forskningsrådets rolle gjennom tiltak som viser hvordan [Forskningsrådet] ønsker å stimulere til økt grad av åpen forskning". Policyen er fundert i en rekke retningslinjer og krav knyttet til åpen forskning som er gjennomført, samt hvilke retningslinjer og krav Forskningsrådet tar mål av seg til å innføre; bl.a. krav om at forskningsdata skal arkiveres på forsvarlig måte i minimum ti år, krav om datahåndteringsplaner i prosjekter, krav om åpen tilgang til vitenskapelige artikler som er resultat av forskning finansiert av Forskningsrådet, at kvalitetsvurderinger utføres i tråd med DORA og CoARA, god praksis for RRI, tverrfaglighet og brukermedvirkning i forskningsprosjekter

Samtlige av disse tiltakene retter seg primært mot forskningsmiljøer, og de er «sektornøytrale». Til sammen har disse tiltakene også hatt innvirkning på forskningskulturen rundt datahåndtering, åpen forskning og endring i vurdering av forskere og forskning. Det tydeligste eksempelet på dette er hvordan Forskningsrådet var sentral aktør bak utviklingen av Plan S, og som følge av den innførte at alle tidsskriftpublikasjoner knyttet til forskning som var finansiert av Forskningsrådet skulle være åpent tilgjengelig. **Policy for kjønnsbalanse og mangfold**

¹¹ Virkemidlene i Forskningsrådet per i dag innenfor rekruttering og tidlig karriere er: Utenlandsstipend¹¹; Forskerprosjekt for tidligkarriere forskere, Forskerprosjekt med internasjonal mobilitet, Forskerskoler, Nærings- og Offentlig sektor- ph.d og Senterordningene (indirekte virkemiddel).

Forskningsrådets Policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon (2019) har som overordnet mål at «Forskningsrådet skal være i front for å fremme kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon, både nasjonalt og internasjonalt», gjennom fem innsatsområder: 1) eksellenssatsinger (konkretisert i forrige SFF-utlysning) , 2) videreutvikle BALANSE-programmet i samspill med næringsrettede satsinger 3) livsfasetilpasset karrieropolitikk, 4) kjønnsperspektiver i forskning og 5) enhetlig praksis når det gjelder moderat kjønnskvoltering.

Forskningsrådet har på dette politikfeltområdet bidratt til utvikling av kunnskap om hvordan arbeidet med likestilling i akademia og har satt problemstillinger på dagsorden. **Etikk og forskningsintegritet**
Forskningsrådet stiller krav om høy forskningsetisk standard i de prosjektene som finansieres, men ansvaret for at lovverk og etiske retningslinjer følges ligger hos de ansvarlige forskningsinstitusjonene. Alle som søker Forskningsrådet må gjøre greie for eventuelle etiske problemstillinger i prosjektet og beskrive hvordan disse blir håndtert, og dette vil inngå som moment i søknadsvurderingene. Forskningsrådet er også involvert i og/eller ansvarlig for utvikling av retningslinjer rettet mot tilgrensede ansvarsområder, som Retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid og Ansvarlig forskning og innovasjon som metode (RRI). Det stilles samme krav til alle forskere og forskningsinstitusjoner.

Sak PS-FS 55/24

Orienteringer og åpen post

Til Porteføljestyret for forskningssystemet	Ansvarlig Direktør Johannes W. Løvhaug	Saksbehandler Lillian M. Baltzrud	Vedlegg 1. Utredningsoppdrag: Behov for tungregnekraft for forskning, offentlig forvaltning og kunstig intelligens 2. Utredningsoppdrag: Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier 3. Skriftlig orientering om EU-nettverk 4. Langtidsmøteplan
Fra Områdedirektør Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar informasjonen til orientering.

Kort bakgrunn Åpen post: Porteføljestyrets medlemmer orienterer kort om saker som er av interesse for medlemmene i porteføljestyret for forskningssystemet.
Orienteringer fra administrasjonen fremmes i hvert møte.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Saken fremmes for å orientere porteføljestyret om viktige og prinsipielle saker fra styret og administrasjonen.

Hovedpunkter Åpen post:

1. David Budtz Pedersen orienterer om betydningen av grunnforskning for forskningssystemet

Muntlige orienteringer i møtet:

1. Utredningsoppdrag: Behov for tungregnekraft for forskning, offentlig forvaltning og kunstig intelligens (vedlegg 1), ved Odd Ivar Eriksen
2. Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (vedlegg 2), ved Heidi Dybesland.

Orientering om EU-nettverk (vedlegg 3) og Langtidsmøteplan (vedlegg 4) er kun skriftlige orienteringer.

Forberedelse / prosess Administrasjonen har utviklet saken.

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref

Dato

24/5571-

4. oktober 2024

Utredningsoppdrag: Behov for tungregnekraft for forskning, offentlig forvaltning og kunstig intelligens

Kunnskapsdepartementet (KD) viser til brev datert 5. april 2024 der Forskningsrådet ble bedt om å utrede behovet for tungregnekraft for forskning og kunstig intelligens. Forskningsrådet leverte sin rapport 4. juli 2024.

I rapporten anbefaler Forskningsrådet at det investeres over 2,5 mrd. kroner i tungregning i løpet av en 5-årsperiode. Dette beløpet ligger over terskelverdien på 1 mrd. kroner der det stilles krav om utredning i henhold til Statens prosjektmodell (SPM), jf. Rundskriv R-108/23, dvs. konseptvalgsutredning (KVU) og sentralt styringsdokument (SSD). Utredningene skal i tråd med rundskrivet underlegges en ekstern kvalitetssikring.

KD ber med bakgrunn i dette om at Forskningsrådet foretar en oppdatert utredning for investering i tungregnekraft for en 5-årsperiode. Utredningen skal gjennomføres i tråd med føringer for konseptvalgsutredninger, jf. Rundskriv R-108/23. Det overordnede behovet som skal utredes, er å anskaffe IT-utstyr som kan levere tungregnekraft. Det er imidlertid behov for å utdype beslutningsgrunnlaget på noen områder. Utredningen skal vurdere følgende:

- Behovet for tungregnekraft til formålene forskning, offentlig forvaltning og utvikling og bruk av KI sett opp mot hva som finnes i dag
- Hvordan en eventuell investering i nasjonal infrastruktur bør gjennomføres, herunder gjennom nasjonal anskaffelse, gjennom samarbeidsavtaler med EU eller andre leverandører, eller gjennom en kombinasjon av disse
- Hvordan en nasjonal infrastruktur for tungregning bør organiseres, herunder hvilke aktører som skal anskaffe og drifte den

- Hvordan en eventuell investering kan finansieres, dvs. ulike finansieringsmodeller, inkludert muligheten for eventuelt offentlig-privat samarbeid for å tilby regnekraft til aktører i Norge og eventuelt brukerbetaling

Utredningen av behovet bør videre vurdere betydningen av tungregnekraft for nasjonal kontroll, sikkerhet, og personvern, for ivaretagelse av norske og samiske språkmodeller, for behovet for nasjonal kompetanse om tungregning, samt for norsk konkurransekraft.

Bakgrunnen for utredningen er de samme som er beskrevet av brevet fra april 2024. Forskningsrådets rapport fra juli 2024 kan derfor legges til grunn for arbeidet. Imidlertid er det behov for å systematisere og supplere dette materialet i tråd med rundskriv R-108/23.

KVU skal etter leveransen kvalitetssikres eksternt i tråd med Statens prosjektmodell. Forskningsrådet vil, nokså umiddelbart etter levering av KVU, få bestilling om utredning av forprosjektfasen i tråd med Statens prosjektmodell, som også skal kvalitetssikres.

Det legges opp til løpende dialog mellom Forskningsrådet og departementet.

Frist for besvarelse: 15. januar 2025.

Med hilsen

Marthe Nordtug (e.f.)
avdelingsdirektør

Klo Kwe Moo Kham
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier

Bakgrunn

Kunnskap, kompetanse og teknologi blir stadig viktigere for internasjonal konkurranse, nasjonal sikkerhet og samfunnets motstandskraft. En endret geopolitisk situasjon, kombinert med at forskning og innovasjon får større geopolitisk relevans, gjør at kunnskapssektoren (som er basert på en grunnleggende åpenhet) blir ekstra sårbar.

Utviklingen reiser en rekke problemstillinger i skjæringsfeltet kunnskapspolitikk, sikkerhetspolitikk og nasjonal sikkerhet, og stiller nye krav til forskningssikkerhet. Dette gjelder i særlig grad innenfor teknologiområdet. Tempoet i teknologiutviklingen bidrar blant annet til at nye teknologier med flerbrukspotensial kan skape gråsoner som er krevende å håndtere innenfor gjeldende regelverk. Dette har skapt behov for mer systematisk kunnskap som gjør det mulig for både myndighetene og virksomhetene selv å vurdere hvor det er behov for å sette inn beskyttende tiltak, og samtidig ivareta hensynet til at åpen forskning fortsatt skal være normen for vitenskapelig virksomhet.

Dette er bakteppet for at regjeringen nå ønsker å etablere et mer helhetlig og omforent kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier, på tvers av ulike sektorer og regelverk. Oppdraget har sitt utspring i Kunnskapsdepartementets (KDs) arbeid med å fremme ansvarlig internasjonalt samarbeid og økt sikkerhet i høyere utdanning og forskning – jf. Panorama-strategi (2021), Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2022) og pågående prosesser knyttet til forskningssikkerhet blant annet i EU, hvor Norge bidrar aktivt inn.¹

Andre tilgrensende initiativer er det felles oppdraget fra Forsvarsdepartementet (FD) og KD som ligger til grunn for Forskningsrådet, NSM og FFIs rapport *Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning*. Dette er et oppdrag som springer ut fra behovet for økt samarbeid mellom åpen og gradert, og sivil og militær forskning for å sikre forsvarssektoren tilgang på kunnskap og kompetanse fra sivile sektorer. Forslag fra dette oppdraget er pr. oktober 2024 til vurdering i FD og KD, og inngår i oppfølging av Langtidsplanen for forsvarssektoren (2024).

Begge oppdragene er relevante for det pågående arbeidet med en stortingsmelding om forskningssystemet (systemmeldingen), som blant annet vil tematisere behovet for å styrke arbeidet med forskningssikkerhet som følge av en endret geopolitisk situasjon. Det er ønskelig at de to oppdragene (og oppfølging av dem) ses i sammenheng der dette er relevant og hensiktsmessig.

Formål

Oppdraget skal bidra til å etablere et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag om hvilke teknologiområder og konkrete teknologier som til enhver tid vurderes som særlig sensitive for nasjonal sikkerhet, og hvordan forskningsfronten utvikler seg over tid. En felles forståelse av

¹ Jf. blant annet EUs rådsanbefalinger til medlemslandene om styrket forskningssikkerhet (mai 2024). Forskningssikkerhet er her forstått som å forutse og håndtere a) risiko relatert til uønsket kunnskapsoverføring fra FoU, b) uønsket påvirkning på FoU eller c) brudd på forskningsetikk/integritet hvor kunnskap og teknologi brukes til å underminere sentrale verdier i samfunnet. Se [pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32024R0400&from=de).

Oppdragsbeskrivelse

dette på tvers av ulike sektorer er en forutsetning for å kunne iverksette målrettede og proporsjonale risikoreduserende tiltak – dvs. tiltak som tilrettelegger for

- fortsatt åpenhet på områder hvor faglig samarbeid er ønskelig og viktig i lys av kunnskapspolitiske mål – inkludert Norges langsiktige kunnskaps- og kompetansebehov – og hvor eventuell risiko vurderes som håndterbar og dermed akseptabel.
- å redusere risiko til et akseptabelt nivå på områder som er i gråsonen.
- å unngå samarbeid på områder hvor risikoen vurderes som ikke-akseptabel.

Arbeidet med å vurdere risiko krever høy kunnskap og bevissthet hos alle involverte, og forutsetter gode systemer for utvikling og deling av kunnskap og informasjon både mellom myndighetene og virksomhetene, og på tvers av ulike sektorer. Dette er temaer som også diskuteres internasjonalt. Som et ledd i EUs arbeid med økonomisk sikkerhet anbefales medlemslandene blant annet å gjennomføre nasjonale risikovurderinger med utgangspunkt i EUs egen liste over ti kritiske teknologiområder.² Kunnskapsgrunnlaget som etableres gjennom dette oppdraget vil inngå i arbeidet med en lignende vurdering av sensitive teknologier med utgangspunkt i norske forhold og interesser med sikte på å:

- 1) redusere risiko forbundet med sensitive teknologier (beskytte)
- 2) sikre tilstrekkelig norsk kunnskap og kompetanse på teknologiområder av betydning for nasjonal sikkerhet (fremme)
- 3) tilrettelegge for ansvarlig internasjonalt samarbeid, som sikrer trygge rammer for samarbeid også med land vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med (samarbeide)

For kunnskapssektoren vil kunnskapsgrunnlaget være en viktig ressurs i virksomhetenes løpende arbeid med forskningssikkerhet, på tvers av ulike regelverk.

For myndighetene vil et mer detaljert og presist kunnskapsgrunnlag være viktig for å vurdere innenfor hvilke teknologiområder og konkrete teknologier det kan være grunn til å vurdere særlig risikoreduserende tiltak. Dette vil også gjøre det mulig å vurdere hvem vi av hensyn til nasjonal sikkerhet bør samarbeide mer med, hvem vi bør samarbeid mindre med og hvem det ikke er ønskelig å samarbeide med, innenfor ulike teknologiområder.

Vurderinger av konkrete tiltak for å utvikle og/eller beskytte kunnskap og kompetanse av betydning for nasjonal sikkerhet inngår imidlertid ikke i selve oppdraget.

Føringer

Arbeidet skal basere seg på eksisterende kunnskapsgrunnlag og analyser, både fra Norge og andre land samt relevante internasjonale institusjoner/organisasjoner mv. Internasjonalt gjelder det særlig EUs arbeid knyttet til økonomisk sikkerhet. EUs liste over kritiske teknologier (med tilhørende underkategorier) skal følgelig legges til grunn for oppdraget. I tillegg er det viktig å se hen til andre relevante lister, oversikter eller annen relevant kunnskap knyttet til kritiske teknologier av strategisk betydning for nasjonal sikkerhet, utarbeidet f.eks. av NATO og likesinnede land. Nasjonalt gjelder dette særlig EOS-tjenestenes vurderinger av fagområder og

² Avanserte halvledere; kunstig intelligens; kvanteteknologier; bioteknologier; avanserte tilkoblingsmuligheter, navigasjon og digitale teknologier; avanserte sensorteknologier; rom- og fremdriftsteknologier; energiteknologier; robotikk og autonome systemer; avanserte materialer, produksjons- og resirkuleringsteknologier. Se også [Kommisjonens nettside](#).

Oppdragsbeskrivelse

teknologier i Norge som er særlig utsatt, samt annen foreliggende kunnskap om hvilke fag- og teknologiområder som er av betydning for nasjonal sikkerhet.

Berørte aktører på ulike teknologiområder skal involveres tett i utviklingen av kunnskapsgrunnlaget, for å sikre faglig innsikt i de ulike teknologiområdene og konkrete teknologier. Dette omfatter både myndighetsaktører og virksomheter (dvs. departementer, underliggende etater/direktoratsnivået, eksperter i kunnskapssektoren selv, andre relevante etater mv.).

Økonomiske rammer

Oppdraget skal gjennomføres i fellesskap av Forskningsrådet, FFI og NSM. Forskningsrådet skal lede og koordinere arbeidet. Oppdraget finansieres av KD innenfor en ramme på inntil 4 mill. kroner, fordelt på 2024 (1,5 mill. kroner) og 2025 (2,5 mill. kroner). Arbeidet innledes 1. november og fullføres innen 31. desember 2025.

Fordelingen av midlene mellom Forskningsrådet, FFI og NSM er som følger (*tall i mill. kroner*):

	2024	2025	Sum
Forskningsrådet	0,3	1,5	1,8
FFI	0,6	0,5	1,1
NSM	0,6	0,5	1,1
Sum	1,5	2,5	4,0

Leveranser

Hovedleveranser fra oppdraget knytter seg til følgende oppgaver:

- 1) Levere en beskrivelse av hvordan arbeidet med oppdraget legges opp. Beskrivelsen skal blant annet redegjøre for
 - a. valg av metode
 - b. videre fremdriftsplan, som angir tidspunkt for øvrige delleveranser (jf. pkt 2-5 under) og tilhørende statusmøter med oppdragsgiver. Kunnskapsdepartementet ber om at fremdriftsplanen legger opp til suksessive delleveranser, i tillegg til en kortfattet sluttrapport.
 - c. hvem som i utgangspunktet vurderes som de mest relevante aktørene på hvert av de aktuelle teknologiområdene, hvordan man eventuelt vil gå frem for å identifisere flere aktuelle bidragsytere og hvordan man vil involvere disse aktørene i videre arbeid.

Frist: 15. januar 2025.

- 2) Utarbeide en systematisk sammenstilling av relevant eksisterende kunnskap / oversikter / lister som omhandler sensitive teknologier, på tvers av ulike land og sektorer, og identifisere

Oppdragsbeskrivelse

eventuelle kunnskapshull av betydning for norske forhold og behov, samt gi anbefalinger om hvordan disse hullene eventuelt kan tettes³.

- 3) Kartlegge hva som er Norges posisjon innenfor disse sensitive teknologiene per i dag (status).

Noen sentrale spørsmål med tanke på videre politikkutvikling er:

- Hvem er sentrale nøkkelaktører og hvor finnes de viktigste fagmiljøene innenfor hvert teknologiområde?
 - På hvilke av de aktuelle teknologiområdene er Norge per i dag ledende?
 - På hvilke områder mangler Norge nasjonal kunnskap/kompetanse som vi bør ha?
 - Hvem samarbeider Norge med på hvilke områder?
 - På hvilke områder er Norge avhengig av samarbeid med hhv. allierte og ikke-allierte?
- 4) Basert på funn fra pkt 2) og 3) analysere konkrete teknologiområder/ev. underkategorier både med tanke på risikonivå og hvilken type risiko som er forbundet med hvert enkelt område, bl.a. med henblikk på
 - teknologiens muliggjørende potensial
 - sannsynligheten for at flerbrukspotensialet realiseres til militær bruk
 - risiko for misbruk til menneskerettighetsbrudd mv.

Resultatet av disse analysene skal kunne samles i en oversikt som det er ønskelig å dele bredest mulig.

- 5) Foreslå mulig system for håndtering av relevant kunnskap etter at oppdraget er fullført:
 - a. Vurdere hvilke resultater/produkter fra oppdraget som vil kreve kontinuerlig oppdateringer blant annet som følge av teknologiutviklingen og hvor forskningsfronten til enhver tid befinner seg mv.
 - b. Basert på dette foreslå et egnet rigg for løpende drift og oppdatering av kunnskapsgrunnlaget etter at oppdraget er fullført (dvs. fra og med 2026)

Frist: senest 31. desember 2025.

- 6) Levere en sluttrapport fra arbeidet som sammenfatter sentrale hovedfunn og erfaringer fra gjennomføring av oppdraget.

Frist: 31. desember 2025.

³ Dette bør ses på som en fortsettelse av det arbeidet som er påbegynt av Forskningsrådet, NSM og FFI i rapporten «Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning. Vedlegg B: Vurdering av fag- og teknologiområder».

Vedlegg 3 sak 55/24: Skriftlig orientering om EU-nettverk

Til	Fra	Saksbehandler	Dato
Porteføljestyret for forskningssystemet	Benedicte Løseth	Trude Dypvik	13.11.2024

Formålet med EU-nettverkene er at de skal mobilisere søkere til Horisont Europa. Nettverkene øker deltakernes kompetanse om Horisont Europa, styrker samarbeid på tvers av sektorer og bygger konsortier for søknader. I perioden 2021 – 2024 har vi støttet 15 nettverk med totalbevilgning 22,5 millioner kroner.

Porteføljestyret har tidligere gjennom Investeringsplanen (Sak PS-FS 37/24) blitt orientert om at utlysningen av EU-nettverk for siste del av Horisont Europa, perioden 2025 – 2027, hadde søknadsfrist i september. Denne utlysningen hadde som hovedmål at de nye EU-nettverkene skal bidra til å inkludere flere aktører fra norsk næringsliv og offentlig sektor i søknader til Horisont Europa, koble seg på internasjonale nettverk og koordinere og involvere NCP-ene i Forskningsrådet og Innovasjon Norge ved behov. Forskningsrådet mottok 18 søknader og har budsjett til å finansiere 11 nettverk. Søknadene behandles administrativt og beslutning vil bli tatt i desember.